

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий центр заочно-дистанційного навчання
Кафедра фінансів, обліку і аудиту

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему:

**«Організація обліку і внутрішнього аудиту
кредитування банківської установи»**

Виконала студентка 2 курсу, групи
ЗМОА-61
спеціальності 071 Облік і
оподаткування,
освітньо-професійної програми
“Облік і оподаткування”
Омельковець Марія Олександрівна

Науковий керівник:
кандидат економічних наук, доцент
Харчук Юлія Юріївна

Рецензент:
доктор економічних наук, доцент
Антонюк Олена Ростиславівна

Роботу допущено до захисту
на засіданні кафедри фінансів, обліку і аудиту
(протокол №___ від «___» _____ 2020 р.)

Завідувач кафедри _____ / Н.А.Мамонтова/
Острог – 2020

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра

Тема: Організація обліку і внутрішнього аудиту кредитування банківської установи

Автор: *Омельковець Марія Олександрівна*

Науковий керівник: доц., к.е.н Харчук Ю.Ю

Захищена ".....".....2020року.

Короткий зміст праці

Кваліфікаційну роботу присвячено дослідженню шляхів вдосконалення організації обліку і внутрішнього аудиту кредитування банківської установи на основі вивчення теоретичних та оцінки практичних аспектів обраної тематики. Розкрито економічну сутність понять «кредитування банківської установи», «кредитний портфель», «кредит», питання їх визнання, класифікації. Проведено економіко-правовий аналіз нормативної бази з обліку кредитування банківської установи. В роботі наведено організаційно-економічну характеристику досліджуваної установи та проведено аналіз техніко-економічних показників її діяльності, а також фінансового стану. Досліджено організацію та методику первинного, синтетичного та аналітичного обліку кредитування банківської установи. Проведено огляд найпоширеніших методик аудиту кредитування банківської установи та здійснено аудит за допомогою методичних прийомів документальної перевірки. У роботі наведено пропозиції щодо вдосконалення організаційно-аналітичних процедур фінансово-господарської діяльності банківської установи.

Qualification work is devoted to the study of ways to improve the organization of accounting and internal audit of lending of a banking institution based on the study of theoretical and practical aspects of the selected topic. The economic essence of the concepts "lending of a banking institution", "loan portfolio", "credit", issues of their recognition, classification. The economic and legal analysis of the regulatory framework for accounting for lending to a banking institution. The paper presents the organizational and economic characteristics of the studied institution and analyzes the technical and economic indicators of its activities, as well as financial condition. The organization and methods of primary, synthetic and analytical accounting of lending of a banking institution are studied. A review of the most common methods of audit of lending of a banking institution and audit using methodological techniques of documentary verification. The paper presents proposals for improving the organizational and analytical procedures of financial and economic activities of the banking institution.

(підпис автора)

ЗМІСТ

ВСТУП	1
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ КРЕДИТУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ	6
1.1. Економічна сутність кредитування банківської установи.....	6
1.2. Економіко-правовий аналіз нормативної бази з обліку кредитування банківської установи.....	19
1.3. Організація внутрішнього аудиту кредитування банківської установи...	27
<u>РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СТАНУ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ КРЕДИТУВАННЯ АТ «АЛЬФА-БАНК» .....</u>	<u>35</u>
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності та аналіз фінансового стану банківської установи	35
2.2. Практичні аспекти організації обліку кредитування АТ «АЛЬФА-БАНК»	40
2.3. Організація внутрішнього аудиту кредитування банківської установи...	63
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ КРЕДИТУВАННЯ АТ «АЛЬФА-БАНК»	73
3.1. Пріоритетні напрями вдосконалення організаційно-аналітичних процедур фінансово-господарської діяльності банківської установи	73
3.2. Рекомендації та шляхи покращення організації обліку кредитування банківської установи.....	85
3.3. Пропозиції щодо покращення організації внутрішнього аудиту кредитування банківської установи	90
ВИСНОВКИ.....	97
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	103
ДОДАТКИ.....	111

ВСТУП

У сучасному діловому світі банківський кредит є основним елементом стимулювання відтворювальних процесів в економіці, головним джерелом забезпечення грошовими ресурсами поточної діяльності підприємств всіх форм власності та задоволення споживчих потреб фізичних осіб. На здійснення кредитних операцій спрямовується більша частина залучених банками грошових ресурсів, а, отже, саме з кредитуванням пов'язана значна частина прибутку банківських установ. Банківська система через надання кредитів організовує та обслуговує рух капіталу, забезпечує його залучення та перерозподіл у ті сфери виробництва та обігу, де виникає дефіцит капіталу.

Отже, посідаючи головне місце в банківській діяльності, кредитні операції потребують ефективної організації та постійного вдосконалення.

Позиці відводиться важлива роль у подальшому реформуванні української економіки та відродженні національного виробництва. Позика повинна створити сприятливі умови для розвитку всіх сфер та галузей національної економіки України. Це важливе джерело капітальних вкладень, тому традиційно підкреслюється його суттєва роль у перебудові економіки та інвестиційній діяльності. Діяльність українських банків зараз зосереджена в основному на роботі з юридичними особами. Сьогодні в Україні необхідно розширити використання кредитних відносин і в інвестиційній сфері.

Крім цього, серед таких основних функцій банку слід виокремити такі, як надання позик, обслуговування банківських рахунків, залучення депозитів, розрахунково-касове обслуговування клієнтів та додаткові (іноземна валюта, грошові перекази, інвестиційні операції та безпечні операції) операції з короткострокового кредитування відіграють особливу роль, оскільки вони є основним джерелом доходу банку. Тому актуальність та важливість дослідження питань, пов'язаних із кредитуванням банківської установи, не викликає сумнівів.

Постійне вивчення особливостей здійснення та внутрішнього аудиту кредитування, пошук проблемних моментів та шляхів їх усунення є пріоритетними у діяльності банківських установ України загалом, та АТ «Альфа Банк» зокрема. Саме це підтверджує актуальність та зумовило вибір теми дослідження.

Проблемам розвитку теорії та практики обліку і внутрішнього аудиту кредитування банківської установи присвячено праці Акчуріної Ю. М., Белової І. В., Біломістного О. М., Герасимовича А. М., Дзюблика О. В., Журавльової Ю. Ю., Зарило М. В., Малахової О. Л., Олійника Я. В., Петрика І. В. та інших. Проте ряд проблем обліку та внутрішнього аудиту кредитування банківської установи в ринкових умовах потребують подальших досліджень.

Метою дослідження є визначення шляхів вдосконалення організації обліку і внутрішнього аудиту кредитування банківської установи на основі вивчення теоретичних та оцінки практичних аспектів обраної тематики.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити економічну сутність кредитування банківської установи;
- провести економіко-правовий аналіз нормативної бази з обліку кредитування банківської установи;
- навести організацію внутрішнього аудиту кредитування банківської установи;
- надати організаційно-економічну характеристику діяльності та проаналізувати фінансовий стан АТ «АЛЬФА-БАНК»;
- навести практичні аспекти організації обліку кредитування банківської установи;
- визначити організацію внутрішнього аудиту кредитування банківської установи;
- обґрунтувати пріоритетні напрями вдосконалення організаційно-аналітичних процедур фінансово-господарської діяльності банківської установи;

- узагальнити рекомендації та шляхи покращення організації обліку кредитування банківської установи;

- навести пропозиції щодо покращення організації внутрішнього аудиту кредитування банківської установи.

Об'єктом дослідження виступає облікова та аналітична система АТ «АЛЬФА-БАНК» в частині здійснення кредитних операцій. В цілому робота ґрунтується на матеріалах, наданих кредитним, методологічним і аудиторським департаментами АТ «АЛЬФА-БАНК».

Предметом дослідження є методика обліку та внутрішнього аудиту операцій банку по кредитуванню.

У роботі використано системноінституціональний підхід для виявлення закономірностей та особливостей розвитку кредитних інструментів на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях; методи аналізу і синтезу, наукової абстракції, історичний та логічний підходи для дослідження сутності кредитних інструментів та їх еволюції, а також уточнення базових категорій та понять, що стосуються формування їх теоретичних засад; індукції та дедукції – для аналізу особливостей використання кредитних інструментів в стимулюванні економічного розвитку; кореляційно-регресійного аналізу, економікоматематичного моделювання, графічний, статистичних порівнянь, аналізу рядів динаміки – для дослідження сучасного стану банківського кредитування та чинників їх розвитку.

Інформаційною та правовою базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, матеріали Національного банку України, методичні матеріали, дані мережі Інтернет, статті вітчизняних і зарубіжних учених з теорії та методики обліку і внутрішнього аудиту кредитних операцій банку, краще написати фінансова та статистична звітність АТ «АЛЬФА-БАНК».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ КРЕДИТУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

1.1. Економічна сутність кредитування банківської установи

Кредитна діяльність банківської установи є одним із основоположних критеріїв, який відрізняє його від небанківських установ. У світовій практиці саме із кредитуванням пов'язана значна частина прибутку банку. Водночас кредитування є однією з найризикованіших операцій комерційного банку. Це пояснюється як самою природою кредиту, так і тим, що ця операція посідає чільне місце в балансах більшості комерційних банків.

У Законі України «Про банки та банківську діяльність» визначено, що банк є юридичною особою, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків [43].

Поняття «кредит» як у теоретичному, так і в практичному аспекті є неоднозначним явищем. Слово «кредит» походить від латинського «creditum», що означає «позика», «борг». Категорія кредиту так чи інакше розглядається економічною наукою як відносини про надання позики однією особою іншій, що засновані на довірі та передбачають повернення наданої вартості у певний строк зі сплатою ціни за користування.

Законом України «Про банки та банківську діяльність» банківський кредит визначено, як будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми [43]

Базові ознаки, що притаманні кредитним відносинам, зображені на рис. 1.1.

Отже, кредитом є економічні відносини, які виникають між кредитором та позичальником при передачі тимчасово вільних коштів на умовах їхнього

повернення та сплати ціни за користування. Кредит виступає однією із основних форм руху позичкового капіталу [18, с. 95].

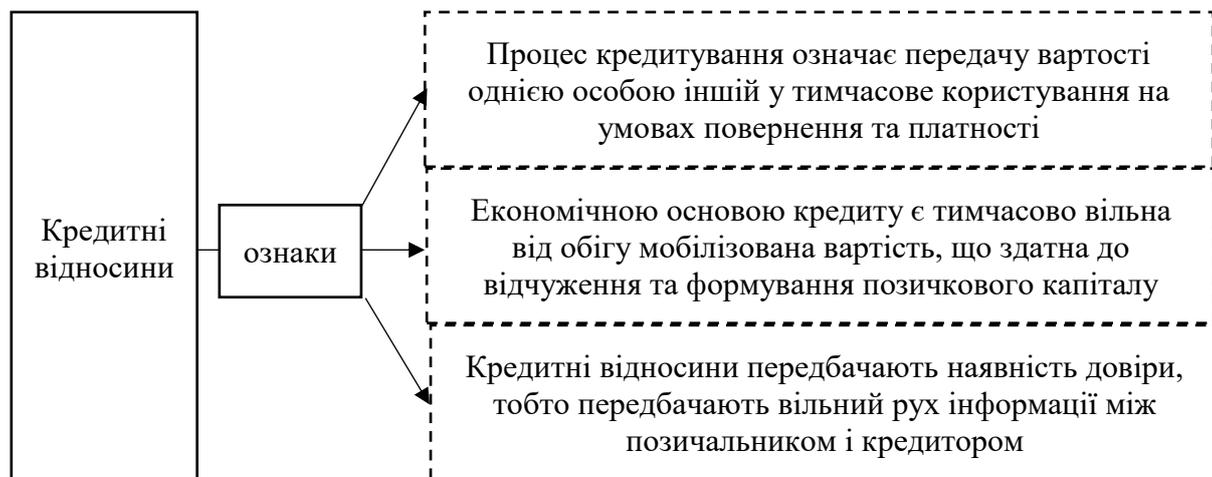

Рис. 1.1. Ознаки кредитних відносин банківської установи

Джерело: [18, с. 95]

Доценко І. О. зазначає, що кредитна діяльність – це двосторонній процес, що передбачає залучення коштів та формування кредитних ресурсів, з одного боку, і їх розміщення на кредитному ринку – з іншого; зумовлює особливий статус банківської установи як фінансового посередника, який характеризується високим ступенем відповідальності перед значним колом осіб, а саме кредиторами, акціонерами, позичальниками, державою [18, с. 97].

З метою організації кредитної діяльності банківські установи розробляють та впроваджують власну кредитну політику [5, с. 586].

Кредитна політика банківської установи визначається, по-перше, загальними рекомендаціями щодо операцій з клієнтами, ретельно розробленими та зафіксованими в меморандумі про кредитну політику, а, по-друге, практичними діями персоналу банку, який інтерпретує та впроваджує ці рекомендації. Отже, врешті-решт здатність управляти ризиками залежить від компетентності керівництва банку та рівня кваліфікації його рядового персоналу, який бере участь у виборі конкретних кредитних проектів та розробці умов кредитних договорів [32, с. 169].

Етапи реалізації кредитної політики наведені на рис. 1.2.

Проводячи кредитну політику, банківська установа виходить з необхідності забезпечити поєднання інтересів своїх акціонерів та вкладників та суб'єктів господарювання.

Основними цілями кредитної політики банківської установи є:

- забезпечення максимального рівня прибутковості «кредитного портфеля» та статутного капіталу банку з мінімальним рівнем ризику;
- забезпечення збалансованого та раціонального використання кредитних ресурсів;
- досягнення оптимального балансу між зростанням «кредитного портфеля» та швидкістю поліпшення його якості;
- виконання всіх вимог та нормативних показників, викладених в інструкціях, розпорядженнях та постановах Національного банку України, включаючи регулювання обсягів позикових вкладень, максимальних сум позики;
- розширення клієнтської бази за рахунок надання високоякісних кредитних послуг;
- підтримка високого рівня довіри та поваги юридичних та фізичних осіб до банківської установи шляхом своєчасного та повного виконання своїх зобов'язань перед вкладниками та акціонерами [41, с. 408].

Рис. 1.2. Зміст кредитної політики банківської установи і їхній взаємозв'язок

Джерело: [32, с. 169]

Підставою для короткострокового кредитування банківської установи в цьому випадку є наявність ліцензії (дозволу) Національного банку України на здійснення операції з розміщення позикових коштів від свого імені, на своїх умовах та на власний ризик . Позика може бути надана лише від імені юридичної особи, яка має ліцензію на здійснення цього виду операції.

Філії банків можуть надавати позичальникам позики з дозволу Центрального апарату (за належної координації з Національним банком) для розміщення залучених ресурсів від імені банку на умовах, встановлених банківською установою, на власний ризик, а також належним чином оформлена довіреність на керівника установи та за наявності структурного підрозділу (спеціаліста), функцією якого є надання позик та управління операціями, пов'язаними з кредитуванням.

Для здійснення кредитних операцій Центральний офіс визначає основні напрямки кредитної та процентної політики та повідомляє регіональним управлінням:

- обсяг повноважень кредитних комітетів регіональних управлінь, в межах яких вони можуть самостійно приймати рішення при здійсненні кредитних операцій;
- розмір великих та максимальних кредитних ризиків на одного позичальника;
- поточні напрямки кредитування, умови кредитування, обсяг активних операцій (ліміт), у межах яких філії можуть надавати позики позичальникам та їх продовження;
- розмір мінімальних процентних ставок за кредитами;
- методологія оцінки фінансового стану позичальників та ступеня ризику кредитної операції;
- порядок списання безнадійної заборгованості;
- тарифи на надання послуг з кредитування;
- обмеження надання позик для придбання власних цінних паперів;

- юридична особа, яка має податковий борг та/або майно якої знаходиться у податковій заставі; щодо забезпечення майна, щодо якого діє мораторій на відчуження, оцінка фінансового стану якого свідчить про високий ступінь ризику, внаслідок чого на етапі видачі позики кредитна операція класифікується як сумнівний чи безнадійний;

- інші регулятори та фінансові інструменти кредитних відносин з метою здійснення збалансованої кредитної політики.

Надаючи позики, банківська установа, як уже зазначалося, організовує та обслуговує рух капіталу, забезпечує його залучення, накопичення та перерозподіл у ті сфери виробництва та обігу, де є дефіцит капіталу.

Отже, суть банківського кредитування полягає у наданні позичкового капіталу банку в готівковій формі позичальникові у тимчасове користування на умовах забезпечення, повернення, терміновості, оплати та цільового використання.

Позика надається на умовах, передбачених договором позики.

Відповідно до принципів банківського кредитування, короткострокові позики надаються всім платоспроможним суб'єктам господарювання, включаючи малий бізнес, незалежно від їх галузі, статусу, форми власності, але за умови, що вони мають реальні джерела та юридичні форми для забезпечення своєчасного повернення позики та сплати відсотків за її використання.

Позика, як правило, може бути надана після того, як позичальник повністю погасить борг за попередньою позикою.

Кредитно-регулятивні відносини регулюються на підставі договорів позики, укладених між банком та позичальником, лише письмово, визначають взаємні зобов'язання та відповідальність сторін і не можуть бути змінені в односторонньому порядку без згоди обох сторін. При цьому кредитна політика банківської установи передбачає надання короткострокових позик юридичній особі в безготівковій формі шляхом сплати розрахункових документів з позикового рахунку. У цьому випадку перевага надається такій

формі розрахунку, яка передбачає оплату згідно розрахункових документів за фактично відвантаженою продукцією (виконану роботу, надані послуги) та акредитив.

Кредитна політика банківської установи передбачає деякі обмеження щодо надання короткострокових позик.

Кредити не надаються:

- позичальникам, оцінка фінансового стану яких свідчить про високий ступінь ризику, внаслідок чого надані позики будуть класифіковані як сумнівні та погані;

- підприємства, керівники чи засновники яких мають негативну репутацію;

- компанії, майно та рахунки яких перебувають у податковій заставі;

- формувати та збільшувати статутний капітал будь-яких підприємств та організацій;

- для здійснення платежів до бюджету, позабюджетних фондів та орендних платежів;

- підприємства, щодо яких порушено справу про банкрутство;

- підприємства, які мають прострочену заборгованість за позиками та відсотками (крім випадків надання позик у рамках процедури вирішення проблеми боржника)

- прямо чи опосередковано для придбання власних цінних паперів.

Далі ми розглянемо організацію кредитного процесу, відзначимо основні етапи короткострокового кредитування та порядок документообігу за кредитними операціями.

Як правило, в теорії та практиці кредитування визначають сім основних етапів процесу позики (рис. 1.3).

Для отримання позики позичальник звертається до банківської установи із заявою на ім'я керівника банківської установи, де вказується мета позики, її сума, строк використання, пропоноване забезпечення.

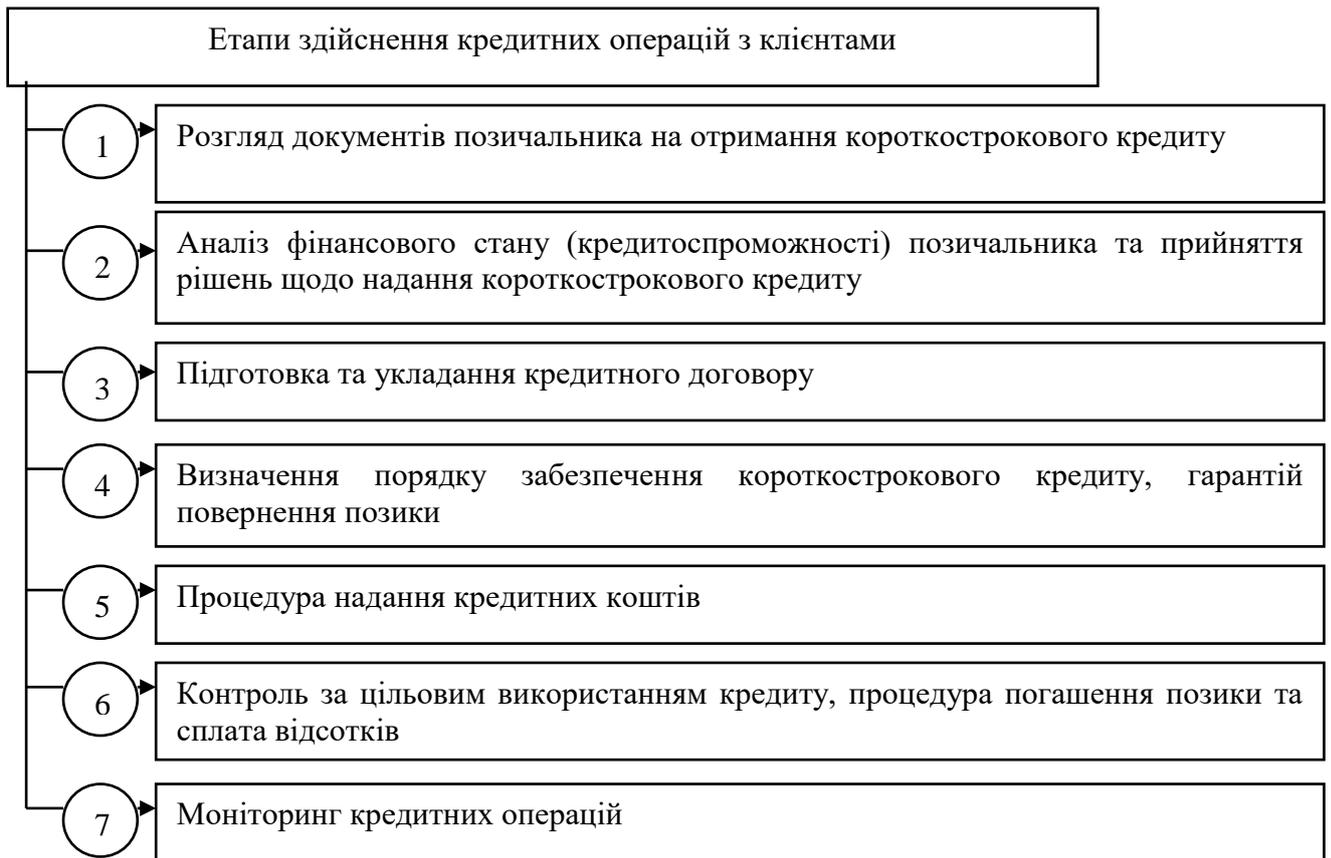

Рис. 1.3. Ключові етапи здійснення кредитування банківської установи

Джерело: складено за текстом [32, с. 167-169]

Перед початком розгляду заявок банківська установа повина мати пакет документів, який юридична особа надає для отримання позики відповідно до встановлених вимог банківської установи:

- клопотання;
- бізнес-план з техніко-економічним обґрунтуванням потреби в позиці;
- баланси та звіти про фінансові результати, податкові декларації.

Склад пакету документів, що подається позичальником, залежить від характеру кредитної операції, і в кожному випадку визначається кредитним працівником.

Перший етап процесу позики включає аналіз та попередній відбір заявок на отримання короткострокової позики. Для цього проводиться науково обґрунтована експертиза доцільності надання позики. Основним завданням кредитних службовців банківської установи на цьому етапі є збір найбільш повної інформації про потенційного позичальника.

На другому етапі кредитного процесу банківська установа визначає кредитоспроможність та фінансовий стан клієнта. Кредитні особи повинні оцінити, наскільки потенційний позичальник здатний повністю та вчасно погасити свої боргові зобов'язання. Чим точніше банківська установа здатна визначити кредитоспроможність клієнта, тим ширші її можливості щодо зменшення кредитного ризику.

На підставі вищезазначених документів банківська установа проводить попередню оцінку фінансового стану позичальника, кредитного проекту та кредитного ризику, класифікує кредитну операцію, визначає можливість подальшого розгляду повного пакету документів позичальника.

Основними критеріями оцінки платоспроможності позичальника можуть бути:

- репутація позичальника (кваліфікація менеджера, ділова етика, договірні та платіжні дисципліни);
- оцінка виробленої продукції, наявність додатків для її реалізації, характер послуг (конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках, попит на продукцію, послуги, обсяг експорту)
- економічне середовище (перспективи розвитку позичальника, наявність джерел коштів для інвестицій) тощо.

Таким чином, вивчення фінансової звітності позичальника, розрахунок коефіцієнтів прибутку на основі цих звітів дозволить глибше зрозуміти фактичне становище потенційного позичальника, оцінити перспективи його розвитку та можливість повернення позики. В результаті оцінки звітів визначаються такі параметри клієнта:

- 1) ліквідність;
- 2) рентабельність;
- 3) фінансова стійкість підприємства;
- 4) ефективність використання оборотних коштів.

Для більш детальної економічної та фінансової діяльності клієнта, оцінки вартості активів та з'ясування інших питань, як правило, проводиться виїзна перевірка.

Лише на підставі результатів попередньої аналітичної роботи банківська установа приймає рішення про кредитну операцію.

Якщо результати попередньої оцінки відповідають вимогам банківської установи, позичальнику пропонується сформулювати та подати на розгляд повний пакет документів. Позичальник несе відповідальність за достовірність інформації, що міститься в пакеті документів, відповідно до чинного законодавства.

Копії документів, що подаються до банківської установи позичальником - юридична особа повинна бути засвідчена підписом керівника та оригіналом печатки.

Для формування об'єктивного висновку щодо можливості надання позички позичальнику розгляд пакету документів у Центральному апараті та філіях здійснюється відповідними службами, на які покладено певні функції щодо їх участі в кредиті процес.

За результатами розгляду пакету документів позичальника кожен відділ банківської установи готує висновки. Висновки служб вважаються конфіденційною інформацією та не підлягають розголошенню, в тому числі і позичальник.

Якщо позичальник ідентифікується в операціях позичальника, вони повинні пройти відповідно до бізнес-плану або техніко-економічного обґрунтування необхідності позики, сумнівних і незвичних ознак, працівники цих служб діють відповідно до внутрішнього регулювання банківська установа, що регулює здійснення заходів щодо протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Кредитна заявка разом із висновками вищезазначених служб подається на розгляд кредитного комітету, який приймає рішення про надання позики в межах своїх повноважень.

На третьому етапі кредитного процесу банківська установа приймає остаточне рішення про надання позики. Кредитні відносини між банківською установою та позичальником регулюються на підставі договору позики, який визначає обов'язки та відповідальність сторін. Ця угода стає для банківської установи засобом управління наступними етапами кредитного процесу.

Підставою для укладення кредитного договору з позичальником є рішення відповідного кредитного комітету про надання позики.

Договір позики укладається в письмовій формі і підписується уповноваженими представниками сторін на кожному аркуші. Зміни умов договору можуть бути здійснені за домовленістю сторін і оформляються додатковою угодою до кредитного договору.

Сторінки договору позики повинні бути пронумеровані. Кредитний договір реєструється в реєстрі кредитних договорів, який повинен бути зашнурований, пронумерований, підписаний керівником банківської установи та скріплений печаткою. Оригінал кредитного договору з візами керівників кредитно-юридичних служб для зберігання у сховищі банківської установи та його ксерокопія зберігаються у кредитній картотеці.

З метою зменшення ризику неповернення позики та нарахованих відсотків банківська установа на четвертому етапі кредитного процесу видає позику юридичній особі за наявності відповідного забезпечення. А саме, це може бути: - застава (рухоме та нерухоме майно, цінні папери, майнові права тощо); - порука (гарантія).

Договір страхування може бути складений як додаткове забезпечення при наданні позики. Цей договір повинен містити всі основні умови страхування, передбачені Законом України «Про страхування» та відповідними правилами страхування, розроблені страховиком та зареєстровані у встановленому порядку, і є невід'ємною частиною Договору страхування.

Довіра та реальність гарантії задоволення вимог банківської установи, а також впевненість у належному виконанні позичальником своїх зобов'язань

визначається банкою установою. Перевагу слід віддавати заставам рухомого та нерухомого майна. Такі форми забезпечення, як порука (гарантії) юридичних осіб, страхування, можуть бути використані при наданні позики надійним позичальникам.

Документи, що підтверджують забезпеченість зобов'язань щодо повернення позики в одній або одночасно у декількох формах, які оформляються належним чином, подаються в банківську установу до видачі позики.

На п'ятому етапі кредитного процесу банківська установа на основі кредитного договору здійснює процедуру надання позики. Конкретний спосіб надання позики, а також тип позикового рахунку визначається особливостями цієї кредитної операції. Процедура надання позики повинна бути зручною, оперативною та взаємовигідною для банківської установи та позичальника.

На шостому етапі кредитного процесу банківська установа здійснює попередній та подальший контроль за цільовим використанням кредитних коштів та процедурою повернення позики з відсотками.

Попередній контроль здійснюється при видачі позичальнику кредитних коштів шляхом перевірки відповідності платежу, передбаченого платіжним дорученням, умовам кредитного договору, а також перевірки відповідності реквізитів платіжного доручення зазначеним реквізітам в угоді (контракті), на умовах якої перераховуються кошти.

Подальший контроль здійснюється на підставі документів, що підтверджують отримання позичальником товарів і матеріалів, оплачених позикою або наданими послугами. До таких документів належать рахунки-фактури на отримання матеріально-технічних активів, рахунки-фактури, акти приймання-передачі матеріальних цінностей або наданих послуг тощо.

У разі необхідності банківська установа перевіряє цільове використання кредитних коштів при відвідуванні позичальника на основі даних його бухгалтерського та складського обліку. За результатами перевірки складається

акт, який підписується представниками банківської установи, що проводить перевірку, та уповноваженими представниками позичальника.

У разі виявлення фактів використання кредитних коштів на інші цілі позичальник стягує штраф у розмірі до 10 відсотків суми позики, використаної для інших цілей.

Погашення позики та сплата нарахованих на неї відсотків (комісійних) здійснюється позичальником у порядку та строки, визначені договором позики.

Банківська установа здійснює контроль за своєчасними розрахунками позичальника з банківською установою за наданим кредитом, нарахованими відсотками та комісіями, а у разі невиконання позичальником зобов'язань за кредитним договором застосовує до нього санкції, передбачені кредитним договором, включаючи списання суми боргового зобов'язання за кредитним договором з поточного рахунку позичальника на основу замовлення.

Сьомий етап є специфічним у тому сенсі, що банківський контроль та управління кредитним процесом здійснюється на кожному з його етапів. Основною метою, яку банківська установа ставить при здійсненні контролю за ходом кредитних операцій, є встановлення ефективної організації кредитного процесу та пошук більш досконалих механізмів кредитування.

Основним завданням, що вирішується на завершальному етапі, є розробка практичних пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення кредитної політики банківської установи. Тільки суворий контроль за кредитним процесом в цілому дозволяє забезпечити безпеку, надійність та прибутковість операцій з кредитування банківських установ. Систематичний моніторинг стану кредитного процесу у поєднанні з постійним аналізом якості кредитного портфеля банківської установи посідає одне з центральних місць у системі банківського управління.

З метою своєчасного повернення наданих позик та виявлення можливих проблем з їх поверненням проводиться моніторинг кредитних операцій.

Ефективне управління кредитними відносинами протягом періоду кредитної операції досягається:

- постійний контакт з клієнтом;
- контроль за рухом коштів на його рахунках;
- можливість оперативного перегляду умов кредитного договору та договорів застави у разі рівня ризику кредитної операції;
- щоквартальний аналіз фінансового стану позичальника та його господарської діяльності, ходу події, зарахований відповідно до техніко-економічного обґрунтування (бізнес-плану);
- щоквартально (для товарів, що перебувають в обігу не рідше одного разу на місяць) виїзна перевірка наявності родовища та стану його збереження;
- відповідне регулювання у разі погіршення фінансового стану позичальника, виникнення загрози втрати або знецінення застави, виявлення неналежного використання позики та інших факторів, що збільшують ризик неповернення позики.

Отже, кредит є основою банківської діяльності та основою, за якою оцінюється якість та ефективність ринку. Процес управління кредитом заслуговує на особливу увагу, оскільки успіх роботи банківської установи залежить від його якості. Багато банкірів та регуляторів вважають, що розуміння процесу управління кредитами є показником якості кредитного портфеля банківської установи. Формування банківської системи незалежної України відбувається в період соціально-економічної нестабільності. Перехідний період в економіці також позначився на банківській системі. Аналіз поточної ситуації показує, що більшість банківських установ переживають фінансовий колапс через надмірну ризиковану кредитну політику. Багато банківських установ зазнають збитків через те, що вони займаються кредитуванням комерційних структур, будуючи свій бізнес на інфляційних процесах. На сучасному етапі кредит як економічна категорія є поняттям, що розвивається і змінюється. І сьогодні, в умовах економічної нестабільності, кредит починає відігравати значну роль у переорієнтації

виробництва - збільшенні випуску споживчих товарів та послуг, а також у виборі пріоритетного розвитку економіки.

1.2. Економіко-правовий аналіз нормативної бази з обліку кредитування банківської установи

Зважаючи на широкий спектр питань, що охоплює нормативно-правове забезпечення діяльності банківських установ розглянемо його в напрямках регулювання обліку та аудиту кредитування юридичних осіб банку. Відповідно до законодавства України методологію бухгалтерського обліку в банківських установах регулює Національний банк України (НБУ).

НБУ розробляє нормативно-правові акти з бухгалтерського обліку з орієнтацією на законодавство України, вимоги Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), а також з урахуванням практики діяльності банківської сфери. Так, зокрема, загальну організацію бухгалтерського обліку в банківських установах України регулює положення «Про організацію бухгалтерського обліку і звітності в банківських установах України», затверджене постановою Правління НБУ від 30.12.1998 р. № 566 [56] та Закон України «Про бухгалтерський облік та звітність в Україні» від 16.07.1999 р. №996-XIV [54].

В свою чергу, банківська діяльність має здійснюватися відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121 – III [9] та інструкції «Про організацію операційної діяльності в банках України», що затверджена постановою Правління НБУ від 18.06.2003 р. № 254 [57].

Розглядаючи нормативно-правове забезпечення кредитних операцій необхідно також враховувати вимоги міжнародних стандартів, що регламентуються методичні основи формування інформації в бухгалтерському обліку про кредитні операції: МСБО 32 «Фінансові

інструменти: подання» [30]; МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи» [31] та МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» [33]. Так, МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» містить вимоги стосовно розкриття інформації про кредити, заставу, резерви, доходи і витрати, пов'язані з кредитами, кредитні ризики.

Облік доходів та витрат банківської установи, в тому числі й від кредитних операцій, регулюється постановою «Про затвердження правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України» № 255 [49].

Основним нормативним документом, згідно з яким банківські установи в обов'язковому порядку здійснюватимуть розрахунок розміру кредитного ризику є постанова № 351 «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» [43]. Цей законодавчий акт сумісний зі стандартом МСФЗ 9 (Фінансові інструменти) [34], який вимагає від банків точної оцінки очікуваних збитків за фінансовими інструментами та буде імплементований на світовому рівні з 01.01.2018 та замінює МСБО 39 «Фінансові інструменти: визначення та оцінка».

Основними засадами створення положення №351 було те, що воно має унеможливити процес кредитування фінансово неспроможних підприємств банками та придбання цінних паперів емітентів з низькою якістю. Так, положення засноване на моделі «очікуваних збитків», що направлена на можливість оцінки потенційних страт капіталу банківської установи, передбачає поєднання загальних принципів та чітких правил оцінки кредитного ризику, що здійснюється шляхом одночасного застосування стандартизованих підходів, судження банківської установи (в межах встановлених НБУ діапазонів) та судження регулятора, а також забезпечує уніфікацію підходів до оцінки фінансового стану боржників банківської установи.

Для розрахунку розміру очікуваних збитків нормативним актом передбачено використання рекомендованої Базельським комітетом з банківського нагляду формули, яка базується на трьох компонентах:

- ймовірність дефолту боржника (PD – probability of default)
- рівень втрат в разі дефолту (LGD – loss given default);
- борг за активом (EAD - exposure at default).

Також положенням передбачено використання стандартизованих підходів до оцінки фінансового стану і платоспроможності позичальників та оцінки кредитного ризику боржників банківської установи на основі характеристики груп компаній, з якими він пов'язаний відносинами контролю.

Постанова №351 в певній мірі дозволила банківським установам за 2017 рік адаптуватися і зробити перші кроки до нових правил оцінки кредитного ризику ще до впровадження стандарту МСФО 9 «Фінансові інструменти».

Незважаючи на сумісність цих нормативів застосування міжнародного стандарту обумовить необхідність переоцінки кредитних портфельів і формулювання під них додаткові резерви. Як зазначають експерти впровадження МСФЗ 9 вплине на ряд показників діяльності банківської установи, оскільки нова класифікація фінансових активів визначить зміни у волатильності показників прибутку та власного капіталу та вплине на нормативні коефіцієнти/нормативи капіталу і на основні показники діяльності, а новий принцип оцінки кредитних ризиків – обумовить формування резервів за всіма фінансовими активами та призведе до значного збільшення суми резервів, разового коригування показника нерозподіленого прибутку на дату переходу (01.01.2018) та зміни в моделях та результатах стрес-тестування.

Як показали результати опитування, проведені НБУ [51] щодо суми різниці між резервом за МСФЗ 9 та постановою НБУ №351 більшість банків зазначили про зміни суми резервів:

- ECL (МСФЗ 9) > Кредитний ризик (Постанова №351) - 15% банків;
- ECL (МСФЗ 9) < Кредитний ризик (Постанова №351) - 32% банків;
- Не дали інформації - 53% банків.

Імплементація МСФЗ 9 зумовлює необхідність подальшого розроблення та внесення змін НБУ до таких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку: План рахунків бухгалтерського обліку банків України; Інструкція з бухгалтерського обліку фінансових інструментів, з урахуванням пропозицій банків [55].

Знаходяться в процесі доопрацювання також Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України, Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами та Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України.

Розглядаючи банківський аудит, як об'єктивний та незалежний інститут, що уповноважений підтверджувати правдивість та неупередженість фінансової звітності банку, він також має бути надійно забезпечений нормативно-правовими актами. Щодо правових основ провадження аудиторської діяльності в Україні, то вони визначені Законом України в редакції від 01 травня 2016 р. «Про аудиторську діяльність» [52], що є фундаментальним законодавчим актом, в якому визначаються місце і роль аудиту в системі незалежного фінансового контролю.

Безпосередньо щодо банківського аудиту, НБУ чітко окреслив процедуру наступними документами:

– Постанова Правління НБУ від 10 травня 2016 р. № 311 «Про затвердження Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України» [45];

– Постанову Правління НБУ від 06 квітня 2015 р. №214 "Про затвердження Положення про Комітет з питань аудиту банків" [44];

– Постанову Правління НБУ від 9 вересня 2003 р. № 389 "Про затвердження Положення про порядок подання банками до Національного банку України аудиторських звітів (аудиторських висновків) за результатами щорічної перевірки фінансової звітності" [46];

– Кодекс професійної етики внутрішніх аудиторів банківських установ, схвалений постановою Правління НБУ від 12 лютого 2003 р. № 50 [22].

Базовими нормативними документами аудиторської діяльності є Національні стандарти аудиту, затверджені рішенням Аудиторської палати України 18 грудня 1998 р. [36], які є обов'язковими для виконання підприємствами, банками. Ці нормативи створено на основі Міжнародних стандартів аудиту [28] з урахуванням специфічних умов, пов'язаних з переходом України до ринкової економіки. Основне призначення цих нормативів полягає в закріпленні єдиних засад, що визначають нормативні вимоги до проведення і оформлення аудиту, до оцінювання якості аудиту, до порядку підготовки аудиторів та оцінки їх кваліфікації, і які забезпечують, при їх дотриманні, певні гарантії результату аудиторської перевірки.

Інструкція щодо використання Плану рахунків для українських банків [23] була розроблена відповідно до загальновизнаних принципів та стандартів у міжнародній практиці та встановлює порядок ведення бухгалтерських рахунків, визначає характеристики та коротке призначення рахунків для відображення інформації про типові операції. Структура відображення активних кредитних операцій у Плані рахунків бухгалтерського обліку українських банківських установ узагальнена на рис. 1.4.

Рис. 1.4. Структура відображення активних кредитних операцій у Плані рахунків бухгалтерського обліку банківських установ України

Джерело: [7, с. 70]

На рахунках Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України (далі - План рахунків) відображаються операції, які визначені законодавством України, у тому числі нормативно-правовими актами Національного банку України, відповідно до їх економічної сутності .

Основою структурування рахунків для обліку кредитних операцій у Плані рахунків є тип позичальника або інституційна характеристика позичальника.

Балансові рахунки для обліку кредитних операцій розподіляються відповідно до інституційної бази:

Розділ 15 - банки;

Розділ 20 - суб'єкти господарювання;

Розділ 21 - державні органи;

Розділ 22 - фізичні особи.

Групи рахунків, що складаються з 15, 20 та 22 розділів, поділяються залежно від мети позики або її виду. Відповідно до цього в Плані рахунків наявні групи рахунків для бухгалтерського обліку:

- позики на поточні потреби (для фізичних осіб);
- позики на поточну діяльність (для суб'єктів господарювання)
- фінансовий лізинг;
- іпотечні позики;
- позики, надані за операціями РЕПО;
- позики, надані під дисконтовані векселі;
- вимоги, придбані в рамках факторингових операцій.

Однак у 21 розділі групи рахунків розподіляються відповідно до рангу державних органів.

Групи містять рахунки відповідно до таких критеріїв:

- термін кредитування
- вид боргу
- неамортизована знижка / премія
- нараховані відсотки за позикою

Схеми бухгалтерських проводок видачі позики залежать насамперед від способу надання позики.

Позика обліковується як балансовий актив з дати перерахування коштів позичальнику до закінчення терміну дії кредитного договору (зазначена дата погашення позики).

Погашення позики здійснюється:

- одна сума в кінці терміну позики;
- періодично (поступово) протягом усього строку дії кредитного договору.

Спосіб повернення позики передбачається в тексті договору позики.

Залежно від дій позичальника на дату повернення позики, існує три можливі варіанти реєстрації банківських операцій:

- погашення кредиту;
- визнання заборгованості простроченою;
- продовження кредитного договору.

Доходи відображаються на рахунках 6 класу Плану рахунків за принципом нарахування.

Облік процентних доходів здійснюється на основі нарахування та кореспонденції доходів і витрат. Нараховані доходи реєструються на відповідних рахунках тих груп рахунків, на яких реєструється номінальна вартість позики.

Процентний дохід визнається методом ефективної процентної ставки. Для його розрахунку грошові потоки визначаються з урахуванням усіх умов кредитного договору, включаючи всі комісійні та інші суми, сплачені або отримані сторонами, що є невід'ємною частиною доходу за позикою.

Будь-які різниці, що виникають між сумою процентного доходу, визнаного за ефективною процентною ставкою, та процентним доходом, нарахованим за номінальною процентною ставкою, відображаються на рахунках неамортизованих дисконтів (премій) відповідно до рахунків

процентних доходів. Амортизація дисконтів (премій) за фінансовими інструментами проводиться одночасно з нарахуванням процентів.

Дохід обліковується на підставі терміновості: окремо нарахована до дати настання строку і окремо - прострочена.

Для розрахунку процентного доходу використовуються такі методи для визначення кількості днів:

- метод «факт / факт»;
- метод «факт / 360»;
- метод «30/360».

Дохід від плати за кредитні послуги може реєструватися за готівкою (як комісія за одноразові послуги) або за принципом нарахування, залежно від того, який підхід визначається обліковою політикою банківської установи.

Отже, кредитні операції банківських установ становлять значну частку в активних операціях банку та розглядаються як розміщення банками від свого імені, на власних умовах та на власний ризик залучених коштів. При наданні кредитів банківська установа додержується основних принципів кредитування (строковості, цільового використання, забезпеченості, платності, поверненості), перевіряє кредитоспроможність позичальника, додержується встановлених НБУ вимог визначених нормативно-правовою базою складеною з урахуванням вимог міжнародних стандартів обліку та звітності. Проте, важливим аспектом у національних та міжнародних положеннях є їх узгодженість та відповідність один одному.

Адже, МСФЗ є орієнтиром гармонізації та стандартизації бухгалтерського обліку і фінансової звітності в усьому світі, вони передбачають, що в разі дотримання їх у всіх важливих аспектах, звітність будь якого суб'єкта буде доступна для розуміння не лише внутрішнім, а й зовнішнім користувачам такої інформації. Використання МСФЗ забезпечує: зменшення ризику для кредиторів і інвесторів; поглиблення міжнародної кооперації в галузі бухгалтерського обліку; однозначне розуміння фінансової

звітності та зростання довіри до її показників у всьому світі, що критично важливо для банківських установ з огляду специфіки їх діяльності.

1.3. Організація внутрішнього аудиту кредитування банківської установи

Внутрішній аудит банківської діяльності у системі фінансового контролю - це незалежна перевірка та експертна оцінка стану банківської установи, що здійснюється спеціальним підрозділом аудиторської служби, спрямована на організацію ефективного моніторингу системи внутрішнього контролю банку.

Мета внутрішнього аудиту кредитних операцій набагато ширша, ніж традиційні цілі аудиту, які були визначені за радянської планової економіки. Вимоги ринку, розширення діапазону банківської діяльності призвели до значного розвитку теоретичних та методологічних розробок банківського аудиту, в тому числі внутрішнього [22].

В економічній літературі існують різні підходи до визначення сутності внутрішнього аудиту кредитних операцій. Міжнародний стандарт аудиту 610 «Розгляд роботи внутрішнього аудиту» розглядає термін «внутрішній аудит» як оціночну діяльність служби, створеної суб'єктами господарювання [9]. Методичні рекомендації щодо проведення внутрішнього аудиту фінансових установ, затверджені наказом Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 27 вересня 2005 р. № 4660, зазначають, що внутрішній аудит - це незалежна експертна діяльність служби внутрішнього аудиту фінансова установа, яка полягає у проведенні перевірок та проведенні оцінок, як правило, з таких елементів:

- системи внутрішнього контролю фінансової установи;
- фінансова та ділова інформація;
- економіка та продуктивність фінансової установи;

- дотримання банківськими установами законів, нормативних актів та інших зовнішніх вимог [37].

Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України, затверджене Постановою Правління НБУ від 10 травня 2016 р. № 311, визначає внутрішній аудит банку як самостійну, об'єктивну діяльність з надання послуг із забезпечення та надання консультаційних послуг оцінка банківських систем та процесів повинна принести користь банківській установі та покращити її ефективність [42].

На сучасному етапі розвитку банківської системи роль внутрішнього аудиту полягає в тому, що при перевірці процедур і процесів внутрішнього контролю вони не можуть стільки виявити випадки невідповідності, скільки:

- систематично та об'єктивно оцінювати ступінь впливу таких справ на ефективність діяльності банківської установи;

- рекомендувати заходи керівництва банківської установи для усунення виявлених проблем та підвищення ефективності управління ризиками.

Кредитні операції є найбільш вигідними у банківському бізнесі. Але негативним фактором є той факт, що таким операціям властивий ризик, який пов'язаний з неможливістю повернення наданих позик. Кредитні операції комерційних банків є важливим формуючим елементом структури доходів і витрат балансу і складають близько 60% усіх банківських операцій.

Виходячи з цього, операції з надання позик як об'єкта аудиту вимагають значної уваги з боку аудиторських служб. Дійсно, чітке окреслення аудитором характеру кредитних операцій, що здійснюються комерційним банком, є майже вирішальним фактором у процесі формування думки аудитора щодо фінансово-кредитної діяльності комерційного банку в цілому.

Нормативне законодавство України щодо банківських кредитних операцій визначається як вид активних операцій, пов'язаних із наданням коштів клієнтам у тимчасове користування або прийняттям на себе зобов'язань щодо надання коштів у тимчасове користування на певних умовах, а також наданням гарантій, поручительства, розміщення депозитів, проведення

факторингових операцій, фінансовий лізинг, видача позик у формі векселів, у формі операцій репо, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надається в обмін на зобов'язання боржника повернути заборговану суму, а також зобов'язання сплатити відсотки та інші збори з такої суми (відстрочка платежу).

Організація внутрішнього аудиту передбачає його проведення в певній послідовності, поетапно: планування аудиту, збір інформації з метою випробування системи контролю та детальне тестування, аналіз цієї інформації, документування виконання всіх процедур аудиту шляхом підготовки робочої документації до аудит, складання висновку та пропозицій щодо результатів перевірки відповідних структурних підрозділів банку (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Загальна схема процесу проведення внутрішнього аудиту банківської установи

Джерело: [62, с. 335]

Під аудитом кредитних операцій банківської установи слід розуміти перевірку даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності для активних банківських операцій, пов'язаних з наданням позики або забезпеченням зобов'язань (гарантій, поручительств, авальних зобов'язань), з метою зменшення кредиту ризику банківської установи та висловити незалежну думку аудитора щодо достовірності показників фінансової

звітності, бухгалтерського обліку банківської установи, а також про відповідність активних операцій чинному банківському законодавству та внутрішнім нормативним актам банку.

Організаційно-методична підготовка до аудиту повинна, перш за все, починатися з планування. План повинен базуватися на предметі аудиту, його обсязі та періоді, протягом якого він буде проведений.

Розробці програми аудиту передують загальне ознайомлення з положеннями про структурний підрозділ та посадовими інструкціями, штатним розкладом та наявністю відповідної освіти серед фахівців банків, висновками попередніх аудитів, видами операцій та блок-схемами для їх здійснення, завдання підрозділу, викладені в бізнес-плані банку. Ознайомлення з вищезазначеною інформацією дозволяє аудитору розробити відповідну програму аудиту, структура якої повинна включати:

- цілі та завдання аудиту;
- терміни та виконавці аудиту;
- перелік питань, що підлягають аудиту;
- основні процедури аудиту, які доцільно використовувати в процесі аудиту;
- зміст анкет та тестів для опитування працівників [62, с. 336].

Програма роботи з аудиту кредитних операцій включає процедури початкового аудиту, перевірку кредитних справ позичальників та процедури надання позик, правильність нарахування та обліку процентних та комісійних доходів за кредитними операціями, своєчасність та правильність обліку виплат за кредитом, формування резервів під кредитні ризики та перевірка конкретних кредитних операцій.

На другому етапі аудиту інформація збирається та аналізується такими способами: опитування керівництва та персоналу, вивчення документації, перегляд діяльності підрозділів та конкретних позичальників, аналіз даних та звітів, перевірка окремих рахунків (наприклад, кредит позичальників) співвідношення). У процесі збору інформації аудитор отримує докази, що

підтверджують аудиторський звіт. Для отримання доказів аудитор використовує різні інструменти (прийоми, процедури та прийоми аудиту).

Загальна схема внутрішнього аудиту кредитних операцій наведена на рис. 1.6.

Рис. 1.6. Загальна схема внутрішнього аудиту кредитних операцій банківської установи

Джерело: [22]

Матеріали узагальнюються внутрішнім аудитором за результатами попереднього ознайомлення з об'єктом аудиту в робочих документах, які повинні відповідати певним принципам: повнота, доцільність, типовий дизайн, зрозумілість, підтвердження.

На початку другого етапу аудиту служба внутрішнього аудиту може отримати заповнену анкету для оцінки системи внутрішнього контролю від вищого керівництва та керівників структурних підрозділів, що беруть участь у кредитуванні, яка буде складатися з питань, що стосуються: достатність внутрішніх положень про кредитну діяльність; введення банком форми «Повідомлення про умови споживчого кредитування» та «Детальний перелік

загальної вартості платежів та визначення сукупної вартості позики та реальної процентної ставки» та внесення вищезазначених змін та форм до банківської установи; зміст у кредитних договорах та додатках детальної інформації про загальну вартість кредиту з урахуванням процентної ставки за ним, вартості всіх супутніх послуг, а також інших фінансових зобов'язань споживача та загальної вартості позику; діяльність кредитного комітету та кредитного підрозділу банківської установи; перевірка звітів відповідальними посадовими особами для виявлення можливих упущень; управління кредитними справами клієнтів; системи контролю за кредитними операціями (включаючи проблемні позики); системи контролю за кредитними операціями (включаючи проблемні позики); розмір проблемних позик, тенденції їх збільшення, зменшення; формування резервів для компенсації можливих збитків за кредитними операціями (у тому числі для простроченої та сумнівної заборгованості) [62, с. 337].

Беручи до уваги оцінку даного напрямку діяльності банківської установи та виходячи з відповідей на вищезазначені питання, аудитор робить загальну оцінку системи внутрішнього контролю для такого масштабу: задовільний, посередній, поганий.

На третьому етапі оцінка робочої документації на основі національних стандартів аудиту формує судження та висновки. Цей етап надає аудиторам першу інформацію та визначає напрямок подальшої аудиторської роботи.

Етап «Перевірка» (четвертий етап) дозволяє переконатися в справедливості попередньої оцінки на основі тестування, підтвердження даних, аналізу та порівняння, спостереження, фіксації виявлених недоліків та порушень, аналізу причин (наслідків), які призвели до недоліків у роботі банку, аналізу перешкод та обмежень, що існують у діяльності окремих функціональних підрозділів банку, вироблення рекомендацій.

На цьому етапі вибірково відбираються кредитні справи, які будуть проаналізовані більш детально. Перевіряючи вибрані файли позик позичальника, Службі внутрішнього аудиту дирекції доцільно заповнити

робочий документ для кредитування юридичних осіб та робочий документ для кредитування фізичних осіб для кожного позичальника.

Робочі документи для позики містять повну та детальну інформацію відповідно до кожного позичальника (юридичної або фізичної особи), а саме:

- дані про позичальника (ім'я або повне найменування позичальника); адреса; код ЄДРПОУ (або ідентифікаційний код) поточний, позичковий рахунки, рахунок нарахованих доходів; рахунки для обліку позабалансових зобов'язань, забезпечення, загальний борг позичальника за всіма позиками; основні характеристики позичальника (або місця роботи позичальника).

- повна інформація про позику (номер та дата договору позики; позика або кредитна лінія, дата позики; початкова сума та термін погашення позики; останнє продовження позики та кількість подовжень; заборгованість станом на дата звітування за позикою, нарахована, прострочена, сумнівні відсотки, залишок заборгованості за кредитною лінією на позабалансовому рахунку; максимальна кількість днів затримки, кількість випадків затримки; початкова, ефективна процентна ставка; частота виплата відсотків, мета позики; джерело погашення; остаточний термін погашення основного боргу);

- дані про керівника та головного бухгалтера позичальника - юридичної особи;

- дані про засновників юридичних осіб (частка у статутному капіталі; ідентифікація)

- відмітка про наявність повного пакету документів у справі позики (заява про позику, рішення кредитного комітету, перевірка стану зберігання заставленого майна; звітність позичальника; аналіз фінансового стану позичальника; установчі документи (для юридичних осіб) тощо);

- оцінка фінансового стану позичальника (за даними балансу юридичної особи, звіту про доходи фізичної особи тощо);

- дані про забезпечення позики (застава (предмет застави, вартість, номер та дата договору, його нотаріальне посвідчення, ім'я заставодавця тощо) або поручительство, гарантія, договір страхування);

- заходи, вжиті банком для погашення кредитної заборгованості;
- повага аудитора до кредитних справ клієнта;
- позначення аудитором оцінки обслуговування боргу, фінансового стану позичальника та відповідної класифікації загальної суми боргу за позикою.

Вищезазначені робочі документи слід класифікувати як постійні, які будуть заповнюватися аудиторами під час кожного аудиту. За своїм призначенням вони бувають: інформативними, верифікаційними, розрахунковими, порівняльними, аналітичними та підтверджуючими. Інформація надається в цих робочих документах надалі, при здійсненні аудиту буде корисною аудиторам.

На завершальному етапі «Звіт» аудитор готує аудиторський звіт (сертифікат) для інформування Наглядової ради та Правління Банку про найважливіші проблеми, виявлені під час аудиту, ефективність систем контролю, надання рекомендацій Правлінню щодо необхідності впровадження змін, які призведуть до вдосконалення та підвищення якості систем внутрішнього контролю.

Отже, послідовний підхід застосовується при проведенні внутрішнього аудиту кредитних операцій. Аудит кредитних операцій банківської установи є, як правило, вибіркоким. Вибірка складається з урахуванням: кількості кредитних договорів за період; обсяги кредитування певних категорій позичальників; кількість залучених кредитних рахунків; процентні ставки за позиками; ступінь ризику та рівень забезпеченості позик. Кожен етап аудиту документується за допомогою робочих документів. Служба внутрішнього аудиту повинна бути незалежною у своїй діяльності та забезпечувати ефективне проведення аудиту кредитних операцій, оскільки аудит охоплює всі стадії процесу кредитування, допомагає оптимізувати здійснення цього виду активних операцій.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СТАНУ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ КРЕДИТУВАННЯ АТ «АЛЬФА-БАНК»

2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності та аналіз фінансового стану АТ «АЛЬФА-БАНК»

АТ «АЛЬФА-БАНК» – це великий комерційний український банк з міжнародним капіталом, який входить у приватну інвестиційну холдингову компанію ABN Holdings SA (ABNH) з головним офісом у Люксембурзі. Холдингова компанія має інвестиції в ряді банківських груп на території країн СНД і Європи, зокрема, операційні компанії ABNH знаходяться в Україні, Росії, Казахстані, Білорусі та Нідерландах. Входить до ТОП-10 найбільших банків країни. Банк заснований в 1992 році і з 2001 року здійснює діяльність під брендом АТ «АЛЬФА-БАНК» (Додаток А).

Банк створений у формі Публічного акціонерного товариства та є правонаступником усіх прав і зобов'язань Закритого акціонерного товариства «АЛЬФА-БАНК», що був створений відповідно до рішення Загальних зборів акціонерів від 27 жовтня 2000 року (Протокол № 3/2000) та виступав правонаступником Акціонерного Комерційного Банку «Київський інвестиційний банк». Місцезнаходження (юридична адреса) Банку: місто Київ, вулиця Велика Васильківська, 100.

АТ «АЛЬФА-БАНК» має дивізійну організаційну структуру, орієнтовану на надання різних видів банківської продукції.

Регулятивний капітал АТ «АЛЬФА-БАНК» (Н1) впродовж 2017-2019 років коливався в межах від 4,944 млрд. грн. до 5,381 млрд. грн. Незважаючи на різноспрямовану динаміку, в 43,5 разів перевищувало встановлене НБУ граничне значення для даного нормативу (на рівні 200 млн. грн.).

Норматив адекватності регулятивного капіталу АТ «АЛЬФА-БАНК» (Н2) коливався в діапазоні від 5,71% до 13,51%. Впродовж зазначеного періоду Н2 Банку на постійній основі з помітним запасом перевищував встановлене

НБУ граничне значення, але був меншим, ніж середні показники даного нормативу по банківській системі України [52].

Таблиця 2.1

Економічні нормативи АТ «АЛЬФА-БАНК» за 2017-2019 роки

Норматив	На 31.12.2017	На 31.12.2018	На 31.12.2019	Нормативне значення
Н1	4,944 млрд. грн.	5,381 млрд. грн.	9,138 млрд. грн.	200 000 млн. грн.
Н2	5,71%	11,45%	13,51%	> 10%
Н3	6,22%	7,74%	13,24%	> 7%
Н6	121,18%	119,86%	102,14%	> 60%
Н7	17,92%	18,70%	21,79%	< 25%
Н8	109,46%	99,94%	78,41%	< 8-кратний розмір регулятивного капіталу
Н9	0,02%	0,02%	0,04%	< 25%
Н11	7,92%	8,70%	11,79%	< 15%
Н12	11,46%	12,94%	13,41%	< 60%

Джерело: звітні дані АТ «АЛЬФА-БАНК». URL: <http://plus.bankografo.com/banks/alfa-bank.html#indicatorView>

Станом на кінець 2019 року Н2 Банку на 3,51 п.п. перевищувало встановлене НБУ граничне значення, але було на 6,30 п.п. менше, ніж середньо-ринковий показник.

Норматив достатності основного капіталу АТ «АЛЬФА-БАНК» (Н3) коливався в межах від 7,74% до 13,24%. Впродовж вказаного періоду значення Н3 Банку на постійній основі з запасом перевищували встановлений НБУ граничний рівень, але були нижчими за середньо-ринкові показники даного нормативу. Станом на кінець 2019 року Н3 Банку на 4,24 п.п. перевищувало встановлене НБУ граничне значення, але було на 2,62 п.п. менше, ніж середній показник даного нормативу по банківській системі України.

У 2019 році Національним банком України було проведено стрес-тестування найбільших українських банків, в ході якого визначався необхідний (цільовий) рівень достатності капіталу фінансових установ. За даними стрес-тесту, необхідний рівень нормативів Н2 та Н3 АТ «АЛЬФА-БАНК» як банку- правонаступника АТ «Укрсоцбанк» (з урахуванням ужитих

заходів) становить 14,80%. Для повного виконання вимог за результатами стрес-тестування Національний банк надав банкам час до жовтня 2020 року.

Результати динаміки показників балансу АТ «АЛЬФА-БАНК» за 2017-2019 роки узагальнені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка показників балансу АТ «АЛЬФА-БАНК»
за 2017-2019 роки, тис. грн.

Показники	2017	2018	2019	Ланцюгове відхилення			
				Абсолютне		темп приросту, %	
				2018	2019	2018	2019
Активи							
Грошові кошти та їх еквіваленти	1235140	2088887	3589358	853747	1500471	69,12	71,83
Кредити юридичних осіб	19618184	20067432	18002355	449248	-2065077	2,29	-10,29
Кредити фізичних осіб	8605434	12332601	13993669	3727167	1661068	43,31	13,47
Активи всього	49530306	60200176	62875896	10669870	2675720	21,54	4,44
Пасиви							
Кошти банків	661951	35589	181751	-626362	146162	-94,62	410,69
Депозити юридичних осіб	17758483	20253178	20023478	2494695	-229700	14,05	-1,13
Депозити фізичних осіб	23607957	32033103	34316966	8425146	2283863	35,69	7,13
Власний капітал	3978231	4988753	5953710	1010522	964957	25,40	19,34
Пасиви всього	49530306	60200176	62875896	10669870	2675720	21,54	4,44

Джерело: звітні дані АТ «АЛЬФА-БАНК». URL:

<http://plus.bankografo.com/banks/alfa-bank.html#indicatorView>

Протягом 2017-2019 років приріст активів АТ «АЛЬФА-БАНК» уповільнюється. Так, в 2017 році проти 2016 року активи зросли на 21,54%, а в 2019 році проти 2018 року – лише на 4,44%. Найбільший приріст у складі активів припадає на грошові кошти та їх еквіваленти, які в середньому зростали на 70% щорічно. Найдинамічнішою складовою пасивів банку протягом 2017-2019 років є депозити фізичних осіб, приріст обсягу яких в 2018 році проти 2017 року становив +35,69%, а в 2019 році проти 2018 року значно уповільнився й становив +7,13%.

При цьому дана динаміка складових балансу АТ «АЛЬФА-БАНК» не призвела до суттєвих структурних зрушень (не більше 6,3 відсоткових пунктів) – табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка структури балансу АТ «АЛЬФА-БАНК» за 2017-2019 роки, %

Показники	2017	2018	2019	Ланцюгове відхилення абсолютне	
				2018	2019
Активи					
Грошові кошти та їх еквіваленти	2,49	3,47	5,71	0,98	2,24
Кредити юридичних осіб	39,61	33,33	28,63	-6,27	-4,70
Кредити фізичних осіб	17,37	20,49	22,26	3,11	1,77
Активи всього	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00
Пасиви					
Кошти банків	1,34	0,06	0,29	-1,28	0,23
Депозити юридичних осіб	35,85	33,64	31,85	-2,21	-1,80
Депозити фізичних осіб	47,66	53,21	54,58	5,55	1,37
Власний капітал	8,03	8,29	9,47	0,26	1,18
Пасиви всього	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

Джерело: звітні дані АТ «АЛЬФА-БАНК». URL: <http://plus.bankografo.com/banks/alfa-bank.html#indicatorView>

Найвагомішою складовою активів АТ «АЛЬФА-БАНК» були кредити юридичних осіб, питома вага яких поступово зменшувалася із 39,61% в 2017 році до 28,63% в 2019 році, напроти питома вага кредитів фізичних осіб зростала: з 17,37% (2017 р.) до 22,26% (2019 р.). У структурі пасивів АТ «АЛЬФА-БАНК» найвагомішою складовою протягом аналізованого періоду є депозити фізичних осіб, рівень якої поступово зростає: з 47,66% (2017 р.) до 54,58% (2019 р.), напроти питома вага депозитів юридичних осіб мала тенденцію до зниження: з 35,85% (2017 р.) до 31,85% (2019 р.). Частка власного капіталу поступово зростала, але так й не досягла 10% в 2019 р.

Формування фінансових результатів АТ «АЛЬФА-БАНК» узагальнено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Динаміка показників формування фінансових результатів АТ «АЛЬФА-БАНК» за 2017-2019 роки, тис. грн.

Показники	2017	2018	2019	Ланцюгове відхилення			
				Абсолютне		темп приросту, %	
				2018	2019	2018	2019
Процентні доходи	5486468	6866470	4026673	1380002	-2839797	25,15	-41,36
Процентні витрати	2701006	3088369	2019945	387363	-1068424	14,34	-34,60
Чистий процентний дохід	2785463	3778101	2006728	992638	-1771373	35,64	-46,89
Комісійні доходи	1685476	2669877	1690564	984401	-979313	58,40	-36,68
Комісійні витрати	309503	415670	343202	106167	-72468	34,30	-17,43
Чистий прибуток	654723	1258335	909674	603612	-348661	92,19	-27,71

Джерело: звітні дані АТ «АЛЬФА-БАНК». URL:

<http://plus.bankografo.com/banks/alfa-bank.html#indicatorView>

Протягом 2017-2019 років АТ «АЛЬФА-БАНК» працював прибутково, але в 2019 році усі показники зазнали зниження: чистий процентний дохід – на 46,89%, комісійні доходи – на 36,68%, а чистий прибуток - на 27,71%. Що пояснюється негативною динамікою показників формування фінансових результатів АТ «АЛЬФА-БАНК» (Додаток Б).

Отже, АТ «АЛЬФА-БАНК» – це великий комерційний український банк з міжнародним капіталом, який входить у приватну інвестиційну холдингову компанію АВН Holdings SA (АВНН) з головним офісом у Люксембурзі. Проведені розрахунки показали, що банк має досить стабільний розвиток та високу фінансову стійкість. АТ «АЛЬФА-БАНК» наростив свій регулятивний капітал за рахунок збільшення статутного капіталу. Норматив достатності основного капіталу АТ «АЛЬФА-БАНК» (НЗ) коливався в межах від 7,74% до 13,24%. Впродовж вказаного періоду значення НЗ Банку на постійній основі з запасом перевищували встановлений НБУ граничний рівень, але були нижчими за середньо-ринкові показники даного нормативу. Станом на кінець 2019 року НЗ Банку на 4,24 п.п. перевищувало встановлене НБУ граничне

значення, але було на 2,62 п.п. менше, ніж середній показник даного нормативу по банківській системі України.

2.2. Практичні аспекти організації обліку кредитування банківської установи

Для здійснення обліку кредитних операцій в Дирекції АТ «АЛЬФА-БАНК» використовуються автоматизовані системи, а саме: система обліку ОДБ «Ісаод»; БД «Банкмастер»; БД «Трансмастер»; ПЗ «Клендінг».

ІСАОД-БАНК призначена для комплексної, інтегрованої обробки даних фінансової і господарської діяльності банку. Базова система (власне «ІСАОД») побудована на змішаній архітектурі «файл – сервер» - «клієнт – сервер». Сателітні системи побудовані на архітектурі «клієнт – сервер» (off-line «клієнт – банк») і на багаторівневій архітектурі (on-line «клієнт – банк» і зведена OLAPБД Vicont).

Вищезазначені системи, які використовуються для організації автоматизованої реєстрації та обробки даних забезпечують хронологічне та систематичне відображення кредитних операцій в регістрах обліку на підставі первинних документів; взаємозв'язок даних синтетичного і аналітичного обліку; збереження узагальненої інформації на машинних носіях (для накопичення та систематизації даних обліку в розрізі показників, необхідних для управління установою банку, а також складання звітності), а також можливість здійснення подальшого контролю за кредитними операціями.

Надалі детальніше розглянемо етапи здійснення кредитних операцій корпоративних клієнтів, клієнтів малого і мікробізнесу та їх відображення в обліку у автоматизованому режимі – ОДБ «Ісаод». Працівник підрозділу адміністрування кредитів Дирекції готує розпорядження до операційного підрозділу для клієнтів, які обслуговуються в ОДБ «Ісаод» на відкриття позичкового рахунку, рахунку нарахованих доходів/доходів для обліку процентів/комісій (ці рахунки обов'язково вказуються у кредитному договорі

працівником підрозділу адміністрування), рахунку неамортизованого дисконту, позабалансових рахунків для обліку договорів забезпечення (поруки, гарантії, застави).

Розпорядження на відкриття рахунку підписується працівником і керівником підрозділу адміністрування. При цьому, всі рахунки відкриваються для кожного кредитного договору окремо. Забороняється повторне використання рахунків, що були відкриті для обліку кредитів за іншими діючими кредитними договорами. Працівник підрозділу адміністрування кредитів, після отримання кредитної справи та після відкриття необхідних рахунків, здійснює введення умов кредитного договору (інформація про договір, усі параметри аналітичного обліку) в меню «Ведення договорів» програми ОДБ.

Перед перерахуванням кредитних коштів позичальнику працівник підрозділу адміністрування кредитів перевіряє дотримання всіх умов видачі кредиту, визначених кредитним договором. При цьому, керівник даного підрозділу перевіряє відповідність основних даних, внесених працівником підрозділу адміністрування в ОДБ «Ісаод», умовам заявки та кредитного договору, а саме: аналітичні параметри кредитного договору; фінансовий рейтинг позичальник; рейтинг застави; ліміт договору; відповідність відкритих рахунків кредитному продукту; правильність основних реквізитів договору.

Документ «розпорядження на видачу кредитних коштів Клієнту», за підписами виконавця та керівника підрозділу адміністрування кредитів, являється документом, що свідчить про контроль всіх аналітичних параметрів кредиту та виконання принципу «4-ох очей».

Перерахування кредитних коштів в БД «Ісаод» здійснюється у порядку, передбаченому кредитним договором, шляхом безготівкового перерахування з позичкового рахунку: за реквізитами договорів, контрактів, розрахункових документів; на поточний рахунок клієнта Дирекції.

Дана операція здійснюється працівником операційного підрозділу шляхом введення меморіального ордера в ОДБ та його оплати. При цьому здійснюється проведення: – за реквізитами договорів, контрактів, розрахункових документів в національній валюті: Дт (2062, 2063, 2072, 2073, 2074, 2082, 2083, 2102, 2103, 2112, 2113, 2122, 2123, 2132, 2133) Кт рахунок одержувача коштів; – на поточний рахунок клієнта в Дирекції: Дт 2062, 2063, 2072, 2073, 2074, 2082, 2083, 2102, 2103, 2112, 2113, 2122, 2123, 2132, 2133) Кт 2600, 2650 (поточний рахунок клієнта), (Додаток В).

Облік кредитних операцій на позабалансових рахунках здійснюється в ОДБ «Ісаод». Позабалансовий облік застави, поручительств, отриманих в якості забезпечення за кредитною операцією, ведеться у вартісному виразі у розмірі кожного договору. У залежності від виду забезпечення відкриваються рахунки 9031, 9500, 9503, 9520, 9521, 9523 для кожного клієнта та оприбутковується працівником операційного підрозділу згідно розпорядження. На позабалансових рахунках обліковується справедлива вартість наявного заставного майна (яка в більшості випадків є ринковою вартістю). Справедлива вартість підтверджується документами щодо результатів оцінки/перевірки заставленого майна, що повинна бути перевірена та оформлена відповідно до внутрішнього «Порядку по роботі із заставним майном» (незалежно від договірної вартості), навіть коли такі зміни в договір застави не вносилися.

В день підписання договору застави кредитний працівник, не пізніше 17-ої години, передає його для оприбуткування застави до підрозділу адміністрування з фіксуванням часу, дати та ПІБ кредитного працівника у службовій записці. Якщо договір передано після 17-ої години, оприбуткування застави здійснюється на наступний робочий день.

Поручительства, отримані як забезпечення кредитної операції, враховуються за позабалансовими рахунками в зазначеній у договорі сумі, що підлягає отриманню в разі їх виконання. При цьому здійснюється проведення: Дт 9900 Кт 9031.

Аналогічне бухгалтерське проведення здійснюється, в разі збільшення суми зобов'язання за яким надано поруку у зв'язку із збільшенням суми кредиту, нарахованих процентів та неустойки. У разі отримання Дирекцією поручительств від кількох поручителів, кожен з яких надає поручительство на всю суму кредитної операції, усі отримані Дирекцією поручительства обліковуються окремо за рахунком 9031.

У разі збільшення вартості застави або на етапі отримання застави, як забезпечення кредиту (майно, у т.ч. майнові права), вартість забезпечення відображається в обліку за позабалансовими рахунками наступними проведеннями: Дт 9500, 9520, 9521, 9523 Кт 9900. У разі зменшення вартості застави або повного виконання зобов'язання клієнтом за кредитним договором, а також у разі припинення дії договору про забезпечення, вартість забезпечення списується з позабалансових рахунків і здійснюються наступні проведення: Дт 9900 Кт 9500, 9520, 9521, 9523.

У випадку зміни предмету застави, яка зумовлює необхідність обліку на інших рахунках, з позабалансових рахунків списуються договори застави, а нові договори оприбутковуються на позабалансові рахунки, із внесенням відповідних змін у розділі «Ведення договорів» в ОДБ «Ісаод» (шляхом оформлення додаткової угоди на зміну виду забезпечення та видалення попередньої застави). При підписанні електронного кредитного договору (договору кредитної лінії, овердрафту) невібрана сума кредитних коштів програмним шляхом в ОДБ «Ісаод» (в меню «Договори» в «додаткових параметрах» працівник підрозділу адміністрування обов'язково має проставити відповідну відмітку про відключність зобов'язання) повинна відображатися на індивідуальних позабалансових рахунках 9129, відкритих працівником операційного підрозділу на основі отриманого розпорядження від підрозділу адміністрування кредитних операцій. Позабалансові рахунки 9129 відкриваються в розрізі договорів. При цьому автоматично здійснюється проведення: Дт 9129 Кт 9900.

В параметрах рахунку 9129 працівником підрозділу адміністрування обов'язково проставляється аналітичний символ для відкличних та безвідкличних зобов'язань. При кожній видачі частини кредиту з рахунку 9129 списується відповідно видана сума кредиту. При цьому здійснюється проведення: Дт 9900 Кт 9129.

При надходженні коштів від клієнта в погашення відновлювальної кредитної лінії чи овердрафту, відповідно сума оприбутковується на рахунку 9129: Дт 9129 Кт 9900. Після закінчення терміну дії договору кредитної лінії (договору овердрафту) відбувається списання всієї суми ліміту кредитного договору з рахунку 9129.

Одночасно (після закінчення терміну дії кредитного договору) працівник підрозділу адміністрування кредитів готує службову записку на вилучення оригіналів договорів з грошового сховища, в якому вони зберігалися та обліковувалися за умовною оцінкою – 1 гривня на рахунку 9819. При цьому здійснюється проведення: Дт 9910 Кт 9819.

Розрахунок ефективної ставки відсотка при визнанні процентних доходів за кредитами в обліку, Дирекцією здійснюється згідно вимог «Тимчасового порядку розрахунку ефективної ставки відсотка та амортизації ПЗ «Ісаод». Для обрахування процентних доходів за кредитними операціями Дирекцією застосовується такий метод визначення кількості днів: метод «факт/факт». Нарахування та сплата відсотків здійснюється щомісяця.

Нарахування процентів та комісій здійснюється операційним підрозділом згідно сформованих цим підрозділом в БД «Ісаод» відомостей розрахунку процентів та комісій в розрізі рахунків 4-го порядку та в розрізі валют, завізованими працівниками підрозділу адміністрування кредитів.

Не пізніше 6 робочих днів до настання терміну сплати відсотків працівники підрозділу адміністрування готують керівнику даного підрозділу розрахунок прогнозованої суми процентів до сплати, для подальшої його передачі керівнику кредитного підрозділу: для клієнтів малого та мікробізнесу – у

вигляді загальної відомості; для корпоративних клієнтів – окремо по кожному клієнту.

Не пізніше 3 робочих днів до настання терміну сплати процентів чи суми кредиту кредитний працівник проводить переговори з клієнтом, під час яких з'ясовує конкретну дату перерахування коштів. У випадку, якщо кредитним договором обумовлено можливість договірного списання Дирекцією процентів за кредит з поточних рахунків клієнта здійснюється проведення на суму належних до сплати відсотків: Дт поточний рахунок клієнта, Кт рахунок нарахованих доходів.

У разі непогашення прострочених нарахованих доходів, які обліковуються на рахунках прострочених нарахованих процентів: – протягом 31 календарного дня, заборгованість переноситься на інший рахунок простроченої заборгованості з окремим аналітичним параметром R13–2; – протягом 60 календарних днів – на 61-ий день переноситься на інший рахунок з окремим аналітичним параметром R13–3.

Здійснюється проведення по перенесенню заборгованості за процентами: Дт 2069, 2079, 2089, 2109, 2119, 2129, 2209, 2239 (рахунок процентів з прострочкою понад 31 день) Кт 2069, 2079, 2089, 2109, 2119, 2129, 2209, 2239 (рахунок процентів з прострочкою до 31 дня); Дт 2069, 2079, 2089, 2109, 2119, 2129, 2209, 2239 (рахунок процентів з прострочкою понад 60 днів) Дт 2069, 2079, 2089, 2109, 2119, 2129, 2209, 2239 (рахунок процентів з прострочкою до 60 днів). Погашення основного боргу за кредитом (щомісяця) як і відсотків може здійснюватися безпосередньо клієнтом з його поточних рахунків на підставі платіжних доручень клієнта та шляхом договірного списання коштів з рахунків клієнтів (в разі прострочення виконання зобов'язань клієнта). Погашення кредиту здійснюється клієнтом тільки у тій валюті, у якій було надано кредит.

Формування резервів за кредитами Дирекція здійснює щомісячно в повному обсязі розрахункової суми, незалежно від фінансових результатів діяльності, за станом на 1-е число місяця, наступного за звітним, до строку

подання місячного балансу у відповідності до вимог постанови Правління Національного банку України від 06.07.2000 № 279.

Резерв за основною сумою боргу, простроченими та сумнівними нарахованими доходами формується у валюті заборгованості. При цьому нараховані доходи за кредитними операціями уважаються сумнівними щодо отримання, якщо платіж за основним боргом прострочений понад 180 днів або проценти за ним прострочені понад 60 днів.

На дату формування (коригування) резерву Дирекція коригує раніше сформований резерв і здійснює проводки з формування резерву на відповідну суму. Суми сформованих резервів відображаються наступним чином: – за балансовим рахунком 2400 відкриваються окремі аналітичні рахунки для обліку резерву під нестандартну заборгованість за кредитами, що надані клієнтам та резерву під заборгованість за нарахованими доходами за операціями з клієнтами; – за балансовим рахунком 2401 здійснюється облік резерву під стандартну заборгованість за кредитами, що надані клієнтам.

Погашення кредиту за рахунок резерву здійснюється виключно на підставі рішення Правління Банку про визнання заборгованості клієнта безнадійною (стосовно якої є впевненість про її неповернення боржником, або заборгованість, за якою минув строк позовної давності).

Підводячи підсумок, слід зазначити, що автоматизація всіх процесів кредитування та чіткий розподіл обов'язків між структурними підрозділами Дирекції забезпечує здійснення належного контролю за обліком кредитних операцій в банківській установі.

Розглядаючи організацію кредитних операцій в АТ «АЛЬФА-БАНК», загалом можна виокремити такі напрями:

а) обов'язковий розподіл обов'язків та кредитних повноважень під час здійснення кредитних операцій;

б) використовуючи внутрішньобанківські документи, через складання стандартів кредитування або кредитних інструкцій виконати опис дій із проведення кредитних операцій;

в) створити контрольний механізм кредитних операцій, що включає контроль кредитних повноважень, виконання стандартів кредитування або кредитних інструкцій, технічного та бухгалтерського опрацювання облікових даних.

Облік операцій, пов'язаних із кредитуванням, ведеться в установах АТ «АЛЬФА-БАНК» на підставі відповідних документів і на рахунках бухгалтерського обліку.

Надані клієнтам банку кредити в національній та іноземній валюті обліковуються на рахунках другого класу «Операції з клієнтами» таких груп Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України:

- розділ 20 «Кредити, надані суб'єктам господарювання»;
- розділ 21 «Кредити, що надані органам державної влади»;
- розділ 22 «Кредити, що надані фізичним особам».

Більшість із зазначених вище груп рахунків уключає рахунки для обліку наданих кредитів, неамортизованої премії й неамортизованого дисконту за наданими кредитами, простроченої заборгованості за наданими кредитами, нарахованих доходів і прострочених нарахованих доходів.

Операційна робота за кредитними операціями клієнтів банку покладається на відділ організації роздрібного кредитування АТ «АЛЬФА-БАНК» в розрізі процедур, які здійснюються при супроводі кредитних операцій клієнтів банку.

Підставою для бухгалтерського обліку операцій банку є первинні документи, які фіксують факти здійснення цих операцій.

Розглянемо організацію первинного обліку на кожному ключовому етапі здійснення кредитних операцій з фізичними особами АТ «АЛЬФА-БАНК».

АТ «АЛЬФА-БАНК» пропонує такі умови кредитування: потенційному позичальнику необхідно:

- бути резидентом України;
- мати достатнє для здійснення виплат по кредиту та відсотках співвідношення доходів та витрат.

Погашення кредиту здійснюється клієнтом щомісяця рівними частинами або ануїтетними платежами.

Відсотки нараховуються на залишок кредиту, погашаються щомісяця.

Банк надає можливість дострокового повернення кредиту.

У відділ організації роздрібного кредитування АТ «АЛЬФА-БАНК» для здійснення кредитних операцій з фізичними особами розроблена блок-схема оформлення кредитних договорів, яка схематично наведена на рис. 2.1.

Розглянемо особливості документообороту за кредитними операціями у АТ «АЛЬФА-БАНК».

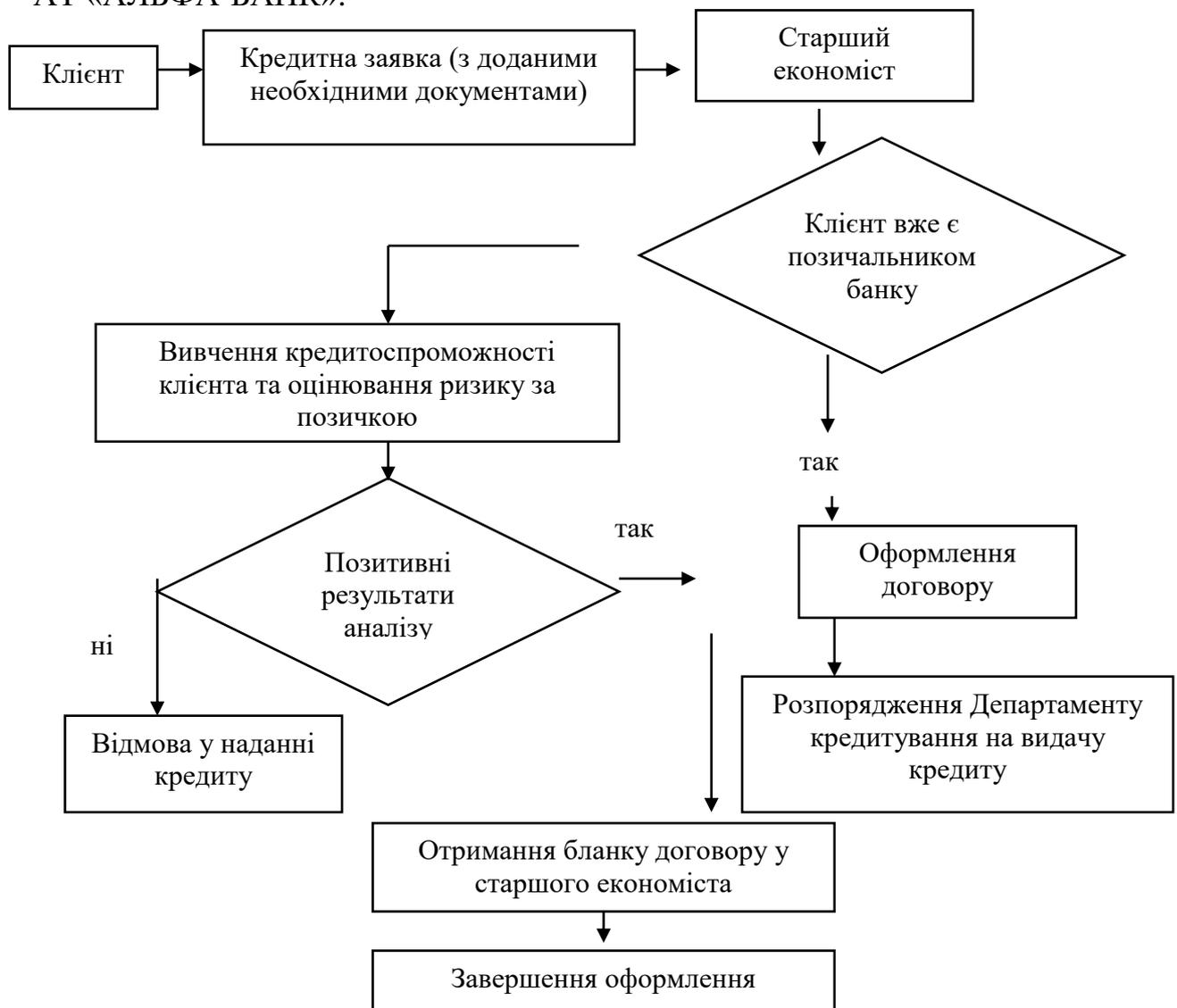

Рис. 2.1. Блок-схема оформлення кредитного договору в АТ «АЛЬФА-БАНК»

Джерело: складено за внутрішньою інформацією банку

Для одержання кредитів позичальник надає документи:

- Заяву встановленого зразка;
- Анкету позичальника;
- Паспорт громадянина України;
- Довідку про присвоєння ідентифікаційного коду;
- Довідку з місця роботи про посаду і доходи, отримані позичальником протягом останніх шести місяців;

Якщо кредит надається під заставу - позичальник надає документи про право власності на заставлене майно;

У випадку виникнення додаткових запитань з приводу надання й одержання кредиту працівники банку можуть звернутися з проханням надати додаткові документи.

Таким чином, розроблена блок схема, несе не лише наглядний характер, а й повинна допомогти побачити здійснення операції в повному обсязі й використана як інструктивний матеріал в роботі банку працівників Департаменту кредитування.

В АТ «АЛЬФА-БАНК» зберігаються протоколи засідань кредитного комітету, інформація про здійснення кредитної операції, класифікація кредитного портфеля і формування резервів не менше п'яти років з часу закінчення дії кредитної угоди, а також подаються ці документи уповноваженим працівникам Національного банку на їх запит. Відкриття позичкового рахунку клієнтів провадиться на підставі розпорядження про відкриття позичкового рахунку із зазначенням: посилання на кредитний договір (№ договору, дата укладання), № позичкового рахунку, суму заборгованості та характер угоди (кредитна лінія), встановлена річна ставка, цільове призначення.

Звітність про класифікацію кредитних операцій, створення резервів та їх використання, що складається за формами №302 «Звіт про класифіковані кредитні операції за формами власності», № 604 «Звіт про розрахунок резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків»,

подається АТ «АЛЬФА-БАНК» (зведені дані - з урахуванням філій, що розташовані в Україні та за її межами) територіальним управлінням Національного банку України.

Робочі документи (кредитна справа) за кожним позичальником (контрагентом) містять:

- назву клієнта, його місцезнаходження (місцепроживання);
- номер основного поточного, додаткового поточного та позичкового рахунків;
- письмове клопотання (заявка) про надання кредиту та техніко-економічне обґрунтування потреби в кредиті на відповідні цілі;
- кредитну угоду та зміни до неї;
- угоду про заставу (забезпечення) та зміни до неї;
- дату видачі та погашення кредиту (за угодою);
- початкову суму кредиту в гривнях або гривневому еквіваленті та код валюти (у разі видачі кредиту в іноземній валюті);
- відсоткову ставку, про всі її зміни та на звітну дату;
- фінансову звітність позичальника (контрагента);
- інформацію про результати оцінки фінансового стану позичальника (контрагента), встановлені внутрішньобанківським положенням про кредитування і методикою проведення оцінки фінансового стану (на час здійснення кредитної операції та всі наступні дати проведення оцінки, у тому числі на дату зарахування заборгованості на рахунки пролонгованої, простроченої, сумнівної заборгованості або визнання її безнадійною);
- документи, що свідчать про перенесення суми боргу за кредитною операцією на рахунки пролонгованої (із зазначенням номерів рахунків, сум і термінів кожної пролонгації), простроченої чи сумнівної заборгованості (із зазначенням номерів рахунків, дати, суми);
- дату прийнятого рішення про визнання заборгованості безнадійною із зазначенням суми основного боргу та суми відсотків, відповідну виписку з протоколу засідання кредитного комітету банку;

- інформацію про стан погашення заборгованості із зазначенням дат і сум;
- залишкову суму кредитної заборгованості на звітну дату (у гривнях та гривневому еквіваленті в разі видачі валютного кредиту), номер рахунку, на якому обліковується заборгованість на звітну дату;
- вид та суму забезпечення за угодою;
- документи, що свідчать про стан забезпечення за кредитною угодою;
- суму забезпечення, що береться до розрахунку резерву;
- клас позичальника на кожну звітну дату та документи, що його підтверджують;
- категорію ризику («стандартна», «під контролем», «субстандартна», «сумнівна», «безнадійна») за кредитною операцією;
- розрахункову суму чистого ризику за кредитною операцією;
- інформацію про вжиті банком заходи для погашення заборгованості (документи або їх копії, що засвідчують процедуру повернення або стягнення боргу).

Робочі документи заповнюються після подання потенційним позичальником (контрагентом) заявки на одержання кредиту та є обов'язковими для розгляду кредитним комітетом АТ «АЛЬФА-БАНК» для прийняття рішення про здійснення кредитної операції. Надалі, якщо відбуваються зміни щодо фінансового стану позичальника чи забезпечення кредиту, кредитний інспектор заповнює нові бланки робочих документів, на підставі яких класифікується кредитна операція та розраховується резерв. Робочі документи зберігаються у кредитних справах позичальників (контрагентів).

Нарахування процентів за кредитами здійснюється не рідше одного разу на місяць незалежно від строку оплати.

При розрахунку процентів у кінці місяця в кредитному відділі складається відомість нарахованих процентів, яка підписується працівником кредитного відділу та начальником кредитного відділу. На підставі цієї

відомості працівник кредитного відділу формує розпорядження на відкриття рахунку нарахованих процентів.

Нарахування процентів здійснюється відповідно до розпорядження і оформлюється меморіальним ордером.

Розрахунок процентів за кредит в АТ «АЛЬФА-БАНК» здійснюється за наступною формулою:

$$\text{Сума процентів за кредит за певний місяць} = \frac{\text{Сума основного боргу} \times \text{річна процентна ставка} \times \text{кількість днів користування кредитом у місяці}}{100 \times \text{кількість днів у році}} \quad (2.1)$$

При нарахуванні процентів в АКБ «Київ» використовується метод «факт / факт» для визначення кількості днів, який передбачає застосування фактичної кількості днів у місяці та році.

Розглянемо розрахунок процентів за короткостроковим кредитом на прикладі АТ «АЛЬФА-БАНК» за визначеним методом.

АТ «АЛЬФА-БАНК» надано короткостроковий кредит Балахіній О.В. в сумі 5000 грн. на строк з 13 травня 2011 року по 13 вересня 2011 року під 20% річних. Згідно з умовами угоди при обчисленні відсотків перший день фактичної видачі короткострокового кредиту враховується, а останній день його погашення – не враховується.

Тоді сума нарахованих процентів за короткостроковим кредитом, наданим Балахіній О.В., при застосуванні методу «факт / факт» буде розрахована наступним чином:

- за травень: $(5000 \times 20 \times 17) / (100 \times 365) = 46,58$ (грн.)
- за червень: $(5000 \times 20 \times 30) / 100 \times 365 = 82,19$ (грн.)
- за липень: $(5000 \times 20 \times 30) / 100 \times 365 = 82,19$ (грн.)
- за серпень: $(5000 \times 20 \times 31) / 100 \times 365 = 84,93$ (грн.)
- за вересень: $(5000 \times 20 \times 12) / 100 \times 365 = 32,88$ (грн.)
- за весь період користування кредитом: $46,58 + 82,19 + 82,19 + 84,93 + 32,88 = 328,77$ (грн.)

На перше число кожного місяця інформація групується в один документ у розрізі кожного позичальника та за кожною кредитною операцією, із зазначенням проміжних і консолідованих підсумків там, де це можливо. Загальна інформація за результатами класифікації кредитного портфеля включає всі кредитні операції банку, що підлягають класифікації та резервуванню коштів.

Облік операцій АТ «АЛЬФА-БАНК» по кредитуванню фізичних осіб проводиться у відповідності до Інструкції з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України від 21.02.2018 р. № 14 [44].

Згідно з Інструкцією № 481 «Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України», під час первісного визнання банк оцінює надані кредити за справедливою вартістю, уключаючи витрати на операцію.

Справедлива вартість кредиту визначається шляхом дисконтування всіх очікуваних майбутніх грошових потоків із застосуванням ринкової процентної ставки щодо подібного фінансового інструменту. Витрати на операцію, що безпосередньо пов'язані з визнанням кредиту, включаються у суму дисконту (премії) за цим фінансовим інструментом. Банк амортизує дисконт (премію) протягом строку дії фінансового інструменту із застосуванням ефективної ставки відсотка. Сума дисконту (премії) має бути повністю амортизована на дату погашення кредиту. Якщо під час первісного визнання банк визначає вартість кредиту за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова, то в бухгалтерському обліку потрібно визнавати прибуток або збиток на суму різниці між справедливою вартістю кредиту та вартістю договору в кореспонденції з рахунками дисконту (премії). Після первісного визнання банк оцінює кредити за амортизованою собівартістю з використанням ефективної ставки відсотка під час нарахування процентів та амортизації дисконту (премії).

Бухгалтерський облік нарахованих, отриманих, наперед отриманих доходів та витрат за кредитними операціями здійснюється згідно з порядком, визначеним Правилами бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України, затвердженими постановою Правління Національного банку України від 27.02.2018 № 17 [45].

При обліку процентів за кредитами слід керуватися принципом нарахування та відповідності доходів і витрат, який передбачає відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності доходів і витрат під час їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів та порівняння доходів звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів, з метою визначення фінансового результату звітного періоду. У випадку, коли дата нарахування процентів збігається з датою їх сплати, в обліку кредитних операцій у АТ «АЛЬФА-БАНК» не відображаються суми процентів за рахунками нарахованих доходів.

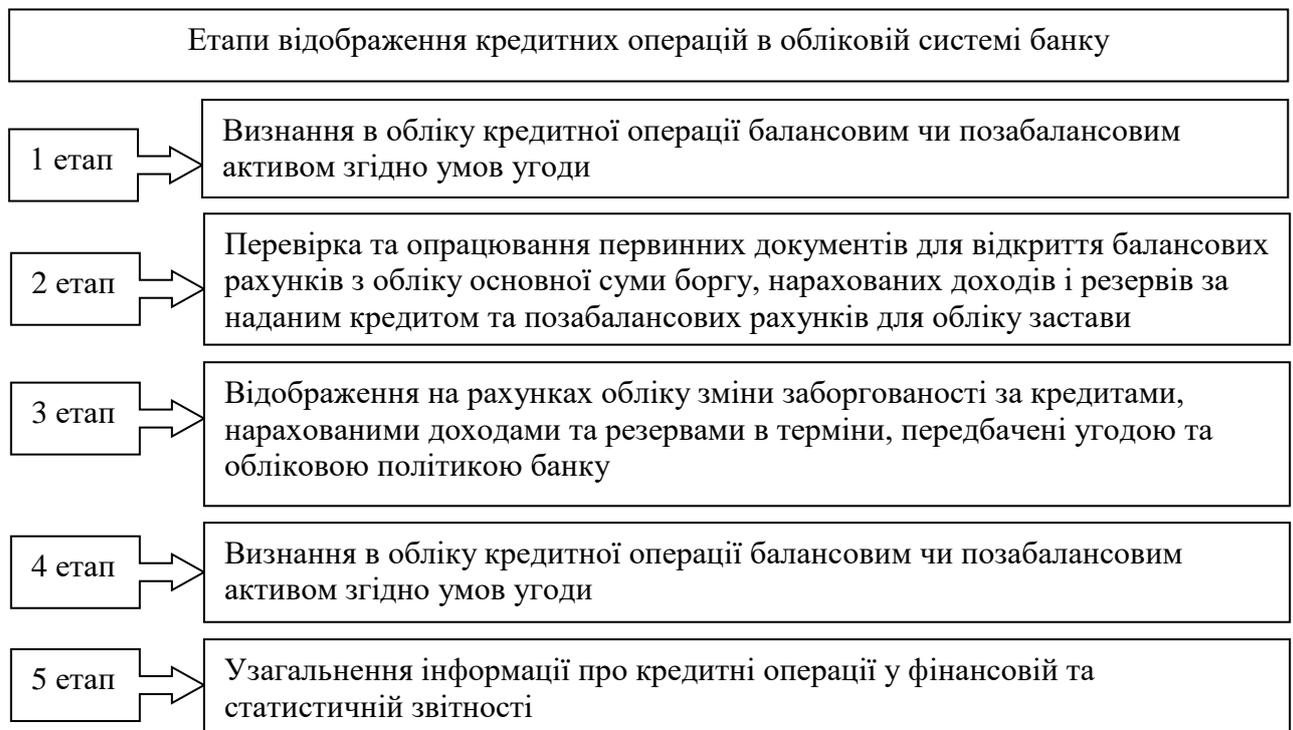

Рис. 2.2. Послідовність відображення кредитних операцій в обліковій системі банку АТ «АЛЬФА-БАНК»

Джерело: [62, с. 335]

На рис.2.2 узагальнена інформація щодо послідовності відображення кредитних операцій в обліковій системі АТ «АЛЬФА-БАНК».

Бухгалтерський облік кредитних операцій структурно поділяється на такі основні моменти:

1. Відображення в бухгалтерському обліку кредитних операцій на дату укладення кредитного договору (дата операції).
2. Бухгалтерський облік наданих кредитів.
3. Бухгалтерський облік забезпечення кредитних операцій.
4. Погашення заборгованості за наданими кредитами.

Відповідно, бухгалтерський облік простроченої та безнадійної заборгованості за кредитними операціями структурно поділяється на такі основні моменти:

1. Бухгалтерський облік простроченої та безнадійної заборгованості за наданими кредитами.
2. Бухгалтерський облік простроченої заборгованості за отриманими кредитами.

Видача кредитів фізичним особами здійснюється виключно в національній валюті в АТ «АЛЬФА-БАНК» наступними шляхами:

- перерахування суми кредиту на поточний рахунок позичальника;
- надання готівки.

Надані кредити первісно оцінюються і відображаються в бухгалтерському обліку за собівартістю (в сумі фактично наданих коштів, включаючи комісійні та інші витрати, що безпосередньо пов'язані з цими операціями) відповідно як актив та зобов'язання і не підлягають взаємозаліку.

Типові бухгалтерські проведення із надання короткострокових кредитів фізичним особам в національній валюті наведені в додатку Г.

Отже, на дату здійснення кредитної операції (у день виникнення в банку зобов'язання з кредитування) банк відображає суму зобов'язання на відповідних позабалансових рахунках.

Якщо на дату операції (у день виникнення в банку зобов'язання з кредитування) кредит надається в повній сумі, то зобов'язання з кредитування за позабалансовими рахунками не відображається.

Порядок обліку договорів за кредитними операціями банк визначає самостійно із забезпеченням їх реєстрації та збереження.

Зобов'язання з кредитування банк визнає за позабалансовими рахунками до часу його погашення або закінчення строку виконання.

У разі припинення дії договору, часткового або повного його виконання відповідна сума зобов'язання списується з позабалансових рахунків.

Сума неамортизованого дисконту за наданими кредитами амортизується не рідше одного разу на місяць.

Бухгалтерський облік забезпечення кредитних операцій (гарантій, поручительств, застави тощо) здійснюється за позабалансовими рахунками протягом дії відповідного договору про забезпечення виконання зобов'язань.

Гарантії, поручительства, отримані як забезпечення кредитної операції, первісно враховуються за позабалансовими рахунками в зазначеній у договорі сумі, що підлягає отриманню в разі їх виконання.

Аналогічна бухгалтерська проводка здійснюється в разі збільшення суми зобов'язання за поручительством у зв'язку із збільшенням суми нарахованих процентів та неустойки.

У разі отримання банком гарантій або поручительств від кількох гарантів (поручителів), кожен з яких надає поручительство на всю суму кредитної операції, усі отримані банком гарантії (поручительства) обліковуються за рахунком 9031 «Прості гарантії, що отримані від клієнтів, крім Уряду України».

Основні види кредитів для корпоративного бізнесу:

- овердрафт за рахунками суб'єктів господарської діяльності;
- фінансування інвестиційних проектів. Проектне фінансування;
- фінансування оборотного капіталу;
- кредитування за допомогою платіжних карток.

Розмір суми кредиту (ліміту кредитної лінії), строки кредитування, графіки надання кредитних коштів та погашення кредитів та інші умови кредитування визначаються з урахуванням особливостей кредитного проекту, виду діяльності підприємства, обсягів виробництва і реалізації продукції, надходжень на рахунки позичальника, кредитоспроможності позичальника, наявності забезпечення тощо.

Банк здійснює кредитування у національній та іноземній валюті (доларах США, євро, японських єнах та швейцарських франках).

Щодо кредитування АТ «АЛЬФА-БАНК» малого та середнього бізнесу, то кредит надається суб'єктам господарської діяльності: юридичним особам приватної форми власності та фізичним особам – підприємцям (резидентам України, які досягли віку 23 роки, мають відмітку про прописку/реєстрацію) за умови, що дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) клієнта/групи за підсумками минулого звітного року не перевищує 150 млн. грн. (включно).

При цьому надаються кредити: у рамках Партнерської програми, Білоруський імпорт, Комерційна іпотека, Транспортні засоби, Розвиток бізнесу, Оборотний капітал, Обладнання, устаткування, кредит Овердрафт під заставу депозиту та інші кредитні продукти.

Здійснення кредитних операцій з юридичними особами безпосередньо забезпечують працівники, які виконують функції фронт-офісу та бек-офісу. Функції фронт-офісу виконують: відділ супроводження та документування проектів. Функції бек-офісу виконують: відділ платежів та супроводження операцій і відділ адміністрування кредитів та супроводження карткових операцій операційного управління.

Розглянемо особливості методики бухгалтерського обліку наданих кредитів овердрафт. Овердрафт - короткостроковий кредит, який надається клієнту понад його залишок на поточному рахунку в банку в межах заздалегідь обумовленої суми шляхом дебетування його рахунку. При виконанні такої операції за рахунком клієнта (контрагента) в банку утворюється дебетове

сальдо. Іншими словами, овердрафт являє собою кредитну лінію (можливість негайного отримання кредиту), погоджену банком, якою контрагент може скористатися з допомогою свого поточного рахунку. Здебільшого поточний рахунок клієнта, як і кореспондентський рахунок банку, має кредитовий залишок. Перевищення цього залишку при проведенні розрахункових операцій як банком, так і контрагентом можливе при підписанні відповідної угоди в разі відкриття кореспондентського рахунку банку або поточного рахунку клієнту.

Бухгалтерський облік кредитів овердрафт (кредитування рахунку) також має свої особливості. На дату укладення договору, відповідно до якого передбачається кредитування рахунку клієнта, банк відображає в обліку зобов'язання з кредитування.

Типові бухгалтерські проведення з обліку наданих кредитів овердрафт наведені в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Типові проводки з обліку кредитів овердрафт АТ «АЛЬФА-БАНК»

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	дебет	кредит
Облік кредитної операції в стандартному режимі		
Відображення сум зобов'язань із кредитування клієнтів на поза балансі в номінальній сумі кредиту	9129	9900
Надання кредиту овердрафт	2625	2625
Відображення сум виконаних або невикористаних зобов'язань з фінансування клієнтів	9900	9129
Нараховані процентні доходи за кредитами овердрафт, що надані фізичним особам	2627	6040
Повернення кредиту овердрафт позичальником	2625	2625
Отримання нарахованих процентних доходів за кредитом овердрафт	2625	2627
Облік кредитної операції в не стандартному режимі		
Визнані простроченими кредити овердрафт	2207	2625
Визнані простроченими нараховані процентні доходи за кредитами овердрафт	2209	2207
Отримання від позичальника прострочених кредитів овердрафт	2625	2207
Отримання від позичальника прострочених нарахованих процентних доходів за кредитами овердрафт	2625	2209

Джерело: складено за даними банку на основі: Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України <https://ips.ligazakon.net/document/REG9517>

Отже, суми наданих кредитів овердрафт відображаються в бухгалтерському обліку за дебетом рахунків фізичних осіб, у результаті чого виникає дебетовий залишок на цих рахунках.

Сума зобов'язань з кредитування, що обліковується за позабалансовим рахунком, зменшується на суму наданого кредиту овердрафт. Не сплачена позичальником у визначений договором строк заборгованість за нарахованими процентними доходами за кредитом овердрафт наступного робочого дня відображається за відповідними рахунками для обліку прострочених нарахованих доходів.

Якщо суму кредиту овердрафт не погашено у визначений договором строк, то дебетовий залишок за рахунком клієнта переноситься на рахунок з обліку простроченої заборгованості за наданими кредитами

Збільшення кредитного портфеля АТ «АЛЬФА-БАНК» 2017-2019 рр. обумовлено зростанням позичкової заборгованості юридичних осіб, так темп зростання по заборгованості юридичних осіб з 2017-2019 р. склав 160,639%.

Таблиця 2.6

Аналіз кредитів та авансів за категоріями клієнтів АТ «АЛЬФА-БАНК» за період з 01.01.2018 по 01.01.2020 рр.

Клієнти банку	01.01.2018		01.01.2019		01.01.2020	
	сума, тис. грн	питома вага,%	сума, тис. грн	питома вага,%	сума, тис. грн	питома вага,%
Поточні рахунки, в т.ч.	15255018	24,61	21243058	26,78	25588178	29,83
Юридичні особи	10368656	16,72	13526606	17,05	17638612	20,56
Бюджетні організації	2390125	3,86	4699932	5,93	4424952	5,16
Фізичні особи	2479182	4,00	3002802	3,79	3516537	4,10
Заборгованість за коштами в управлінні банку	17055	0,03	13718	0,02	8077	0,01
Строкові депозити, в т.ч.	46740111	75,39	58074885	73,22	60200774	70,17
Юридичні особи	27444607	44,27	36643285	46,20	39218415	45,71
Фізичні особи	19295504	31,12	21431600	27,02	20982359	24,46
Всього	61995129	100	79317943	100	85788952	100

Джерело: складено за даними банку на основі: <https://alfabank.ru/get-money/>

Динаміка кредитів банку наданих юридичним особам порівняно із кредитами наданими іншим категоріям клієнтів юридичним особам за період з 01.01.2017 по 01.01.2019 років надано в табл. 2.6.

Як бачимо, сукупний кредитний портфель АТ «АЛЬФА-БАНК» за аналізований період збільшився 23793823 тис грн. або на 38, 38 %, що відбулося за рахунок зростання обсягу наданих кредитів юридичним та фізичним особам.

Обсяги кредитів юридичних осіб за аналізований період збільшилися на 19043764 тис. грн., що свідчить про зростання довіри до банку та збільшення прибутковості даних операцій. Вони складають найбільшу частку в питомій вазі портфеля. Також зросла сума кредитів, наданих державним підприємствам та кредитів, наданих фізичним особам. Концентрація клієнтського кредитного портфеля станом на 01.01.2020 за галузями економіки наведена на рис. 2.4

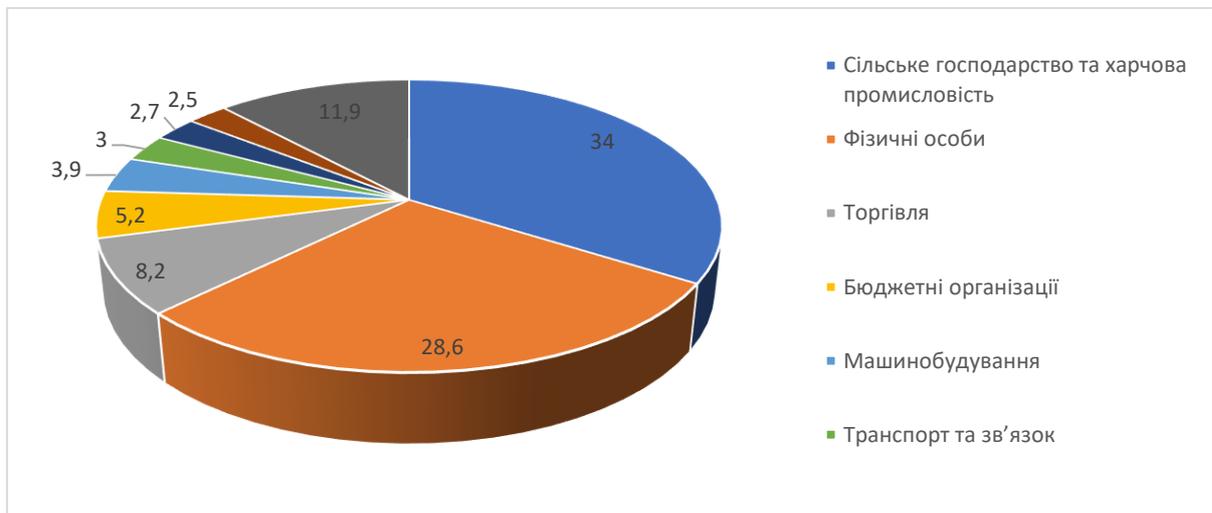

Рис. 2.4 Динаміка кредитного портфеля АТ «АЛЬФА-БАНК» в залежності від виду діяльності кредиторів

Джерело: складено за даними банку на основі: <https://alfabank.ru/get-money/>

Аналізуючи структуру кредитного портфеля АТ «АЛЬФА-БАНК» у розрізі видів економічної діяльності, можна зробити висновок, що банк диверсифікує вкладення виходячи із доходності та ризику даного сегменту. Отже, найбільшу частку в питомій вазі клієнтського кредитного портфеля становлять кредити на сільське господарство та харчову промисловість - 34%.

Трохи меншу частку складають кредити на торгівлю – 8,2% Далі за величиною йдуть кредити на транспорт і зв'язок, будівництво, видобувну галузь.

Отже, беручи до уваги специфіку надання позики, вимоги щодо їх первинної та подальшої оцінки, вимоги щодо нарахування резервів, вони самостійно обирають систему бухгалтерського обліку та підсистеми, які повинні забезпечити єдину методологічну базу для банку в цілому, взаємозв'язок між синтетичними та аналітичними даними бухгалтерського обліку, а також систематизацією даних про кредитні операції для прийняття управлінських рішень та складання звітності. Синтетичний облік операцій з кредитування юридичних осіб здійснюється на рахунках другого класу Плану рахунків бухгалтерського обліку українських банків, відповідно до відповідних груп. Аналітичний облік цього виду операцій здійснюється за видами позик, що надаються юридичним особам, а також за строком їх погашення. Облікова політика встановлює основні принципи та положення щодо первісного визнання при обліку позик та подальшого оцінювання на наступні дати. Первісне визнання здійснюється за справедливою вартістю, подальше визнання за амортизованою вартістю, що не суперечить законодавству України та відповідає міжнародним стандартам. Також зазначені принципи відображення в бухгалтерському обліку нарахування доходів за позиками фізичним особам та порядок їх виплати.

2.3. Організація внутрішнього аудиту кредитування банківської установи

Обов'язкове впровадження служби внутрішнього аудиту в банках передбачене Постановою Правління НБУ № 311 від 10.05 2016 р. «Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України» [42], в якій зазначено, що ця служба створена з метою незалежної оцінки та вдосконалення внутрішнього система управління.

Департамент внутрішнього аудиту є незалежним підрозділом АТ «АЛЬФА-БАНК» і підпорядковується безпосередньо Наглядовій раді АТ «АЛЬФА-БАНК» в Україні, яка затверджує плани роботи та розглядає результати аудитів та моніторингу виконання рекомендацій внутрішнього аудиту. Це забезпечує незалежність у проведенні аудитів та оцінці ризиків з боку функції внутрішнього аудиту. Результати перевірок внутрішнього аудиту аналізуються керівництвом АТ «АЛЬФА-БАНК» з подальшим виконанням планів дій щодо реалізації рекомендацій цього підрозділу.

Внутрішній аудит АТ «АЛЬФА-БАНК» надає незалежні та об'єктивні гарантії та консультації, спрямовані на вдосконалення діяльності АТ «АЛЬФА-БАНК», допомагає досягти поставлених цілей, використовуючи системний та послідовний підхід до оцінки та підвищення ефективності ризику процеси управління, системи внутрішнього контролю та корпоративного управління.

Роль внутрішнього аудиту полягає у забезпеченні ефективності процесу управління ризиками, надійності та ефективності системи внутрішнього контролю, підтвердження повноти та надійності фінансової та управлінської інформації, дотримання АТ «АЛЬФА-БАНК» вимог законодавства.

Позапланові/спеціальні перевірки можуть ініціювати як служба внутрішнього аудиту дирекції, так і головний банк; директора обласної дирекції. Необхідність проведення цих перевірок повинна бути узгоджена з головним аудитором банку із внесенням відповідних змін до річного плану перевірок.

Затверджений план з розбивкою по місяцях надсилається головним банком на початку кожного року до служби внутрішнього аудиту дирекції в електронній формі в базі даних Довідника аудиту, який розбивається за полями аудиту на основі оцінки ризиків:

I. Систематичні тематичні перевірки, що включають перевірки за кредитними операціями;

III. Внутрішні перевірки в дирекції.

У АТ «АЛЬФА-БАНК» внутрішній аудит кредитної діяльності проводиться з наступною метою:

- оцінка існуючої практики кредитування, її відповідності чинному законодавству України, вимогам НБУ, чинним нормативним актам, статуту банку, його стратегії та кредитній політиці;
- оцінка стану системи внутрішнього контролю за кредитними операціями, її адекватність існуючим ризикам;
- оцінка рівня ризику кредитного портфеля та виявлення підвищених ризиків для певних видів позик;
- надання обґрунтованих висновків та конкретних рекомендацій за результатами аудиту щодо вдосконалення системи внутрішнього контролю, зменшення кредитних ризиків, підвищення якості кредитного портфеля.

Затверджений план з розбивкою по місяцях доводиться Головним банком на початку кожного року до служби внутрішнього аудиту Дирекції в електронному вигляді у базі даних «Audit HandBook», який складається у розрізі полів аудиту на підставі оцінки ризиків: I. Системні тематичні перевірки, до яких відносяться перевірки кредитних операцій; II. Внутрішні перевірки в Дирекції. Фрагмент даного Плану перевірок (на I квартал поточного року) наведено нижче у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

План перевірок служби внутрішнього аудиту Дирекції на 2019 рік АТ «АЛЬФА-БАНК» Дирекція Управління координації аудиту філійної мережі
Відділ внутрішнього аудиту

№	Поле аудиту		січень	лютий	березень	квітень
I. Системні тематичні перевірки						
1	Кредитування ФО (іпотека, авто, споживчі карткові кредити)	plan		FU		
		fact				
2	Кредитування ФО (реструктуризація заборгованості, реалізація майна)	plan			FU	
		fact				
3	Кредитування МСБ	plan				FU
		fact				

Продовження таблиці 2.7

II. Внутрішні перевірки в ОД								
2.1. Внутрішні тематичні перевірки								
2.2. Комплексний аудит відділень (перелік відділень)								

Джерело: складено на основі: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/49616/5/balytska_oblik.pdf

Програма аудиту включає наступний перелік завдань та напрямів дослідження кредитування юридичних осіб АТ «АЛЬФА-БАНК»:

- Стан організації кредитної діяльності, оцінка рівня внутрішнього контролю:

1) адекватність обладнання кредитної одиниці, рівень завантаженості працівників, розподіл обов'язків;

2) наявність кредитних комітетів (комісій) у філіях, рівень організації та ефективність їх роботи;

3) стан нормативно-методичного забезпечення;

4) стан контролю за роботою працівників та підпорядкованих підрозділів.

- Статус усунення порушень та недоліків, виявлених попередніми інспекціями:

1) аналіз рішень, прийнятих керівництвом, та вжитих заходів щодо порушень, встановлених попередніми інспекціями;

2) стан контролю з питань, щодо яких були встановлені порушення, та його адекватність відповідно до суттєвості порушень.

- Перевірка та оцінка поточної процедури аналізу матеріалів для видачі позик:

1) методологія та процедури оцінки фінансового стану та кредитоспроможності позичальника;

2) дотримання кредитними органами своїх повноважень;

3) обґрунтованість рішень про надання позики.

- Оцінка процедури видачі позик, прийняття застави за надані позики:

1) відповідність укладених договорів типовим формам;

- 2) відповідність умов контрактів прийнятому рішення;
- 3) перевірка процедури оцінки та реєстрації застави;
- 4) перевірка чинної процедури та стану внутрішнього контролю за обліком та зберіганням оригіналів угод про кредитні операції.

- адекватність системи кредитного моніторингу:

- 1) двостороннє дотримання умов кредитних договорів;
- 2) контроль за цільовим використанням кредитних коштів, станом та умовами зберігання заставленого майна;
- 3) відображення заборгованості за наданими позиками та забезпеченням на відповідних бухгалтерських рахунках;
- 4) обґрунтованість рішень про продовження позик;
- 5) дії банку у разі погіршення фінансового стану позичальника;
- 6) правильність формування резерву для компенсації можливих збитків за кредитними операціями.

- Перевірка роботи з погашення простроченої заборгованості.

Оцінка управлінських дій та стану внутрішнього контролю:

- 1) повнота дій та своєчасність реагування;
- 2) ефективність роботи банку щодо погашення простроченої заборгованості, включаючи вимоги до боржника;
- 3) процедура виявлення потенційно проблемних позик, виявлення фактів погашення проблемної заборгованості за рахунок нових позик (подальше надання)
- 4) стан роботи та взаємодія між підрозділами банку при проведенні заходів щодо стягнення простроченої заборгованості.

- відповідність бухгалтерського обліку кредитних операцій законодавчій та нормативній базі. Оцінка достовірності звітності та порядок її складання.

У АТ «АЛЬФА-БАНК» аудит кредитних операцій складається з таких основних етапів:

- підготовка до огляду;
- реалізація програми аудиту (безпосередня перевірка)

- завершення аудиту (включаючи узгодження результатів та проекту звіту з суб'єктами аудиту).

Кожен етап аудиту документується за допомогою робочих документів: в автоматизованій базі даних «БД аудиторської документації» (далі - АДБР) для документів, доступних в електронному вигляді, у паперовій формі (якщо електронні версії документів відсутні). Серед переваг бази даних ADDB ми також можемо виділити: простоту документування роботи аудиторів; рекомендована процедура проведення перевірки, закладена в структурі бази даних у вигляді шаблонів документів; простота доступу до збереженої інформації тощо.

До початку аудиту кредитних операцій Департамент внутрішнього аудиту дирекції готує план аудиту, який затверджується керівником цього управління та включає конкретний перелік питань, які підлягатимуть перевірці.

Розглянемо більш докладно вищезазначені етапи аудиту операцій з кредитування юридичних осіб. Цей аудит має на меті:

- встановити адекватність системи внутрішнього контролю (процедур контролю) за проведенням кредитування фізичних осіб на рівні відповідних підрозділів дирекції, що беруть участь у процесі кредитування, на всіх етапах її реалізації для забезпечення мінімізації банківських ризиків та відповідність показникам якості кредитного портфеля суб'єктів господарювання;

- можливість своєчасного та повного контролю процесів на всіх етапах здійснення кредитних операцій; перевірити відповідність повноті та якості процесу проведення операцій (на етапах розгляду та прийняття рішень, реєстрації та видачі кредитних коштів, подальшого супроводження позик до їх остаточного погашення) відповідно до вимог внутрішніх нормативних документів;

- оцінити якість, повноту та надійність формування кредитної документації позичальника, відповідність введення інформації в автоматизовані бази даних ISADI / Bankmaster;

- дотримання встановлених вимог до бухгалтерського обліку за кредитними операціями (включаючи правильність нарахування та обліку доходів від кредитних операцій)

- дотримання повноти нарахування, формування та використання резервів для кредитних операцій;

- забезпечення розподілу функцій підрозділів фронту та бек-офісу;

- адекватність та якість забезпечення місцевого персоналу, який бере участь у процесі кредитування фізичних осіб.

Як плановий, так і тематичний внутрішній аудит у АТ «АЛЬФА-БАНК» здійснюється, виходячи з конкретної мети та відповідно до стандартів та принципів, визначених керівництвом служби внутрішнього аудиту, які відображені в програмі аудиту.

На підготовчому етапі керівник Департаменту внутрішнього аудиту, принаймні за 10 днів до дати аудиту, готує в електронній формі відповідний лист із повідомленням про початок аудиту та запитом до керівників відділу підтримки продажів бізнес приватних осіб та відділ адміністрування позик та супровід операцій з картками. Вказаний запит містить перелік інформації, необхідної для:

- формування вибірки кредитних справ: кількість кредитних справ та сума кредитної заборгованості та перелік кредитних історій із зазначенням: номерів кредитної історії; дата договору позики; загальна сума кредитного договору та залишок позикової заборгованості;

- проведення загального аналізу та оцінки ризикованості та ефективності портфеля позик фізичним особам - інформація про структуру портфеля позик фізичним особам: за строками погашення; за видами валют; для фінансового стану позичальника; обсяг кредитного портфеля; сума негативно класифікованих споживчих позик; сума прострочених позик; розмір доходу від кредитування фізичних осіб; сума процентних витрат; передбачувана сума резервів під кредитний портфель; сума фактично сформованих резервів для

кредитного портфеля; сума резерву під нестандартну позикову заборгованість; середньозважена процентна ставка за кредитами.

На цьому етапі аудиту керівник Департаменту внутрішнього аудиту попередньо зустрічається з керівниками вищезазначених департаментів. Слід зазначити, що всі важливі співбесіди / зустрічі, проведені під час підготовки та проведення аудиту, складаються у протоколи, де вказується час зустрічі, присутні особи та висновки.

Другий етап аудиту починається з перевірки, перевірки аудитором внутрішніх документів щодо кредитування фізичних осіб, а саме: кредитної політики банку; інструкції щодо програм кредитування, процедур прийняття рішень та видачі кредитних коштів у програмному забезпеченні Bankmaster (для фронт-і бек-офісу) стандартів продуктів для напрямків кредитування, положення щодо оцінки фінансового стану позичальників та інших внутрішніх нормативних документів щодо їх достатності та відповідності законодавству вимог та нормативно-правових актів Національного банку України. Розглядаючи протоколи засідань Кредитного комітету Дирекції, внутрішні аудитори аналізують таку інформацію: які особи є членами Кредитного комітету та чи регулярно вони відвідують його засідання; обсяг виконаної роботи, межі повноважень кредитного комітету тощо.

Проводиться загальний аналіз кредитного портфеля суб'єктів господарювання (включаючи його структуру), для цього аудитори досліджують динаміку змін кредитного портфеля суб'єктів господарювання (у розрізі компонентів) - горизонтальний аналіз та структурні зміни в портфелі - вертикальний аналіз.

У АТ «АЛЬФА-БАНК» усі суттєві позики охоплюються інспекцією, в т.ч. за кредитними програмами. На додаток до аналізу всіх позик, що перевищують певну суму, проводиться випадкова перевірка прострочених, пролонгованих позик; позики, за якими відсотки не нараховуються; позики, класифіковані як «під контролем» та інші.

При розгляді кредитних справ аудиторі перевіряють і контролюють якість формування кредитних справ: на етапі видачі (ISAOD / Bankmaster) дотримується принцип 4 очі (бек-офіс); подальший контроль; про які підрозділи йдеться; або перевірки задокументовані. Для прийняття рішення щодо можливості надання кредитних коштів (відповідність потенційного позичальника встановленим критеріям; належність до оцінки фінансового стану та кредитоспроможності позичальника; формування бальна програма).

Перевіряється виконання договорів позики, відкриття рахунків, реєстрація, облік договорів; порядок роботи із заставленим майном: оформлення договорів застави, поручительств; застава майна; підтримка забезпечення страхування заставленого майна та виконання страхових договорів. Переглядаючи питання підтримки позик, наданих фізичним особам за програмами кредитування, аудиторі перевіряють: контроль цільового використання коштів; робота із заставленим майном, щоквартальна перевірка фінансового стану позичальника; контроль за порядком нарахування відсотків та їх своєчасною сплатою позичальниками; забезпечення та контроль за виконанням позичальниками зобов'язань щодо часткового погашення позик відповідно до встановлених графіків.

Також на цьому етапі аудиторі перевіряють формування резерву під кредитні ризики: відповідність періодичності та правильності оцінки якості обслуговування боргу; правильність визначення класу позичальника; правильна класифікація кредитної операції; правильність взяття сум застави враховується при розрахунку резервів під кредитні ризики з урахуванням коефіцієнтів залежно від категорії кредитної операції, в т.ч. врахування наявності документальних підтверджень підтвердження застави; кореспонденція сформованого резерву за позиками та простроченою понад 30 днів та сумнівна дебіторська заборгованість; визнання боргу за кредитною операцією поганим та списання його за рахунок резерву.

Після ознайомлення з внутрішніми документами та процедурами інформація, отримана щодо кредитування, узагальнюється у вигляді робочих

документів, включаючи табличний матеріал (кредитний портфель (у тому числі позабалансовий), нарахований дохід за кредитними операціями тощо).

Слід зазначити, що на цьому етапі, в робочому порядку, аудитори проводять попереднє обговорення з керівниками та спеціалістами підрозділів, які перевіряються, щодо порушень щодо кожного конкретного кредиту чи операційної, з метою уточнення та роз'яснення факти, що містяться в документах про позику. При цьому всі виявлені недоліки / порушення підтверджуються відповідною документацією: копіями відповідних документів; друковані звіти інформаційних систем; посилання на іншу документацію тощо.

На заключному етапі аудиту аудитори АТ «АЛЬФА-БАНК» оцінюють: організацію системи внутрішнього контролю в Дирекції на всіх етапах процесу кредитування; відповідність технологіям ведення кредитних операцій відповідно до внутрішніх вимог, якості та повноти їх документальної реєстрації та обліку; достатність та відповідність: внутрішня нормативна база у перевірених сферах вимогам законодавства та нормативно-правових актів НБУ; інформаційні системи для повноти бухгалтерського обліку операцій, рівня автоматизації операцій, збереження бухгалтерської інформації; визначення банківських ризиків при здійсненні кредитних операцій фізичним особам.

За результатами кожного аудиту та результатів роботи за рік, внутрішній аудит надає Спостережній раді незалежну оцінку системи внутрішнього контролю як окремих процесів, так і Банку в цілому.

За результатами аудиту аудитори готують звіт у програмному забезпеченні ADDB, що містить:

- список адресатів (тобто кому надсилається звіт)
- «Загальний огляд», із загальним рейтингом («дуже добре», «добре», «задовільно», «незадовільно»), який визначається на підставі;

- таблиця заходів, що містить тексти діяльності, їх види, посилання на основну частину звіту, що містить детальне пояснення вищезазначених заходів, терміни проведення заходів та коментарі щодо стану діяльності;

- загальна інформація про звіт;

- основна частина звіту.

В основній частині аудиторського звіту для кожного коментаря / недоліку формується окремий параграф, що складається з наступних розділів:

- розділ «Факти» містить короткий опис отриманої інформації та коментарі / недоліки («що було знайдено»);

- розділ «Ризик» - опис наявної або передбачуваної негативної події аудиторами, яка є наслідком вищезазначених коментарів / недоліків;

- Розділ «Рекомендації» - спеціальна таблиця містить докладні рекомендації щодо суб'єктів перевірки, які, з точки зору аудиторів, необхідні для уникнення негативних подій. Також у цьому розділі наводяться особи / підрозділи, які, з точки зору аудиторів, повинні нести відповідальність за виконання рекомендацій, і зазначено терміни виконання таких рекомендацій.

Звіт про аудит у АТ «АЛЬФА-БАНК» подається на затвердження керівникам структурних підрозділів, перевіряється. Керівники департаментів надають свої зауваження щодо звіту в письмовій формі, після чого аудитори готують остаточну версію звіту і разом із зауваженнями, що суперечать позиції аудиту, передаються на розгляд Правління, яке затверджує цей звіт . За результатами аудиту контролюється виконання рекомендацій та заходів щодо усунення недоліків та запобігання їх у подальшій діяльності, що здійснюється керівниками структурних підрозділів. Щокварталу Служба внутрішнього аудиту дирекції звітує перед Головним банком про кількість проведених перевірок (з обов'язковою здачею звіту про кожну перевірку, в електронній формі); їх розгляд Правлінням.

Таким чином, для забезпечення ефективності аудиту кредитних операцій служба внутрішнього аудиту охоплює всі процеси кредитування, тоді як результати аудиту сприяють оптимізації здійснення цього виду активних

операцій. Необхідність подальшого розвитку та вдосконалення підходів, методів внутрішнього аудиту як суттєвої складової системи внутрішнього контролю банку зумовлена необхідністю зменшення ризиків у банківській діяльності. Положення про кредитування визначають учасників кредитних відносин, вимоги до них, умови кредитування, порядок надання іпотечних позик, послідовність етапів операції кредитування. Кредитна операція вимагає від позичальника подання певного пакету документів, після прийняття рішення про надання позики складається ряд угод та документів, які затверджують операцію, формують справу про позику та повинні бути належним чином збережені. Відображення в бухгалтерському обліку позики відбувається на підставі документів, включених до кредитної справи та пов'язаних з бухгалтерським обліком.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ КРЕДИТУВАННЯ АТ «АЛЬФА-БАНК»

3.1. Пріоритетні напрями вдосконалення організаційно-аналітичних процедур фінансово-господарської діяльності банківської установи

Розглянувши методику внутрішнього аудиту кредитних операцій в АТ «АЛЬФА-БАНК», на наш погляд, з метою підвищення ефективності системи внутрішнього контролю, на другому етапі здійснення безпосередньо перевірки доцільне складення та заповнення аудиторами запропонованих додаткових робочих документів, а саме: Анкети оцінки системи внутрішнього контролю; робочих документів стосовно кредитування юридичних та фізичних осіб, які надалі детальніше розглянемо.

Так, на початку другого етапу перевірки служба внутрішнього аудиту може отримати від вищого керівництва та керівників структурних підрозділів, що займаються кредитуванням заповнену анкету оцінки системи внутрішнього контролю, яка наведена у додатку Г.

- запропонована анкета, складається із 31-го запитання стосовно:
- достатності внутрішніх положень щодо кредитної діяльності, які доведені Банком;
- запровадження Банком форми «Повідомлення про умови споживчого кредитування» та «Детальний розпис загальної вартості платежів та визначення сукупної вартості кредиту і реальної процентної ставки» та доведення до установи банку вищезазначених змін та форм;
- змісту в кредитних договорах та додатках детальної інформації щодо сукупної вартості кредиту з урахуванням процентної ставки за ним, вартості всіх супутніх послуг, а також інших фінансових зобов'язань споживача та сукупну вартість кредиту;

- розміщення Пам'ятки позичальника банку за споживчим кредитом в усіх місцях здійснення установою банку операцій споживчого кредитування;
- діяльності кредитного комітету та кредитного підрозділу банку;
- перевірки відповідальними працівниками звітів для виявлення можливих упущень, які направляються до керівництва Дирекції;
- діяльності кредитного підрозділу установи банку;
- ведення кредитних справ клієнтів;
- здійснення обліку кредитних операцій (у т.ч. здійснення послідуєчого контролю);
- системи контролю за кредитними операціями (у т.ч. за проблемними кредитами);
- перегляду відсоткових ставок за кредитами;
- розміру проблемних кредитів, тенденції щодо їх збільшення, зменшення;
- формування резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями (у т.ч. за простроченими та сумнівними нарахованими доходами).

При відповіді на запитання у вищезазначеній анкеті працівники банківської установи ставлять відмітку про виконання «так» чи «ні».

Дана Анкета надасть можливість аудитору з'ясувати: чи забезпечена наявна система внутрішнього контролю достатню впевненість працівників та керівництва банківської установи, в тому, що поставлені завдання в частині здійснення кредитних операцій будуть виконані; чи знижує ця система ризику виникнення помилок та неадекватних дій. Враховуючи проведену оцінку даної сфери діяльності банківської установи та на підставі відповідей на наведені вище питання, аудитором робиться загальна оцінка системи внутрішнього контролю відповідно: задовільна, посередня, погана.

Один з параметрів моделі, а саме розрахункова ставка резерву, визначається експертним шляхом, хоча в дослідженні дано рекомендації щодо визначення цієї величини.

Ставка дисконту для різних типів позичальників різна. Існуючі методи розрахунку ставки дисконту малозастосовувані для оцінки проблемних кредитів. Втрати при ліквідації приймаються однаковими для всіх типів проблемних кредитів.

Для оцінки портфеля кредитів необхідна інформація ділиться на дві частини: загальна інформація, яка використовується для розрахунків за всіма титулами в портфелі, і індивідуальна, пов'язана з конкретним кредитним договором, його умовами, ходом виконання зобов'язань і т.д.

Загальна інформація включає в себе: дані про банк, дату оцінки, ставку дисконтування, відсоток втрат при ліквідації і т.д.

Індивідуальна інформація по кожному кредиту включає в себе: найменування позичальника та номер кредитного договору; дату кредитного договору; валюту договору; суму виданого кредиту; балансову вартість кредиту на дату оцінки - непогашену суму основного боргу; інформацію про додаткові угоди і зміну умов договору (процентної ставки, строку погашення тощо).

У разі коли виконання позичальником усіх зобов'язань по кредиту не викликає сумнівів, вартість кредиту для банку дорівнює тим вигодам, які він йому принесе у вигляді приведених до теперішнього моменту за ставкою дисконту платежів за відсотками в погашення суми основного боргу.

Розрахунок вартості кредиту в умовах коли позичальник поверне кредит у визначені за договором строки здійснюється за формулою (3.1):

$$C = \sum_{t=1}^T \frac{q_t + M_t}{(1+r)^t} \quad (3.1)$$

де q_t – платежі за період t в погашення відсотків;

M_t – платежі за період t в погашення основного боргу;

r – ставка дисконтування за період, що визначається на основі річної ставки дисконту;

T – термін до погашення (кількість періодів до погашення).

В якості ставки дисконту використовуються, наприклад, витрати банку на залучення ресурсів, що використовуються в подальшому для видачі кредитів позичальникам. Невизначеність в отриманні платежів по кредиту призводить до виникнення ризиків фінансових операцій.

Існує три способи обліку різного виду ризиків при визначенні вартості об'єктів:

- зменшення підсумкової величини вартості, отриманої без урахування вартості ризику, на величину втрат від ризиків;
- безпосередній облік втрат від ризиків при побудові грошових потоків від об'єкта;
- облік у ставці дисконту додаткової надбавки за ризик.

Умовно ризики, пов'язані з операцією кредитування, діляться на чотири групи:

- кредитні ризики, що поєднують в собі ризики позичальника, ризики затримки виплат, ризики забезпечення тощо;
- цінові ризики, які є наслідком зміни ринкових процентних ставок, курсів валют та інше;
- операційні ризики, які визначаються фінансовими втратами, викликаними помилками в оформленні угод кредитування;
- ризики ліквідності – ризики порушення платіжної рівноваги кредитної організації внаслідок видачі (неповернення) кредиту.

Ризики зберігаються протягом усього терміну кредитування, а деякі з них продовжують діяти навіть після остаточного погашення боргу позичальником.

Невизначеність, що лежить в основі кредитного та інших ризиків, можна врахувати як у ставці дисконтування, так і у величині очікуваних надходжень від позичальника. Формула для вартості кредиту в умовах, коли існує ймовірність неповернення наданого кредиту позичальником і загальної ризик-нейтральності виглядає наступним чином:

$$V = \sum_{t=1}^T \frac{m(q_t) + m(M_t) + m(C_t)}{(1+r)^t} \quad (3.2)$$

де V – вартість кредиту;

$m(q_t)$ – математичне очікування випадкової величини платежів за період t в погашення відсотків;

$m(M_t)$ – математичне очікування випадкової величини платежів за період t в погашення основного боргу;

$m(C_t)$ – математичне очікування випадкової величини платежів за період t у погашення основної суми боргу і відсотків за рахунок забезпечення;

r – ставка дисконтування (без урахування надбавки за компенсацію кредитного ризику);

T – термін до погашення кредиту (кількість періодів до погашення).

У загальному випадку ймовірності подій, пов'язаних з надходженням платежів по позичковій заборгованості, повністю описуються законом розподілу. Оскільки такий закон, як правило, невідомий, то на практиці доводиться обмежити розгляд поведінки випадкових величин деяким числом їх реалізацій, тобто переходити від безперервно розподілених величин до дискретних.

Ця методика (в разі забезпечених кредитів) припускає, що звернення стягнення на забезпечення відбувається одноразово і не здійснюється окремо для відсотків і для основного боргу. При зверненні стягнення на забезпечення можливі дві ситуації. Якщо його вартість більше загальної суми прострочених платежів, то різницю необхідно повернути позичальнику. Якщо вартість забезпечення виявиться менше суми заборгованості, то матимуть місце прямі фінансові втрати кредитора.

Реалізація майна, наданого в заставу за кредитом на ринку, вимагає часу, так само як і витребування грошей у поручителя. Для різних типів забезпечення цей час буде різним. Також майно, передане в заставу, з плином часу втрачає вартість в результаті зносу і старіння, а фінансовий стан поручителя може погіршитися. Тому при оцінці вартості кредиту за рахунок

забезпечення використовується допоміжний коефіцієнт втрати у вартості забезпечення.

Загальна схема алгоритму визначення оцінки вартості кредиту наведена на рис. 3.1.

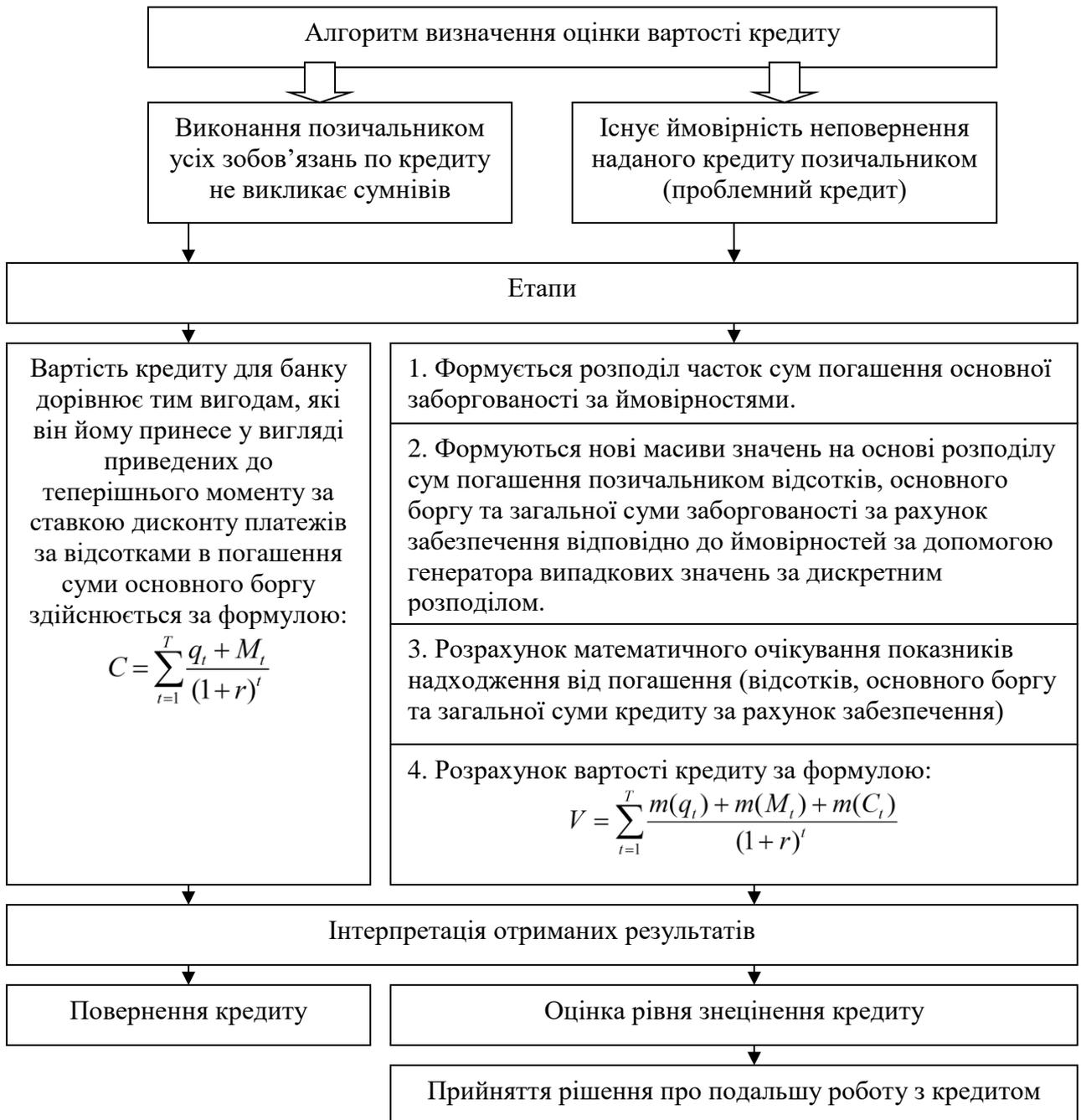

Рис. 3.1. Схема алгоритму визначення оцінки вартості кредиту

Джерело: [62, с. 335]

Ще одним аспектом даної моделі є визначення ставки дисконтування, яка являє собою очікувану прибутковість потенційного інвестора, який планує

придбання розглянутих прав вимоги. Очевидно, що вона залежить від інвестора та його можливостей з доступу до фінансових ринків, а також від ризикованості відповідних вкладень.

Якщо як «типовий» інвестор розглядається банк, то ставка дисконтування може бути визначена за формулою (3.3):

$$r = r_{\text{залуч.}} + r_{\text{кред.}} + r_{\text{п.}} + r_{\text{опер.}} + r_{\text{ліквід.}} \quad (3.3)$$

де $r_{\text{залуч.}}$ - витрати на залучення ресурсів інвестором;

$r_{\text{кред.}}$ - надбавка за кредитний ризик;

$r_{\text{п.}}$ - надбавка для компенсації цінового ризику;

$r_{\text{опер.}}$ - надбавка для компенсації операційного ризику;

$r_{\text{лікв.}}$ - надбавка для компенсації ризику ліквідності.

Витрати на залучення ресурсів інвестором можуть бути розраховані на основі фактичних ставок українського міжбанківського ринку.

Надбавки за компенсацію кредитного ризику, як правило, враховуються при формуванні потоку платежів. Надбавки для компенсації цінового ризику виникають при плаваючій ставці за кредитом або різкій зміні курсів валют.

Надбавки для компенсації операційного ризику та для компенсації ризику ліквідності можуть визначатися як експертно, так і розрахунковим шляхом.

Після описання основних положень моделі необхідно здійснити розрахунки на матеріалах АТ «АЛЬФА-БАНК». Для здійснення оцінки вартості проблемного кредиту візьмемо за приклад гіпотетичний випадок надання споживчого кредиту позичальнику N. Для проведення розрахунків використаємо наступні дані: сума кредиту – 10 000 грн.; термін кредиту – 6 місяців; схема погашення кредиту – класична; відсоткова ставка – фіксована на рівні 22,5% річних; ставка дисконту – 25,5% річних (визначена експертним шляхом).

Для здійснення розрахунку вартості кредиту в умовах повної визначеності складемо графік погашення позичальником заборгованості (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Графік погашення кредиту позичальником N

Період погашення	Тіло кредиту	Погашення основного боргу	Погашення відсотків за кредитом
1	10 000,00	1 666,67	187,50
2	8 333,33	1 666,67	156,25
3	6 666,67	1 666,67	125,00
4	5 000,00	1 666,67	93,75
5	3 333,33	1 666,67	62,50
6	1 666,67	1 666,67	31,25

Далі, використовуючи формулу (3.1) розрахуємо вартість кредиту в умовах повної визначеності:

$$\frac{1666,67 + 187,50}{\left(1 + \frac{0,255}{12}\right)^1} + \frac{1666,67 + 156,25}{\left(1 + \frac{0,255}{12}\right)^2} + \dots + \frac{1666,67 + 31,25}{\left(1 + \frac{0,255}{12}\right)^6} = 9917,23 \text{ грн.}$$

Отже, вартість кредиту, за умов, якщо у повній мірі володіє інформацією щодо погашення кредиту, становить 9 917,25 грн.

За умов невизначеності, тобто, якщо у банку з'являються сумніви щодо спроможності позичальника у повній мірі виконати свої зобов'язання, розраховується вартість кредиту за формулою (3.2).

Для здійснення розрахунку вартості кредиту за умов невизначеності використовується інформація, одержана на основі історичних даних щодо погашення клієнтами банку заборгованості за певний період часу, щодо імовірності погашення тіла кредиту, відсотків та загальної суми заборгованості за рахунок забезпечення.

Наприклад, на основі статистичних даних АТ «АЛЬФА-БАНК» щодо погашення кредитної заборгованості за період з 2015-2019 рр. був сформований розподіл часток сум погашення основної заборгованості за ймовірностями (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Розподіл часток сум погашення основної заборгованості у відповідності до ймовірностей (за даними АТ «АЛЬФА-БАНК» за період з 01.01.2015-01.01.2019 рр.)

№ п/п	Частка суми погашення основної заборгованості, %	Ймовірність
1	0-0,1	0,01
2	10-30	0,10
3	31-67	0,32
4	68-100	0,57

Далі на основі розподілу сум погашення позичальником відсотків, основного боргу та загальної суми заборгованості за рахунок забезпечення відповідно до ймовірностей за допомогою генератора випадкових значень за дискретним розподілом формуються нові масиви значень. Для розрахунку математичного очікування даних показників нами було згенеровано по 120 випадкових значень для кожного з них на кожному з періодів погашення кредиту (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Проміжні результати розрахунку оцінної вартості проблемного кредиту за умов невизначеності

Період погашення	Математичне очікування		
	Надходження від погашення відсотків за кредитом, грн.	Надходження від погашення основного боргу, грн.	Надходження від погашення кредиту за рахунок забезпечення, грн.
1	77,45	688,47	765,93
2	64,54	688,47	753,02
3	51,64	688,47	740,11
4	38,73	688,47	727,20
5	25,82	688,47	714,29
6	12,91	688,47	701,38

Таким чином, вартість кредиту в умовах невизначеності становитиме:

$$\frac{688,47 + 77,45}{\left(1 + \frac{0,255}{12}\right)^1} + \frac{688,47 + 64,54}{\left(1 + \frac{0,255}{12}\right)^2} + \dots + \frac{688,47 + 12,91}{\left(1 + \frac{0,255}{12}\right)^6} = 8193,29 \text{ грн.}$$

Отже, у разі відсутності у банку точної інформації щодо погашення боржником кредиту, вартість останнього буде оцінена в 8 193,29 грн. або на 1 793,95 грн. менше, ніж у разі повної обізнаності.

В результаті проведення даних розрахунків можна розрахувати показник рівня знецінення кредиту, який розраховується за формулою (3.4).

$$R_i = \frac{C}{V} \times 100\% - 100\%, \quad (3.4)$$

де C – вартість кредиту в умовах коли позичальник поверне кредит у визначені за договором строки;

V – вартість кредиту в умовах, коли існує ймовірність неповернення наданого кредиту позичальником.

$$R_i = \frac{8193,29}{9917,25} \times 100\% - 100\% = 17,38\%$$

Тобто рівень знецінення кредиту складатиме на 17,38% більше, ніж у випадку стовідсоткового повернення кредиту.

Дану методику в АТ «АЛЬФА-БАНК» можна використовувати для прийняття рішень про подальшу роботу з проблемними кредитами, а саме реструктуризація, продаж чи ліквідація, і доцільність їх застосування у кожному конкретному разі в даний момент часу.

Рис. 3.2 наочно демонструє кожен із випадків, при конкретних значеннях рівня знецінення кредиту, за умов можливого неповернення, який був визначений розрахунковим шляхом.

За даними рис. 3.2 маємо чотири стадії кредитів з ознаками проблемності. Відсоток неповернення кредиту збільшується по вертикалі, таким же чином розташовуються стадії неповернення кредиту (кредити, за якими змінилися умови діяльності позичальника, кредити на стадії раннього попередження, кредити з наявними ознаками проблемності, кредити з вираженими ознаками проблемності).

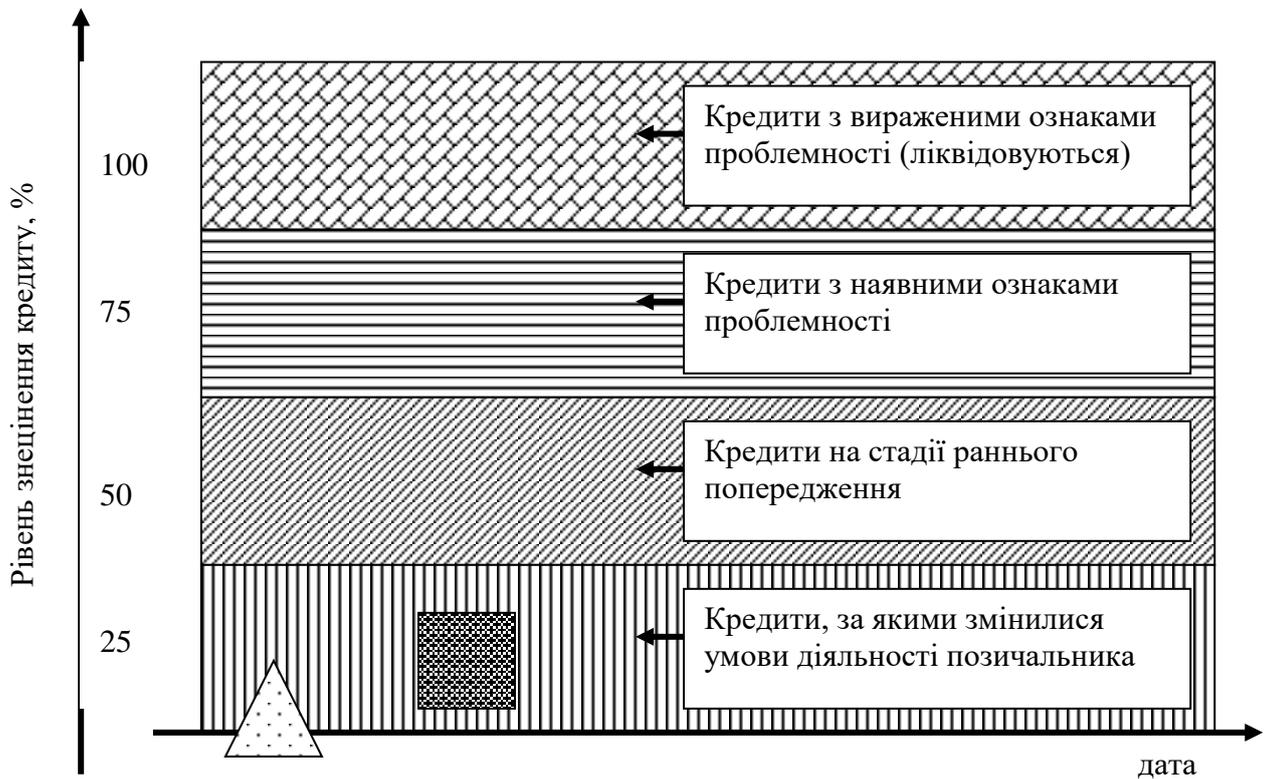
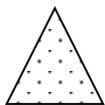
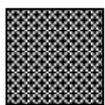

Рис. 3.2. Графік переходу проблемних кредитів за стадіями проблемності

- кредит позичальника N на етапі видачі;

- кредит позичальника N після віднесення його до категорії проблемних із врахуванням рівня знецінення (17,38 %).

Таким чином, нами була розглянута модель оцінки ринкової вартості проблемних кредитів, яка передбачає оцінку на основі дохідного підходу і методу дисконтованих грошових потоків в умовах невизначеності.

Базова вартість кредиту складається із суми, необхідної для погашення поточної заборгованості, вартості планового потоку платежів по основному боргу (тіла кредиту) та відсотками. Операційні ризики і ризик ліквідності враховуються побічно за допомогою надбавок до відсоткової ставки. Для обліку кредитного ризику вибирається (експертним шляхом із зазначенням характерних рівнів та діапазонів) група ризику і ставка резерву, які визначають вірогідність погашення кредиту, а базова вартість коригується на цю ймовірність. Забезпечення оцінюється незалежно і включається в модель з

урахуванням обмежень по сумі, яка може бути спрямована на погашення заборгованості по кредиту, та ймовірності цієї події.

Дана методика дозволяє давати досить точні оцінки проблемних кредитів в умовах невизначеності та обмеженості вихідних даних:

- вона враховує невизначеність, пов'язану з кредитним ризиком, за допомогою ймовірності стягнення заборгованості (тобто у величині очікуваних надходжень від позичальника), тому ставка дисконтування не включає надбавку за компенсацію кредитного ризику;

- в рамках методики період дорівнює 1 місяцю або 1 кварталу в залежності від періоду виплат відсотків по кредиту;

- при прогнозуванні грошових потоків за простроченими кредитами ми виходили з припущення, що при успішному збігу обставин позичальник буде рівномірно (щомісяця) погашати свої зобов'язання протягом року;

- в рамках даної методики передбачається, що фінансовий стан позичальника можна охарактеризувати категорією якості, що відноситься до його позики.

- ймовірність стягнення кредиту за рахунок забезпечення визначається індивідуально для кожного об'єкта забезпечення в залежності від якості оформлення відповідних забезпечувальних договорів, фактичної наявності, стану забезпечення та інших факторів, відомих оцінювачу.

Таким чином, використання означеної моделі при проведенні внутрішнього аудиту операцій з кредитування юридичних осіб в АТ «АЛЬФА-БАНК» спростить та прискорить роботу з аналізу. Зважаючи на універсальність її можна використовувати при розрахунку прогнозного значення фінансового стану для будь якої сукупності показників, визначення оптимального значення показників, аналізу тенденції впливу зміни показників на загальний стан та визначення діапазонів змін кожного показника, за яких рівень загальної оцінки залишиться задовільним.

Зауважимо, що в подальшому ефективність проведення внутрішнього аудиту операцій з кредитування юридичних осіб обумовлюється наявним

правовим забезпеченням особливе місце в якому посідає саме внутрішньобанківські документи з оцінки кредитних ризиків. Враховуючи це пропонуємо внести відповідні рекомендації щодо розширення інформаційної бази для оцінки кредитоспроможності (додати дані позабалансового обліку), вдосконалення анкети позичальника та врахування впливу позабалансових зобов'язань при розрахунку показників фінансової стійкості і ліквідності в внутрішні положень, зокрема в Положення про кредитування яке містить опис основних елементів кредитної політики.

3.2. Рекомендації та шляхи покращення організації обліку кредитування банківської установи

Організація обліку кредитних операцій у банках повинна бути спрямована на обмеження кредитного ризику при здійсненні цих операцій. Загалом організація бухгалтерського обліку кредитних операцій охоплює три напрямки:

- 1) розподіл обов'язків та повноважень при здійсненні операцій;
- 2) опис порядку здійснення операцій на підставі внутрішніх банківських документів;
- 3) контроль операцій, включаючи: контроль повноважень; контроль технічної та бухгалтерської обробки даних.

З точки зору бухгалтерського обліку, елемент кредитного портфеля банку слід розглядати у двох значеннях:

- широкий - як повний інструмент управління (активами та пасивами) банку;
- вузький - як сукупність кредитних інструментів для досягнення основних цілей.

Основними завданнями організації бухгалтерського обліку для створення кредитного портфеля є:

- відображення інформації про доходи в майбутній довгостроковій перспективі;

- рівень доходу в поточному періоді;
- дотримання необхідної ліквідності кредитного портфеля;
- рівень ризиків кредитного портфеля;
- забезпечення максимального ефекту податкових пільг.

Уміле управління активами власного кредитного портфеля на основі облікових даних дозволяє банкам отримати ліквідний кредитний портфель.

Для розширення інформаційної бази бухгалтерського забезпечення кредитних операцій пропонуємо АТ «АЛЬФА-БАНК» впровадити рекомендації щодо вдосконалення методології організації бухгалтерського обліку кредитних операцій банків, а саме:

- необхідно запровадити методологію обліку відстроченої заборгованості за кредитними операціями із зазначенням у Плані рахунків рахунків українських банків рахунків для обліку відстроченої заборгованості залежно від періоду її виникнення. Наприклад, від 1 до 3 місяців і від 3 місяців до 1 року;

- уточнити оцінку резервів відповідно до вимог МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [59].

Важливим елементом, який повинен бути передбачений в обліковій політиці АТ «АЛЬФА-БАНК», є оцінка та визнання резервів, оскільки цей аспект є принциповою відмінністю між МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» та МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [59].

Таким чином, враховуючи вимоги МСФЗ 9, облікова політика АТ «АЛЬФА-БАНК» повинна охоплювати такі основні складові оцінки резервів:

- передбачити неупереджену оцінку різних сценаріїв викупу активів, здійснюється через облік суми збитків, зваженої за ймовірністю кожного із сценаріїв;

- враховувати вартість грошей у часі, реалізується шляхом приведення майбутніх грошових потоків до їх теперішньої вартості з використанням ефективної процентної ставки;

- базуватися на відповідній, відповідній та неупередженій інформаційній підтримці, що відображає дані про минулі та поточні прогностичні події.

Слід зазначити, що лише фінансові активи розглядаються на предмет знецінення або оцінюються за амортизованою вартістю або за справедливою вартістю з переоцінкою в іншому сукупному доході. Саме для цих фінансових активів формується резерв у розмірі очікуваних кредитних збитків за фінансовим активом.

Враховуючи вимоги стандарту до моделі знецінення, облікова політика АТ «АЛЬФА-БАНК» повинна передбачати методологічні підходи до:

- первісне визнання та оцінка очікуваних кредитних збитків за фінансовими активами;

- визнання та оцінка очікуваних кредитних збитків за фінансовими активами на звітну дату.

Щодо первісного визнання фінансового активу в банку потрібно визначити два важливі аспекти, а саме:

- період буде основою для розрахунку очікуваних кредитних збитків (12 місяців з дати первісного визнання або всього періоду);

- як розрахувати процентний дохід (використовуючи нормальну або скориговану ефективну процентну ставку).

Алгоритм оцінки, визначений двома можливими умовами, для АТ «АЛЬФА-БАНК» наведено на рис. 3.3.

Крім того, облікова політика повинна передбачати, що АТ «АЛЬФА-БАНК» на кожну звітну дату повинен формувати резерв для покриття кредитних збитків за фінансовим активом відповідно до передбачуваного очікуваного кредитного ризику з урахуванням моделі амортизації.

Зверніть увагу, що обсяг та підходи до визнання кредитних збитків та процентних доходів у банку залежать від стадії знецінення.

Рис. 3.3. Запропонований алгоритм первісної оцінки кредитних збитків та нарахування доходів для АТ «АЛЬФА-БАНК»

Розрахунок процентного доходу: $IR = GCA \times i_{ef}$ (3.1) де IR – процентний дохід; GCA – амортизована собівартість фінансового активу без вирахування сформованого резерву; i_{ef} – ефективна ставка відсотка.

Джерело: [65, с. 329]

При формуванні відповідних внутрішніх положень у АТ «АЛЬФА-БАНК» необхідно враховувати, що відповідно до вимог МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» процес оцінки знецінення включає 2 етапи:

- аналіз рівня кредитного ризику суттєвого збільшення кредитного ризику з дати первісного визнання. У той же час важливо дослідити, як виконуються умови контракту та збільшується кредитний ризик;

- розрахунок суми очікуваних кредитних збитків залежно від стадії амортизації, визначеної на першому етапі.

Враховуючи ці аспекти, внутрішні нормативні акти АТ «АЛЬФА-БАНК» повинні передбачати критерії суттєвості змін умов для визначення

стадії знецінення, а також підрозділу, відповідального за прийняття остаточного рішення. Врахування цих аспектів є досить важливим, наскільки пізніше модель визначення стадії суттєво впливає на обсяг запасів.

Крім того, ми вважаємо доцільним ввести у внутрішні стандарти також положення щодо визначення критеріїв зміни умов, що призводять до припинення визнання, для визначення підрозділу, відповідального за прийняття остаточного рішення щодо характеру змін; а також для уточнення процедур та процесів, взаємодії підрозділу у разі зміни умов для всіх видів фінансових активів (позики фізичним та юридичним особам). Зазначимо, що зміни в підходах до бухгалтерського обліку призводять до відповідних змін у механізмах відображення розрахунків на бухгалтерських рахунках.

Таким чином, впровадження відповідних методологічних аспектів у внутрішні нормативні акти АТ «АЛЬФА-БАНК» дозволить банку мінімізувати труднощі, пов'язані із впровадженням МСФЗ 9 в бухгалтерській практиці. Оновлення цих аспектів також зумовлене тим, що відповідно до вимог МСФЗ банк повинен суттєво розширити обсяг інформації, що розкривається у примітках до фінансової звітності, зокрема, групування активів, критерії для збільшення кредитного ризику їх знецінення, визначення дефолту тощо. При оцінці ефективності управління проблемними кредитами банку розрахунки проводились за матеріалами АТ «АЛЬФА-БАНК». Для оцінки вартості проблемної позики в якості прикладу було взято гіпотетичний випадок надання споживчого кредиту позичальникові Н. За результатами розрахунку було зроблено висновок, що модель оцінки ринкової вартості проблемних позик, яка передбачає оцінку на основі дохідного підходу та методу дисконтованого грошового потоку в умовах невизначеності на АТ «АЛЬФА-БАНК» використовуватися для прийняття рішень щодо подальшої роботи з проблемними позиками, а саме реструктуризації, продажу чи ліквідації та доцільності їх застосування в кожному конкретному випадку на даний момент. На сьогодні основний комплекс заходів спрямований на вдосконалення організації бухгалтерського обліку кредитування АТ «АЛЬФА-

БАНК» завдяки впровадженню МСФЗ 9 «Фінансові інструменти». Відповідно до внутрішнього розпорядку АТ «АЛЬФА-БАНК», слід внести відповідні коригування щодо класифікації та оцінки фінансових активів, особливо в аспектах визначення бізнес-моделей та проведення тесту SPPI (аналіз договірних грошових потоків на наявність лише платежів для погашення основної суми та відсотків) моделі очікуваних кредитних збитків; формати розкриття інформації у фінансовій звітності відповідно до нових вимог та інших проблемних питань. Впровадження відповідних методологічних аспектів у внутрішні нормативні акти АТ «АЛЬФА-БАНК» дозволить банку мінімізувати труднощі, пов'язані із впровадженням МСФЗ 9 в бухгалтерській практиці.

3.3. Пропозиції щодо покращення організації внутрішнього аудиту кредитування банківської установи

Внутрішній аудит вимагає ретельної організації. Визначення його основних етапів допоможе ефективно провести аудит. Аудиторські докази формуються на всіх етапах. Для того, щоб врахувати вимоги стандартів ефективності (Standards Performance), ми детально розглянемо, які з них повинні дотримуватися на основних етапах внутрішнього аудиту при формуванні аудиторських доказів (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Відповідність Міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту етапам аудиторського завдання

Етапи	Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту
1	2
Планування	2000 – Управління функцією внутрішнього аудиту 2010 – Планування 2020 – Надання інформації та затвердження 2030 – Управління ресурсами 2040 – Політика й процедури 2050 – Координація діяльності та покладання на роботу 2060 – Звітування вищому виконавчому керівництву та раді

Продовження таблиці 3.4

	2070 – Зовнішній постачальник послуг та відповідальність організації за внутрішній аудит 2100 – Сутність роботи внутрішнього аудиту 2110 – Корпоративне управління 2120 – Управління ризиками 2130 – Контроль 2200 - Планування завдання 2201 – Фактори, що необхідно враховувати при плануванні 2210 – Цілі завдання 2220 – Обсяг завдання 2230 – Розподіл ресурсів завдання 2240 – Робоча програма завдання
Виконання аудиторського завдання	2300 – Виконання завдання 2310 – Збір інформації 2320 – Аналіз та оцінка 2330 – Документування інформації 2340 – Контроль за виконанням завдання
Результативний	2400 – Звітування результатів 2410 – Критерії звітування 2420 – Якість звітів 2421 – Помилки та упущення 2430 – Використання фрази «Виконано у відповідності до Міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту» 2431 – Розкриття інформації про невідповідність 2440 – Поширення результатів 2450 – Загальні висновки 2500 – Моніторинг подальших заходів 2600 – Звітування про прийняття ризику

Джерело: розроблено автором на підставі [39]

Повинні існувати перекриття та взаємозалежність між цими стандартами щодо надання послуг внутрішнього аудиту. У той же час стандарти ефективності та стандарти виконання доповнюють Стандарти впровадження, які деталізують окремі завдання аудиту відповідно до їх специфіки у виконанні вимог щодо надання безумовних гарантій та гарантування виконання такої діяльності. Такі стандарти повинні мати позначку «А», стосується аудиторських послуг та позначку «К», що стосується ведення консультаційних послуг. Відповідна буква з'являється після чотиризначного стандартного номера. Кожен банк, з метою побудови та подальшого вдосконалення ефективного підрозділу внутрішнього аудиту,

забезпечення якісного аналізу та оцінки ефективності системи внутрішнього контролю, приймає Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту як свої внутрішні стандарти, якими керуються. у виконанні вимог до професійної організації та практики внутрішнього аудиту. З прийнятими стандартами можна внести уточнюючі корективи, щоб одночасно відповідати законодавчим вимогам, а також враховувати міжнародні вимоги. На кожному з трьох основних етапів результати діяльності документуються, це дозволяє досягти цілей завдання аудиту та, загалом, функції внутрішнього аудиту.

Етап планування характеризується організацією роботи підрозділу внутрішнього аудиту та плануванням аудиторської роботи. План, заснований на оцінці ризиків, розробляється для підтримки функції внутрішнього аудиту та подається на затвердження вищому керівництву та правлінню банку.

Запити надходять до структурних підрозділів щодо інформації, що цікавить об'єкти, які підлягатимуть перевірці.

Обробка інформації на етапі планування майбутнього аудиту внутрішніми аудиторами здійснюється для забезпечення управління функцією внутрішнього аудиту. Банківська діяльність базується на ризиках, а саме функція внутрішнього аудиту встановлює та оцінює процес управління ризиками з метою задоволення апетиту банку до ризику. Ризики діяльності банку визначаються, на підставі чого в робочій програмі завдання формується перелік об'єктів, що перевіряються. Для формування програми участі в аудиті керівнику внутрішнього аудиту потрібно визначити ресурси, цілі та обсяг роботи та організувати обмін інформацією. Ефективне планування та організація становлять основу для якісного виконання аудиторського завдання та забезпечують виконання плану. Значення внутрішнього аудиту полягає у сприянні вдосконаленню процесів корпоративного управління, управління ризиками та контролю в банку.

Етап аудиторської діяльності забезпечує відділ внутрішнього аудиту на чолі з керівником. Внутрішні аудитори повинні документувати інформацію

для досягнення цілей завдання. Під час аудиту аудитори розробляють та формують робочі документи, що забезпечують візуальне документальне підтвердження виявлених порушень та є аудиторськими доказами. Робочі документи аудиторського завдання складаються внутрішніми аудиторами під час аудиту. Робоча документація - це сукупність документів, які використовуються внутрішніми аудиторами під час виконання аудиторського завдання та слугують аудиторським доказом при формуванні думки та складанні аудиторського звіту. Документи, пов'язані з аудитом, містять інформацію про операції відповідно до предмета аудиту. Інформація може міститися в електронній та паперовій формах і може становити комерційну таємницю. Збереження існуючих робочих документів забезпечується відповідно до офіційного законодавства України та внутрішніх положень банку. Робочі документи зберігаються у відділі внутрішнього аудиту відповідно до термінів, встановлених внутрішніми правилами, а потім передаються в архів. Робочі документи після закінчення терміну зберігання знищуються, або це може статися з ініціативи керівника відділу внутрішнього аудиту. Повідомлення про знищення документації зберігається у відділі. Керівник контролює ведення реєстру всіх документів. Отримана інформація про об'єкт аналізується та оцінюється на предмет ймовірності ризиків та їх суттєвості для діяльності банку. Процедури аудиту проводяться для отримання доказів. Усі результати аудиту записуються в таблиці, тести, анкети тощо. Стверджені результати формулюють результати звіту про аудиторську діяльність. Якісну роботу забезпечить кваліфікований аудиторський персонал, залежно від їх професійної компетентності. Керівник внутрішнього аудиту відповідає за контроль за виконанням доручення.

Результативний етап характеризується виконанням завдання та формуванням результатів. Виявлені порушення узагальнюються та систематизуються, розробляються рекомендації та пропозиції, які формуються у звіті та висновку внутрішнього аудиту. Проект звіту про аудит та план заходів щодо усунення виявлених порушень, недоліків та виконання

рекомендацій за результатами аудиту попередньо складаються для розгляду, обговорення та виправлення відповідальними особами. Задokumentовані результати аудиту зафіксовані у звіті про аудит. Аудиторський звіт відображає результати аудиту та формує висновки та рекомендації щодо усунення виявлених недоліків та порушень, мінімізації рівня ризиків, вдосконалення системи внутрішнього контролю банківської діяльності. Якісні характеристики звіту включають точність, об'єктивність, своєчасність, чіткість та чіткість інформації, формує незалежну та неупереджену думку внутрішнього аудиту та показує досягнення цілей завдання. Висновок підтверджується отриманими фактами та доказами та враховує стратегічні цілі, очікування та ризики банку. Головний керівник аудиту звітує про результати завдання перед вищим керівництвом та правлінням банку. Внутрішні аудитори контролюють дії та заходи щодо усунення порушень та недоліків, виконуючи тим самим функцію моніторингу поданих пропозицій та рекомендацій.

На основі наведеної інформації ми можемо формувати документи відповідно до етапів, на яких фіксуються результати діяльності внутрішнього аудиту (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Перелік документів фіксації результатів діяльності внутрішнього аудиту
кредитування АТ «АЛЬФА-БАНК»

Етапи	Документи	Призначення
1	2	3
Планування	<ul style="list-style-type: none"> – Ризик -орієнтований план; – Робоча програма завдання; – Повідомлення про проведення перевірки; – Запит на отримання документів для планування. 	Складання плану на основі оцінки ризиків, визначення процедур збору, оцінки аудиторського завдання.
Виконання аудиторського завдання	<ul style="list-style-type: none"> – Запит на отримання документів для виконання завдання; – Документи за операціями згідно предмету аудиту; – Анкети аудиторської перевірки; – Тести контролю; – Інші робочі документи. 	Фіксація аудиторських доказів.

Продовження таблиці 3.5

Результативний	<ul style="list-style-type: none"> – План заходів щодо усунення виявлених порушень, недоліків та виконання рекомендацій; – Аудиторський звіт; – Звіт про виконання пропозицій та плану заходів за результатами перевірки. 	Узагальнення результатів аудиторського завдання, розробка заходів щодо усунення виявлених порушень та контроль їх виконання.
----------------	--	--

Джерело: розроблено автором на підставі [39]

Діяльність підрозділу внутрішнього аудиту регулюється внутрішніми документами банку, в яких мають бути чітко прописані форми документів для фіксування результатів. Розробити методологію заповнення документів та визначення єдиного підходу до організації робочого процесу відповідно до Міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту. При створенні стандартних форм дотримання єдиної структури супроводжуватиметься уніфікованим підходом до відображення інформації та подальшої інтерпретації її користувачами. В майбутньому внутрішній аудит забезпечує стратегічне управління банком.

У майбутньому результати роботи підрозділу внутрішнього аудиту можуть бути використані зовнішніми аудиторами для отримання аудиторських доказів, відповідно до МСА 610 «Використання роботи внутрішніх аудиторів» [38]. Зовнішній аудитор забезпечує оцінку підрозділу внутрішнього аудиту шляхом оцінки: політики та процедур підрозділу, підтвердження об'єктивності та компетентності внутрішніх аудиторів з використанням професійних суджень, систематичного підходу, включаючи контроль якості. Зовнішній аудитор вивчає звіти про результати підрозділу внутрішнього аудиту, який планується використовувати для оцінки обсягу аудиторських процедур.

Процедури аудиту зовнішніх аудиторів роботи відділу внутрішнього аудиту включають інформацію про відповідність планів та їх належне виконання, достатню кількість доказів, що дозволили зробити обґрунтовані

висновки, звіти, складені відповідно до результатів роботи, виконаної відділом внутрішнього аудиту.

Крім того, зовнішні аудитори (Додаток Д), можуть використовувати безпосередню допомогу внутрішніх аудиторів для виконання аудиторських процедур під їх керівництвом та наглядом з наступною перевіркою роботи. Внутрішні аудитори повинні забезпечувати конфіденційність інформації та повідомляти про будь-які загрози об'єктивності завдання.

Досліджуючи напрямки вдосконалення внутрішнього аудиту АТ «АЛЬФА-БАНК», зауважимо, що для прийняття управлінських рішень у банку щодо якості контролю за кредитним ризиком необхідно не лише оцінити його ефективність, а й проаналізувати основні показники діяльності банківської установи, пов'язані із здійсненням кредитних операцій. Доцільність оцінки саме таких відносин зумовлена тим, що кредитні операції в одних випадках можуть бути основним джерелом прибутку банку, а в інших - головним фактором дестабілізації фінансового стану банку. Внутрішні аудитори несуть відповідальність за дотримання міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту. Запис результатів діяльності внутрішнього аудиту відбувається за допомогою документації. Етап планування характеризується документами, які забезпечать розробку робочої програми завдання. На етапі аудиторського завдання аудиторами розробляються робочі документи, що фіксують надходження аудиторських доказів для подальшого формування висновків та розробки рекомендацій. На ефективному етапі розробляються документи, що узагальнюють результати завдання аудиту. Основним документом цього етапу є аудиторський звіт. Судження, об'єктивність та компетентність внутрішніх аудиторів підвищує довіру до підрозділу внутрішнього аудиту та зовнішніх аудиторів. Останні можуть використовувати роботу внутрішніх аудиторів або залучати їх до безпосередньої допомоги у виконанні аудиторських процедур. Для цього зовнішній аудитор оцінює підрозділ внутрішнього аудиту.

ВИСНОВКИ

Кредит є основою банківської діяльності та основою, за якою оцінюється якість та ефективність ринку. Процес управління кредитом заслуговує на особливу увагу, оскільки успіх роботи банку залежить від його якості. Багато банкірів та регуляторів вважають, що розуміння процесу управління кредитами є показником якості кредитного портфеля банку.

Формування банківської системи незалежної України відбувається в період соціально-економічної нестабільності. Перехідний період в економіці також позначився на банківській системі. Аналіз поточної ситуації показує, що більшість банків переживають фінансовий колапс через надмірну ризиковану кредитну політику. Багато банків зазнають збитків через те, що вони займаються кредитуванням комерційних структур, будуючи свій бізнес на інфляційних процесах.

Розглядаючи рішення поставлених завдань, можна дійти таких висновків:

- кредит є невід'ємним елементом госпрозрахункових відносин, активізує їх, забезпечує підвищення незалежності підприємств та посилення їх відповідальності за раціональне використання власних коштів та банківських позик, всебічно стимулює ініціативу підприємств щодо підвищення технічного рівня виробництва, збільшення випуску нових високоефективних видів продукції та надання різноманітних послуг населенню, виробництво товарів на експорт;

- об'єктивна потреба в позиці зумовлена особливостями кругообігу капіталу: постійним формуванням грошових резервів та появою тимчасових додаткових потреб у них; різноманітна тривалість обороту коштів; відокремлення капіталу всередині економічних суб'єктів;

- позика обслуговує процес створення, розподілу та використання доходу.

Кредит, обслуговуючи обіг коштів, бере участь у розподілі валового продукту.

Загалом позика - це економічні відносини між юридичними та фізичними особами та державою щодо перерозподілу вартості на основі принципів терміновості, виплати та повернення.

На сучасному етапі кредит як економічна категорія є поняттям, що розвивається і змінюється. І сьогодні, в умовах економічної нестабільності, кредит починає відігравати значну роль у переорієнтації виробництва - збільшенні випуску споживчих товарів та послуг, а також у виборі пріоритетного розвитку економіки.

Отже, послідовний підхід застосовується при проведенні внутрішнього аудиту кредитних операцій. Аудит кредитних операцій банку є, як правило, вибіркоким. Вибірка складається з урахуванням: кількості кредитних договорів за період; обсяги кредитування певних категорій позичальників; кількість залучених кредитних рахунків; процентні ставки за позиками; ступінь ризику та рівень забезпеченості позик. Кожен етап аудиту документується за допомогою робочих документів. Служба внутрішнього аудиту повинна бути незалежною у своїй діяльності та забезпечувати ефективне проведення аудиту кредитних операцій, оскільки аудит охоплює всі стадії процесу кредитування, допомагає оптимізувати здійснення цього виду активних операцій.

АТ «АЛЬФА-БАНК» - великий український комерційний банк з міжнародним капіталом, який входить до складу приватного інвестиційного холдингового холдингу АВН Holdings SA (АВНН) зі штаб-квартирою в Люксембурзі. Розрахунки показали, що банк має досить стабільний розвиток та високу фінансову стійкість. АТ «АЛЬФА-БАНК» збільшив свій регулятивний капітал, збільшивши статутний капітал. Коефіцієнт достатності капіталу ПАТ «Альфа-Банк» (N3) становив від 7,74% до 13,24%. Протягом зазначеного періоду вартість N3 Банку на постійній основі з націнкою перевищувала ліміт, встановлений НБУ, але була нижче середніх ринкових

показників цього коефіцієнта. Станом на кінець 2019 року N3 Bank на 4,24 п.п. перевищив поріг, встановлений НБУ, але був на 2,62 п.п. менше середнього показника цього стандарту для банківської системи України.

Беручи до уваги специфіку надання позики, вимоги щодо їх первинної та подальшої оцінки, вимоги щодо нарахування резервів, вони самостійно обирають систему бухгалтерського обліку та підсистеми, які повинні забезпечити єдину методологічну базу для банку в цілому, взаємозв'язок між синтетичними та аналітичними даними бухгалтерського обліку, а також систематизацією даних про кредитні операції для прийняття управлінських рішень та складання звітності. Синтетичний облік операцій з кредитування юридичних осіб здійснюється на рахунках другого класу Плану рахунків бухгалтерського обліку українських банків, відповідно до відповідних груп. Аналітичний облік цього виду операцій здійснюється за видами позик, що надаються юридичним особам, а також за строком їх погашення.

Облікова політика встановлює основні принципи та положення щодо первісного визнання при обліку позик та подальшого оцінювання на наступні дати. Первісне визнання здійснюється за справедливою вартістю, подальше визнання за амортизованою вартістю, що не суперечить законодавству України та відповідає міжнародним стандартам. Також зазначені принципи відображення в бухгалтерському обліку нарахування доходів за позиками фізичним особам та порядок їх виплати.

Положення про кредитування визначають учасників кредитних відносин, вимоги до них, умови кредитування, порядок надання іпотечних позик, послідовність етапів операції кредитування. Кредитна операція вимагає від позичальника подання певного пакету документів, після прийняття рішення про надання позики складається ряд угод та документів, які затверджують операцію, формують справу про позику та повинні бути належним чином збережені. Відображення в бухгалтерському обліку позики відбувається на підставі документів, включених до кредитної справи та пов'язаних з бухгалтерським обліком.

При розгляді запровадження моделі оцінки вартості проблемних кредитів у банку виділяються два напрямки вдосконалення системи управління проблемними кредитами: по-перше, необхідно розробити методологічне забезпечення управління проблемними кредитами в банку на основі реалізації матричного аналізу; по-друге, необхідно запровадити модель оцінки вартості проблемних кредитів у банку для прийняття рішення про подальшу роботу з проблемними кредитами. Запропоновано заходи щодо підвищення ефективності процесу виплати позики в банках, ми зазначаємо, що використання матриці сценаріїв поведінки позичальника у поєднанні з матрицею проблемних показників суттєво впорядкує виявлення потенційно проблемних ситуацій та допоможе швидко визначити найбільш ефективний напрямок взаємодії банку та боржника при реалізації сценарію. Цей метод дозволяє дати досить точні оцінки проблемних позик в умовах невизначеності та обмежених вихідних даних: він враховує невизначеність, пов'язану з кредитним ризиком, використовуючи ймовірність стягнення боргу, в рамках методу період становить 1 місяць або 1 квартал, залежно від періоду виплат відсотків за позику. При прогнозуванні грошових потоків за простроченими позиками ми виходили з припущення, що при вдалому поєднанні обставин позичальник буде рівномірно погашати свої зобов'язання протягом року, припускається, що фінансовий стан позичальника може характеризуватися категорією якості, відноситься до його позик, ймовірність стягнення позики під заставу визначається індивідуально для кожного об'єкта застави, залежно від якості виконання відповідних договорів застави, фактичної наявності, стан застави та інші фактори.

При оцінці ефективності управління проблемними кредитами банку розрахунки проводились за матеріалами АТ «АЛЬФА-БАНК». Для оцінки вартості проблемної позики в якості прикладу було взято гіпотетичний випадок надання споживчого кредиту позичальникові Н. За результатами розрахунку було зроблено висновок, що модель оцінки ринкової вартості проблемних позик, яка передбачає оцінку на основі дохідного підходу та

методу дисконтованого грошового потоку в умовах невизначеності на АТ «АЛЬФА-БАНК» використовуватися для прийняття рішень щодо подальшої роботи з проблемними позиками, а саме реструктуризації, продажу чи ліквідації та доцільності їх застосування в кожному конкретному випадку на даний момент.

На сьогодні основний комплекс заходів спрямований на вдосконалення організації бухгалтерського обліку кредитування АТ «АЛЬФА-БАНК» завдяки впровадженню МСФЗ 9 «Фінансові інструменти». Відповідно до внутрішнього розпорядку АТ «АЛЬФА-БАНК», слід внести відповідні коригування щодо класифікації та оцінки фінансових активів, особливо в аспектах визначення бізнес-моделей та проведення тесту SPPI (аналіз договірних грошових потоків на наявність лише платежів для погашення основної суми та відсотків) моделі очікуваних кредитних збитків; формати розкриття інформації у фінансовій звітності відповідно до нових вимог та інших проблемних питань. Впровадження відповідних методологічних аспектів у внутрішні нормативні акти АТ «АЛЬФА-БАНК» дозволить банку мінімізувати труднощі, пов'язані із впровадженням МСФЗ 9 в бухгалтерській практиці.

Досліджуючи напрямки вдосконалення внутрішнього аудиту АТ «АЛЬФА-БАНК», зауважимо, що для прийняття управлінських рішень у банку щодо якості контролю за кредитним ризиком необхідно не лише оцінити його ефективність, а й проаналізувати основні показники діяльності банківської установи, пов'язані із здійсненням кредитних операцій. Доцільність оцінки саме таких відносин зумовлена тим, що кредитні операції в одних випадках можуть бути основним джерелом прибутку банку, а в інших - головним фактором дестабілізації фінансового стану банку.

Внутрішні аудитори несуть відповідальність за дотримання міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту. Запис результатів діяльності внутрішнього аудиту відбувається за допомогою документації. Етап планування характеризується документами, які

забезпечать розробку робочої програми завдання. На етапі аудиторського завдання аудиторами розробляються робочі документи, що фіксують надходження аудиторських доказів для подальшого формування висновків та розробки рекомендацій. На ефективному етапі розробляються документи, що узагальнюють результати завдання аудиту. Основним документом цього етапу є аудиторський звіт. Судження, об'єктивність та компетентність внутрішніх аудиторів підвищує довіру до підрозділу внутрішнього аудиту та зовнішніх аудиторів. Останні можуть використовувати роботу внутрішніх аудиторів або залучати їх до безпосередньої допомоги у виконанні аудиторських процедур. Для цього зовнішній аудитор оцінює підрозділ внутрішнього аудиту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баланчук Д. В. Обґрунтування премії за кредитний ризик корпоративних клієнтів банку. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*, 2017. Вип. 3. С. 103-106.
2. Бараннік Ю. А. Аудит кредитних операцій комерційного банку. *Управління розвитком*. 2013. № 13. С. 26–28.
3. Бессараб Т. В Проблемні питання визначення поняття «Банківський кредит». URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10173/Bessarab_Problemy_pytannya_vyznachennya.pdf?sequence=1 (дата звернення 14.10. 20.10.2020 року).
4. Бечко П. К., Барабаш Л. В., Наталич О. С. Напрями оптимізації кредитування суб'єктів господарювання аграрної галузі. *Финансовые услуги*, 2017. № 3. С. 38-42.
5. Бикова О. В., Марченко О. В. Оцінка ефективності кредитної політики банку. *Молодий вчений*, 2017. №3 (43). С. 586-589.
6. Божко О. С., Костирко А. Г. Особливості організації внутрішнього аудиту у комерційних банках. *Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу країни : матеріали 29-ї студентської науково-теоретичної конференції, м. Миколаїв, 22-24 березня 2017 р., 2017. С. 69-72.*
7. Варцаба В.І., Машіко К.С. Облік у банках (у таблицях і схемах) : навч. посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2016. 184 с.
8. Великоіваненко Г. І., Трокоз Л. О. Моделювання кредитоспроможності позичальників комерційного банку. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка*, 2013. Вип. 22. С. 137-141.
9. Використання результатів роботи внутрішнього аудитора: Міжнародний стандарт аудиту 610. URL: www.minin.gov.ua.

10. Ганін В. І., Соляр В. В. Основні технології операцій банку : навч. посіб. Харків : ХТЕІ КНТЕУ, 2016. 123 с.
11. Геселева Н. В., Степанов В. Г. Сучасні підходи до зниження кредитних ризиків. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія : Економічні науки*, 2017. № 4. С. 57-63.
12. Демянишина О. А., Бержанір І. А. Особливості обліку розрахункових операцій позик за міжнародними стандартами. *Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 20 квітня 2017 р., м. Вінниця*, 2017. Т. 1. Ч 1. С. 119–121.
13. Джулій Л. В., Подокопна О. Я. Оцінка системи комплаєнс як напряду діяльності служби внутрішнього аудиту банку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, 2017. №3 (1). С. 127-130.
14. Долінська О. М. Документування результатів діяльності внутрішнього аудиту банку. *Часопис економічних реформ*, 2019. №2. С. 54-60.
15. Долінська О. М. Методика оцінювання якості роботи внутрішнього аудитора банку. *Причорноморські економічні студії*, 2019. Вип. 41. С. 194-197.
16. Долінська О. М., Костирко Р. О. Місце та роль внутрішнього аудиту в системі управління комерційним банком. *Актуальні питання обліку, аналізу і аудиту: теорія та практика: колективна монографія*. Дніпропетровськ, 2014. Т. 2. С. 328–334.
17. Долінська О. М. Системний підхід до організації внутрішнього аудиту банку. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : проблеми теорії, методології, організації*, 2016. URL: <http://nasoa.edu.ua/wp-content/uploads/periodicals/b-obl/161/07.pdf>.
18. Доценко І. О. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2017. Вип. 12. ч. 1. С. 94-98.

19. Жердецька Л. В., Коломия Т. О. Ризик та прибутковість банківського кредитування: оцінка взаємозв'язків. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*, 2017. Вип. 3. С. 111-115.
20. Жидовська Н. М. Організація внутрішнього аудиту в банку та його інспектування. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*, 2013. № 1(1). С. 175-183.
21. Заруцька О. П., Синюк А. О. Міжнародний досвід та вітчизняна практика розвитку платформ P2P-кредитування: проблеми та перспективи. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Економіка*, 2017. Т. 25, вип. 11(1). С. 118–123.
22. Зоря О. П., Шевченко Н. В. Методика внутрішнього аудиту кредитних операцій ПАТ «ВТБ БАНК». *Ефективна економіка*, 2014. №6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3147>.
23. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України: Постанова Правління Національного банку України від 11.09.2017 № 89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#n26>. (дата звернення: 15.10.2020).
24. Іонін Є. Є. Контроль якості кредитного портфеля банку на основі оцінки кредитоспроможності юридичної особи. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка*, 2013. Вип. 22. С. 50-55.
25. Каменська Т. О., Редько О. Ю. Внутрішній контроль і аудит в управлінні : практ. посіб. Київ : Інформ.-аналіт. агентство, 2015. 375 с.
26. Кійко Ю. Т. Методичні прийоми і процедури проведення внутрішнього аудиту діяльності банку. *Вісник Університету банківської справи*, 2017. № 2. С. 69-74.
27. Кійко Ю. Т. Місце внутрішнього аудиту в системі контролю в банківській сфері. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*, 2016. №21, Вип. 2. С. 203-210.

28. Кійко Ю. Т. Модель оцінки ризику діяльності об'єктів внутрішнього аудиту в банку в цілях планування. *Вісник Університету банківської справи*, 2017. №2(29). С. 69-74.

29. Кійко Ю. Т. Роль внутрішнього аудиту в зміцненні кредитної системи України. *Вісник Одеського національного університету*, 2017. Т. 22. Вип. 1. С. 170-173.

30. Кійко Ю. Т. Удосконалення методики оцінювання якості діяльності підрозділу внутрішнього аудиту у банках, які спеціалізуються на обслуговуванні аграрного сектору економіки. *Аграрна економіка*, 2018. Т. 11, № 1/2. С. 118-130.

31. Койдан К. Ефективна комунікація для внутрішніх аудиторів – запорука надання якісних послуг. *Аудитор України*, 2020. № 7/8. С. 20-25.

32. Криклій О. А., Мірошниченко О. В. Формування кредитної політики банку. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2012. № 3. С. 165–171.

33. Криклій О. А., Павленко Л. Д. Внутрішній аудит як превентивна складова в системі кібербезпеки банку. *Облік і фінанси*, 2019. № 2. С. 124-133.

34. Куцик П. О., Чік М. Ю. Особливості внутрішнього аудиту банківської діяльності. *«Вісник ЖДТУ»: Економіка, управління та адміністрування*, 2018. №4 (86). С. 48-52.

35. Лиса Н. В., Непочатенко В. О., Корнега А. О. Принципи банківського кредитування. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*, 2016. Вип. 89(2). С. 53-61.

36. Матюха М. М., Чистоколова А. І. Удосконалення організації обліку кредитних операцій в умовах становлення ринкових відносин. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*, 2017. № 15(37), 2 т. С. 42-45.

37. Методичні рекомендації щодо проведення внутрішнього аудиту фінансових установ, затверджено розпорядженням Держкомісії з регулювання ринків фінансових послуг від 27.09.2005 р. №4660 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v4660486-05#Text>.

38. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: Вид. 2016-2017 рр. Ч.І: пер. з англ. Київ: Міжнар. Федерація бухгалтерів: Аудит. палата України, 2018. 1141 с.

39. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (стандарти), редакція 2017 року. URL: <https://www.iaa.org.ua/>

40. Пальоха Т. М. Облік кредитних операцій як складова діяльності банківських установ. Управління розвитком. 2014. № 11. С. 50–52.

41. Переймиовк Т. А., Жолобецька М. Б. Алгоритм проведення економічних досліджень кредитних операцій банку. *Криміналістика і судова експертиза*, 2016. №61. С. 406-419.

42. Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України: Постанова Національного банку України від 10.05.2016 р. №311. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0311500-16#Text>.

43. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 №2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>. (дата звернення: 15.10.2020).

44. Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України: Постанова Правління Національного банку України від 21.02.2018 № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014500-18#Text>. (дата звернення: 15.10.2020).

45. Про затвердження Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України: Постанова Правління Національного банку України від 27.02.2018 № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017500-18#Text>. (дата звернення: 15.10.2020).

46. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#n18>. (дата звернення: 15.10.2020).

47. Про затвердження Положення про Кредитний реєстр Національного банку України: Постанова Правління Національного банку України від 04.05.2018 № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0050500-18#Text>. (дата звернення: 15.10.2020).

48. Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку, бухгалтерського контролю під час здійснення операційної діяльності в банках України: Постанова Правління Національного банку України від 04.07.2018 № 75. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0075500-18#Text>. (дата звернення: 15.10.2020).

49. Про організацію формування та обігу кредитних історій: Закон України від 23 06.2005 № 2704. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-15#Text>. (дата звернення: 15.10.2020).

50. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 15.10.2020).

51. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18.11.2003 № 1255-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-15#Text>. (дата звернення: 15.10.2020).

52. Сайт АТ «АЛЬФА-БАНК». URL: <https://alfabank.ua/investor-relations>.

53. Сарахман О. М., Скаско О. І., Вовчак О. Д., Волкова О. К. Внутрішній аудит у банку : навч. посібник. Київ : УБС НБУ, 2015. 239 с.

54. Сафонов Т. І. Документування результатів роботи внутрішнього аудиту. *Науково-практичне видання «Незалежний АУДИТОР»*, 2014. № 9(III). С. 89–95.

55. Сімаков К. І., Бойчук І. П. Проблеми формування системи внутрішнього аудиту комерційного банку. *Научный вестник Донбасской государственной машиностроительной академии*, 2017. №3. С. 149-152.

56. Сіренко Н. М., Баришевська І. В. Облік у банках : курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2016. 133 с.

57. Сіухіна К. М., Семениченко Ю. К. Особливості групування активів при їх оцінці з метою формування резервів очікуваних або зазнаних збитків в бухгалтерському обліку банків. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe

58. Сирота А. І. Правове регулювання внутрішнього аудиту банків. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*, 2016. №1 (3). С. 81-83.

59. Снігурська Л. П. Оцінка активів з метою формування резервів під зменшення корисності за МСФЗ 9 «Фінансові інструменти». URL: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvnaekonomika&s=eng&z=5693>.

60. Спіцина Н. В., Кравцова С. В. Внутрішній аудит: підходи до визначення, відмінності від зовнішнього аудиту. *Бізнес Інформ*, 2020. № 5. С. 342-348.

61. Стахів О. Я. Внутрішній аудит кредитних операцій. *Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. 6-7 квітн. 2017 р. (ЛТЕУ, м. Львів)*, 2017. С. 264-266.

62. Стахів О. Я. Етапи здійснення аудиту кредитних операцій. *Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. - 2012. - Вип. 9(3). - С. 334-341.*

63. Стахів О. Я. Міжнародний досвід здійснення внутрішнього аудиту кредитних операцій. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*, 2016. № 21, Вип. 5. С. 209-214.

64. Стець Л. Г., Недеря Л. В. Внутрішній аудит кредитних операцій банку. *XI Міжнародна науково-практична конференція молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів (м. Луцьк, 7 грудня 2019 р.)*. С. 281-284.

65. Стешенко О. Д., Нікітенко А. П. Управління кредитним ризиком комерційного банку. *Вісник економіки транспорту і промисловості*, 2013. Вип. 42. С. 327-330.

66. Тимрієнко І. Удосконалення методики проведення аудиту кредитних операцій комерційних банків. 2015. URL: fr.cibs.ubs.edu.ua/files/1503/15tjump.pdf.

67. Трофименко А. В., Коренева О. Г. Основні аспекти резервування кредитних операцій банку в умовах імплементації МСФЗ 9. *Актуальні проблеми економіки та управління в умовах системної кризи : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 28 листопада 2017 року. – Львів: Львівський інститут МАУП, 2017. С. 538-543.*

68. Урусова З. П., Затиначка А. О. Напрямки вдосконалення системи внутрішнього аудиту в банках. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту, 2013. № 6. С. 158-163.*

69. Христофорова І. В., Маслова Ю. О. Перевірка якості аудиторських послуг в Україні та Європі: внутрішній та зовнішній аспект. *Інвестиції: практика та досвід, 2014. № 11. С. 82-86.*

70. Цай Рую, Чжан Мао Вплив кредитного ризику на ризик ліквідності: приклад українських банків. *Вісник Національного банку України, 2017. № 241. С. 22-35.*

71. Чмутова І. М., Азізова К. М., Лебідь О. В. Фінансовий облік у банках : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 358 с.

72. Янковська В. А. Організація внутрішнього аудиту в банках. *Економіка. Фінанси. Право, 2017. № 7. С. 11-13.*

ДОДАТКИ

Додаток А

Історія розвитку АТ «АЛЬФА-БАНК»

ОСНОВНІ ВІХИ РОЗВИТКУ БАНКУ	
1	2
1992 рік.	Заснування банку
1995 рік.	Банк був реорганізований в «Київінвестбанк».
1997 рік.	«Київінвестбанк» був реорганізований в Акціонерний Комерційний Банк «Київський Інвестиційний Банк».
2003 рік.	«Альфа-Банк» уклав договір на проведення операцій і обслуговування пластикових карт системи VisaInternational, емітованих банком, третім процесором (TRP) «Укркарт».
2005 рік.	Групою «Альфа-Банк» було прийнято рішення про реструктуризацію своїх банківських операцій. 2006 рік. «Альфа-Банк Україна» трансформувася в універсальний банк з сильним присутністю в секторі корпоративних банківських послуг. «Альфа-Банк Україна» почав виставляти котирування з цінних паперів в рамках систем Reuters і Bloomberg.
2007 рік.	«Альфа-Банк Україна» розпочав обслуговування клієнтів МСБ, запропонувавши їм лінійку продуктів і послуг. 12 жовтня - ДКЦПФР видала «Альфа-Банку Україна» чотири окремі ліцензії, що дозволяє йому здійснювати різноманітну професійну діяльність на ринку цінних паперів (брокерські послуги, укладання угод, андеррайтинг і послуги зберігача).
2008 рік.	Було здійснено державну реєстрацію статуту «Альфа-Банк» в новій редакції, яка передбачає збільшення статутного капіталу банку. «Альфа-Банк Україна» отримав право на проведення операцій угод з дорогоцінними металами на валютному ринку України.
2009 рік.	«Альфа-Банк Україна» відкрив перше відділення А-Клубу в ТЦ «Арена-Сіті».
2010 рік.	Були внесені зміни до реєстру акціонерів «Альфа-Банку Україна» в зв'язку зі збільшенням статутного капіталу в процесі додаткової емісії. Інвестором виступив «Альфа-Банк Росія», частка якого в статутному капіталі становила 19,89%. Чистий приріст депозитного портфеля «Альфа-Банку Україна» склав 100,7%. Банк активно розвивав діяльність в роздрібному напрямку: відновив автокредитування для клієнтів фізичних осіб і почав співпрацю з системою термінових грошових переказів для фізичних осіб UNISStream. Банк підтримував соціальні проекти і виступив партнером соціального проекту «Публічні лекції», організованого інформаційно-аналітичним порталом «Полит.ua».
2011 рік.	Загальними зборами акціонерів було прийнято рішення про збільшення статутного капіталу «Альфа-Банк Україна», після чого статутний капітал банку склав 4,64 млрд грн. «Альфа-Банк Україна» відкрив Операційний центр банку в Чернігові.
2012 рік.	«Альфа-Банк Україна» відкрив 4 відділення нового типу в містах-мільйонниках: Одесі, Донецьку, Харкові та Львові. Також були відкриті два відділення з обслуговування VIP-клієнтів в Донецьку і Дніпропетровську. «Альфа-Банк» виступив активним учасником М & А ринку і придбав ряд кредитних портфелів інших банків, а саме: частина роздрібного портфеля

	кредитів «Дельта Банку» на суму понад 650 млн грн; роздрібний портфель кредитів SocieteGeneraleGroup на суму понад 700 млн грн; частина роздрібного портфеля кредитів «Промінвестбанк» на суму близько 1,5 млрд грн.
--	--

Продовження додатку А

1	2
2013 рік	в зв'язку зі стратегічними планами акціонерів щодо посилення позицій «Альфа-Банку» в Україні Наглядова рада розширила вищий керівний склад банку. Позиції Президента і Головного керуючого директора банку були розділені. «Альфа-Банк Україна» підписав кредитні угоди з «Укрексімбанком» в рамках проектів Міжнародного банку реконструкції та розвитку на загальну суму \$ 40 млн.
2014 рік	«Альфа-Банк Україна» продовжує розвиток як універсальний банк. Він зміцнив позиції в корпоративному і роздрібному бізнесі, активно наростив бізнес в нових сегментах малих і середніх компаній, запропонувавши клієнтам інноваційні рішення та високу якість сервісу. Банк успішно пройшов стрестестування для найбільших банків за ініціативою НБУ і МВФ, а також прийняв рішення збільшити капітал шляхом субординованого боргу в розмірі \$ 50 млн. У жовтні-листопаді банк отримав в рамках проекту Світового банку з розвитку експортного потенціалу України кошти в загальній сумі \$ 21 , 1 млн до 2018 року. Залучені кошти спрямовані банком на підтримку експортних проектів аграрного сектора України.
2015 рік	«Альфа-Банк» заявив про вихід зі складу комітету кредиторів «Мрія Агрохолдинг» . Причина полягає в неузгодженості позицій всередині об'єднання. Зокрема, серед кредиторів існують розбіжності щодо стратегії розвитку компанії.
2016 рік	«Мрія» і «Альфа-Банк Україна» підписали угоду про реструктуризацію заборгованості по забезпеченому кредиту на суму \$ 30 млн. Досягнуті домовленості дозволять компанії «Мрія» врегулювати прострочені зобов'язання по кредиту «Альфа-Банк Україна» та обслуговувати борг в плановому режимі UniCredit і АВН Holdings завершили операцію з обміну активами, в рамках якої група UniCredit передала АВНН 99,9% акцій Укрсоцбанку в обмін на міноритарну частку власності в АВНН в розмірі 9,9%. Юридичний процес об'єднання АльфаБанк Україна і Укрсоцбанку завершиться восени 2019 р
2017 рік	«ІМК» здійснила рефінансування кредитів «Альфа-Банку» на \$ 10 млн.
	2019 рік всі рахунки клієнтів в «Альфа-Банк» у національній та іноземній валютах (поточні, вкладні (депозитні), карткові, кредитні, умовного зберігання (ескроу) і т.д.) мають 29-значний номер за стандартом IBAN.

Додаток Б

Фінансова звітність банку

Назва:	АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АЛЬФА-БАНК"
ЄДРПОУ:	23494714
Дата останнього дня звітної періоду:	01.01.2020

Проміжна фінансова звітність банку

Баланс
(Звіт про фінансовий стан) банку
на 31.03.2019 (число, місяць, рік)

Найменування статті	Примітки	Звітний період	Попередній період
1	2	3	4
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти		9787971	9695179
Кошти обов'язкових резервів банку в Національному банку України		0	0
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		0	0
Кошти в інших банках		8663681	8999808
Кредити та заборгованість клієнтів		31235183	32458158
Цінні папери в портфелі банку на продаж		5999914	4271878
Цінні папери в портфелі банку до погашення		0	0
Інвестиції в асоційовані/асоційовані та дочірні компанії		0	0
Інвестиційна нерухомість		1991666	1976750
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток		62	62
Відстрочений податковий актив		628364	725142
Гудвіл		0	0
Основні засоби та нематеріальні активи		1126097	1099721
Інші фінансові активи		0	0
Інші активи		1185295	726080
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття		0	334424

Продовження Додатку Б

Активи – опис додаткових статей статей та вміст їх показників			
Активи – усього за додатковими статтями		0	0
Усього активів:		60618233	60287202
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків		276457	35589
Кошти клієнтів		52301897	52488347
Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		0	0
Боргові цінні папери, емітовані банком		5327	44937
Інші залучені кошти		0	0
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток		0	0
Відстрочені податкові зобов'язання		0	0
Резерви за зобов'язаннями		61512	49499
Інші фінансові зобов'язання		0	0
Інші зобов'язання		1040486	1243331
Субординований борг		1362435	1384411
Зобов'язання групи вибуття		0	0
Зобов'язання – опис додаткових статей статей та вміст їх показників			
Зобов'язання – усього за додатковими статтями		0	0
Усього зобов'язань:		55048114	55246114
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал		12179756	12179756
Емісійні різниці		739630	739630
Незарєєстрований статутний капітал		0	0
Інший додатковий капітал		0	0
Резервні та інші фонди банку		353769	353769
Резерви переоцінки		13384	11272
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)		-7716420	-8243339
Власний капітал – опис додаткових статей статей та вміст їх показників			

Продовження Додатку Б

Власний капітал – усього за додатковими статтями			0	0
Неконтрольована частка			0	0
Усього власного капіталу			5570119	5041088
Усього зобов'язань та власного капіталу			60618233	60287202
Затверджено до випуску та підписано	року	Голова правління	Михайлю В.В.	
			(підпис, ініціали, прізвище)	
Григор'єв В.А. (044) 490-46-23		Головний бухгалтер	Головкова С.Г.	
(прізвище виконавця, номер телефону)			(підпис, ініціали, прізвище)	

**Звіт
про прибутки і збитки та інший сукупний дохід
(звіт про фінансові результати) банку
за 2019 рік**

Найменування статті	Примітки	Звітний період	Попередній період
1	2	3	4
Процентні доходи		2027442	1580027
Процентні витрати		-1008166	-733192
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати)		1019276	846835
Чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення кредитів та заборгованості клієнтів, коштів в інших банках		-170880	-346645
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати) після створення резерву під знецінення кредитів та заборгованості клієнтів, коштів в інших банках		848396	500190
Комісійні доходи		809281	504592
Комісійні витрати		-152891	-88122
Результат від операцій з фінансовими інструментами, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		17052	-47856
Результат від операцій з хеджування справедливої вартості		0	0

Продовження Додатку Б

Результат від продажу цінних паперів у портфелі банку на продаж		0	0
Результат від операцій з іноземною валютою		47054	41589
Результат від переоцінки іноземної валюти		-56087	-216758
Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		0	0
Доходи/(витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		-3704	0
Витрати/(доходи), які виникають під час первісного визнання фінансових зобов'язань за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		0	0
Чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення дебіторської заборгованості та інших фінансових активів		1229	-649
Чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення цінних паперів у портфелі банку на продаж		0	0
Чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення цінних паперів у портфелі банку до погашення		0	0
Чисте (збільшення) зменшення резервів за зобов'язаннями		-12043	1603
Інші операційні доходи		132596	153091
Адміністративні та інші операційні витрати		-974733	-683245
Частка в прибутку/(збитку) асоційованих компаній		0	0
Додаткові статті (доходи) – опис статей та вміст показників		Чистий прибуток від припинення визнання фінансових активів:29,29;Чистий прибуток від припинення визнання фінансових зобов'язань:444,751;	
Додаткові статті (доходи) – усього за додатковими статтями		473	780
Додаткові статті (витрати) – опис статей та вміст показників		Результат від операцій з похідними фінансовими інструментами:-888,74019;Результат від переоцінки похідних фінансових інструментів:123428,30735;Чистий збиток від модифікації фінансових активів:-155273,0;	
Додаткові статті (витрати) – усього за додатковими статтями		-32733	104754
Прибуток/(збиток) до оподаткування		623890	269940
Витрати на податок на прибуток		-96971	-58396
Прибуток/(збиток) від діяльності, що триває		0	0
Прибуток/(збиток) від припиненої діяльності після оподаткування		0	0

Продовження Додатку Б

Прибуток/(збиток) за рік		526919	211544
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД:			
СТАТТІ, ЩО НЕ БУДУТЬ РЕКЛАСИФІКОВАНІ В ПРИБУТОК ЧИ ЗБИТОК			
Переоцінка основних засобів та нематеріальних активів		0	0
Частка іншого сукупного прибутку асоційованої компанії		0	0
Додаткові статті (сукупні доходи) – опис статей та вміст показників			
Додаткові статті (сукупні доходи) – усього за додатковими статтями		0	0
Додаткові статті (сукупні витрати) – опис статей та вміст показників			
Додаткові статті (сукупні витрати) – усього за додатковими статтями		0	0
Податок на прибуток, пов'язаний із статтями іншого сукупного доходу, що не буде рекласифікований у прибуток чи збиток		0	0
Інший сукупний дохід, що не буде рекласифікований у прибуток чи збиток після оподаткування		0	0
СТАТТІ, ЩО БУДУТЬ РЕКЛАСИФІКОВАНІ В ПРИБУТОК ЧИ ЗБИТОК			
Переоцінка цінних паперів у портфелі банку на продаж		2112	360
Результат переоцінки за операціями з хеджування грошових потоків		0	0
Накопичені курсові різниці від перерахунку у валюту подання звітності		0	0
Частка іншого сукупного прибутку асоційованої компанії		0	0
Додаткові статті (сукупні доходи) – опис статей та вміст показників			
Додаткові статті (сукупні доходи) – усього за додатковими статтями		0	0
Додаткові статті (сукупні витрати) – опис статей та вміст показників			
Додаткові статті (сукупні витрати) – усього за додатковими статтями		0	0

Продовження Додатку Б

Податок на прибуток, пов'язаний із статтями, іншого сукупного доходу, що буде рекласифікований у прибуток чи збиток		0	0
Інший сукупний дохід, що буде рекласифікований в прибуток чи збиток після оподаткування		0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування		0	0
Усього сукупного доходу за рік		529031	211904
Прибуток (збиток), що належить:			
власникам банку		0	0
неконтрольованій частці		0	0
Усього сукупного доходу, що належить:			
власникам банку		0	0
неконтрольованій частці		0	0
Прибуток/(збиток) на акцію від діяльності, що триває:			
чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію		0.004	0.002
скоригований чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію		0	0
Прибуток/(збиток) на акцію від припиненої діяльності:			
чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію		0	0
скоригований чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію		0	0
Прибуток/(збиток) на акцію, що належить власникам банку:			
чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію за рік		0	0
скоригований чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію за рік		0	0

Продовження Додатку Б

З проміжним скороченим звітом про прибутки і збитки та інший сукупний дохід складений за вимогами НБУ розміщений на сайті банку за посиланням <https://alfabank.ua/ru/investor-relations>.

Затверджено до випуску та підписано	року	Голова правління	Михайльо В.В.
			(підпис, ініціали, прізвище)
Григор'єв В.А.		Головний бухгалтер	Головкова С.Г.
(прізвище виконавця, номер телефону)			(підпис, ініціали, прізвище)

Звіт про зміни у власному капіталі (Звіт про власний капітал) банку за 2019 рік

Найменування статті	Примітки	Належить власникам материнської компанії							Неконтрольована частка		Усього власного капіталу
		статутний капітал	емісійні різниці та інший додатковий капітал	незарєстрований статутний капітал	резервні та інші фонди	резерви переоцінки	нерозподілений прибуток	додаткові статті	Усього		
1	2	3	4	5	6	7	8	X	9	10	11
Залишок на кінець періоду, що передувє попередньому у періоду (до перерахунку)		12179756	739630	0	294048	335144	-9627839		3920739	0	3920739
Вплив змін облікової політики, виправлення помилок та вплив переходу на нові та/або переглянуті стандарти і тлумачення		0	0	0	0	0	0		0	0	0
Скоригований залишок на початок попереднього періоду		12179756	739630	0	294048	335144	-9627839		3920739	0	3920739

Продовження Додатку Б

Усього сукупного доходу:										
прибуток/(збиток) за рік	0	0	0	0	0	526919		526919	0	526919
інший сукупний дохід	0	0	0	0	-329232	0		-329232	0	-329232
Амортизація резерву переоцінки основних засобів або реалізований результат Розподіл прибутку до резервних та інших фондів Незареєстрований статутний капітал	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Операції з акціонерами	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Емісія акцій:										
номінальна вартість	0	0	0	0	0	0		0	0	0
емісійний дохід	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Власні акції, що викуплені в акціонерів:										
Купівля	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Продаж	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Анулювання	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Об'єднання компаній	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Дивіденди	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Залишок на кінець попереднього періоду	12179756	739630	0	353769	11272	-8243339		5041088	0	5041088
Усього сукупного доходу:										
прибуток/(збиток) за рік	0	0	0	0	0	526919		526919	0	526919

Продовження Додатку Б

інший сукупний дохід	0	0	0	0	2112	0		2112	0	2112
Амортизація резерву переоцінки основних засобів або реалізований результат Розподіл прибутку до резервних та інших фондів	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Незареєстрований статутний капітал	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Операції з акціонерами	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Емісія акцій:										
номінальна вартість	0	0	0	0	0	0		0	0	0
емісійний дохід	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Купівля	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Продаж	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Анулювання	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Об'єднання компаній	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Дивіденди	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Додаткові статті – опис статей та вміст показників										
Додаткові статті – усього за додатковими статтями	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Залишок на кінець звітного періоду	12179756	739630	0	353769	13384	-7716420		5570119	0	5570119
Затверджено до випуску та підписано										
2019 року		Голова правління			Михайльо В.В.					

Продовження Додатку Б

			(підпис, ініціали, прізвище)
Григор'єв В.А.		Головний бухгалтер	Головкова С.Г.
(прізвище виконавця, номер телефону)			(підпис, ініціали, прізвище)

Звіт
банку про рух грошових коштів за прямим методом
за 1 квартал 2019 року

Найменування статті	Примітки	Звітний період	Попередній період
1	2	3	4
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Процентні доходи, що отримані		1963233	2394782
Процентні витрати, що сплачені		-910694	-755868
Комісійні доходи, що отримані		933705	529019
Комісійні витрати, що сплачені		-153161	-89048
Результат операцій з фінансовими інструментами, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		22272	-1436
Результат операцій з фінансовими похідними інструментами		-888	86860
Результат операцій з іноземною валютою		47054	41589
Інші отримані операційні доходи		268014	190315
Виплати на утримання персоналу, сплачені		-490525	-424035
Адміністративні та інші операційні витрати, сплачені		-460615	-290907
Податок на прибуток, сплачений		-193	-204

Продовження Додатку Б

Грошові кошти, отримані/(сплачені) від операційної діяльності до змін в операційних активах і зобов'язаннях		1218202	681067
Зміни в операційних активах та зобов'язаннях		0	0
Чисте (збільшення)/зменшення обов'язкових резервів у Національному банку України		0	0
Чисте (збільшення)/зменшення торгових цінних паперів		-18197126	753766
Чисте (збільшення)/зменшення інших фінансових активів, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах		0	0
Чисте (збільшення)/зменшення коштів в інших банках		235776	-2193734
Чисте (збільшення)/зменшення кредитів та заборгованості клієнтів		576953	-223543
Чисте (збільшення)/зменшення інших фінансових активів		0	0
Чисте (збільшення)/зменшення інших активів		-327589	-322595
Чисте збільшення/(зменшення) коштів банків		242505	-76106
Чисте збільшення/(зменшення) коштів клієнтів		175731	1095193
Чисте збільшення/(зменшення) боргових цінних паперів, що емітовані банком		-40434	0
Чисте збільшення/(зменшення) резервів за зобов'язаннями		0	0
Чисте збільшення/(зменшення) інших фінансових зобов'язань		0	-625000
Чисте збільшення/(зменшення) інших зобов'язань		-243024	-163940
Чисті грошові кошти, що отримані/ (використані) від операційної діяльності		18394	-1074892
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Придбання цінних паперів у портфелі банку на продаж		0	0
Находження від реалізації цінних паперів у портфелі банку на продаж		0	0
Придбання цінних паперів у портфелі банку до погашення		0	0
Находження від погашення цінних паперів у портфелі банку до погашення		0	0

Продовження Додатку Б

Придбання дочірніх компаній за вирахуванням отриманих грошових коштів		0	0
Надходження від реалізації дочірньої компанії за вирахуванням сплачених грошових коштів		0	0
Придбання асоційованих компаній		0	0
Надходження від реалізації асоційованих компаній		0	0
Придбання інвестиційної нерухомості		-28967	-63524
Надходження від реалізації інвестиційної нерухомості		15976	410686
Придбання основних засобів		0	-94
Надходження від реалізації основних засобів		157831	-79526
Придбання нематеріальних активів		0	0
Надходження від вибуття нематеріальних активів		334424	0
Дивіденди, що отримані		0	0
Чисті грошові кошти, що отримані/(використані) від інвестиційної діяльності		163602	267542
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Емісія простих акцій		0	0
Емісія привілейованих акцій		0	0
Інші внески акціонерів, крім емісії акцій		0	0
Викуп власних акцій		0	0
Продаж власних акцій		0	0
Отримання субординованого боргу		0	0
Погашення субординованого боргу		0	0
Отримання інших залучених коштів		0	0

Продовження Додатку Б

Повернення інших залучених коштів		0	0
Додаткові внески в дочірню компанію		0	0
Находження від продажу частки участі без втрати контролю		0	0
Дивіденди, що виплачені		0	0
Інші виплати акціонерам, крім дивідендів		0	0
Чисті грошові кошти, що отримані/(використані) від фінансової діяльності		0	0
Вплив змін офіційного курсу Національного банку України на грошові кошти та їх еквіваленти		-94693	-289865
Чисте збільшення/(зменшення) грошових коштів та їх еквівалентів		87303	-1097215
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок періоду		9694053	8356951
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець періоду		9781356	7259736

Стаття "Чисте збільшення (зменшення) інших фінансових зобов'язань слід читати "Кошти, отримані від Національного банку України". Із проміжним скороченим звітом про рух грошових коштів за прямим методом можна ознайомитись на сайті банку за посиланням <https://alfabank.ua/ru/investor-relations>.

Затверджено до випуску та підписано				
2019	року		Голова правління	Михайлю В.В.
				(підпис, ініціали, прізвище)
Григор'єв В.А.			Головний бухгалтер	Головкова С.Г.
(прізвище виконавця, номер телефону)				(підпис, ініціали, прізвище)

Додаток В

Типові бухгалтерські проведення операцій із кредитами фізичним особам в
національній валюті

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	кредит
1	2	3
Видача короткострокового кредиту		
Оприбуткування кредитної справи клієнта	9819	9910
Відображення сум зобов'язань із кредитування клієнтів на поза балансі в номінальній сумі кредиту	9129	9900
Відображено на позабалансі отримання гарантії	9900	9031
Надання короткострокового кредиту на поточні потреби фізичній особі		
- на суму кредиту за вирахуванням комісії та/або процентів, утриманих авансом	2202	1002
- на суму комісії та/або процентів, утриманих авансом (неамортизований дисконт)	2202	2206
Надання довгострокового кредиту на поточні потреби фізичній особі		
- на суму кредиту за вирахуванням комісії та/або процентів, утриманих авансом	2203	1002
- на суму комісії та/або процентів, утриманих авансом (неамортизований дисконт)	2203	2206
Надання кредиту фізичній особі на умовах фінансового лізингу		
- на суму кредиту за вирахуванням комісії та/або процентів, утриманих авансом	2211	2620
- на суму комісії та/або процентів, утриманих авансом	2211	2216
Надання кредиту фізичній особі за врахованими векселями		
- на суму кредиту за вирахуванням комісії та/або процентів, утриманих авансом	2220	1002
- на суму комісії та/або процентів, утриманих авансом (неамортизований дисконт)	2220	2226
Надання короткострокового іпотечного кредиту фізичній особі		
- на суму кредиту за вирахуванням комісії та/або процентів, утриманих авансом	2232	2620
- на суму комісії та/або процентів, утриманих авансом (неамортизований дисконт)	2232	2236
Надання довгострокового іпотечного кредиту фізичній особі		
- на суму кредиту за вирахуванням комісії та/або процентів, утриманих авансом	2233	2620
- на суму комісії та/або процентів, утриманих авансом (неамортизований дисконт)	2233	2236
Відображення сум виконаних або невикористаних зобов'язань з фінансування клієнтів	9900	9129
Нараховані доходи		
Нараховані доходи за короткостроковими кредитами на поточні потреби, що надані фізичній особі	2208	6042

Продовження Додатку В

Нараховані доходи з довгострокового кредиту на поточні потреби фізичній особі	2208	6042
Нараховані доходи з кредиту фізичній особі на умовах фінансового лізингу	2218	6044
Нараховані доходи з кредиту фізичній особі за врахованими векселями	2228	6045
Нараховані доходи з короткострокового іпотечного кредиту фізичній особі	2238	6046
Нараховані доходи з довгострокового іпотечного кредиту фізичній особі	2238	6046
Нарахована амортизація неамортизованого дисконту		
Нарахована амортизація неамортизованого дисконту за наданими короткостроковими кредитами на поточні потреби фізичній особі		
- процентні доходи	2206	6042
- комісійні доходи від кредитного обслуговування клієнтів	2206	6111
Нарахована амортизація неамортизованого дисконту за наданими довгостроковими кредитами на поточні потреби фізичній особі		
- процентні доходи	2206	6042
- комісійні доходи від кредитного обслуговування клієнтів	2206	6111
Нарахована амортизація неамортизованого дисконту за наданими кредитами фізичній особі на умовах фінансового лізингу		
- процентні доходи	2216	6044
- комісійні доходи від кредитного обслуговування клієнтів	2216	6111
Нарахована амортизація неамортизованого дисконту за наданими кредитами фізичній особі за врахованими векселями		
- процентні доходи	2226	6045
- комісійні доходи від кредитного обслуговування клієнтів	2226	6111
Нарахована амортизація неамортизованого дисконту за наданими короткостроковими іпотечними кредитами фізичній особі		
- процентні доходи	2236	6046
- комісійні доходи від кредитного обслуговування клієнтів	2236	6111
Нарахована амортизація неамортизованого дисконту за наданими довгостроковими іпотечними кредитами фізичній особі		
- процентні доходи	2236	6046
- комісійні доходи від кредитного обслуговування клієнтів	2236	6111
Визнання заборгованості за кредитом фізичній особі простроченою		
Віднесена заборгованість за короткостроковим кредитом на поточні потреби фізичній особі до складу простроченої	2207	2202
Віднесена заборгованість за довгостроковим кредитом на поточні потреби фізичній особі до складу простроченої	2207	2203
Віднесена заборгованість за кредитом фізичній особі на умовах фінансового лізингу до складу простроченої	2217	2211

Продовження Додатку В

Віднесена заборгованість за кредитом фізичній особі за врахованими векселями до складу простроченої	2227	2220
Віднесена заборгованість за короткостроковий іпотечний кредит фізичній особі до складу простроченої	2237	2232
Віднесена заборгованість за довгостроковий іпотечний кредит фізичній особі до складу простроченої	2237	2232
Визнання заборгованості за процентами простроченою		
Віднесена заборгованість за процентами за короткостроковим кредитом на поточні потреби фізичній особі до складу простроченої	2209	2208
Віднесена заборгованість за процентами за довгостроковим кредитом на поточні потреби фізичній особі до складу простроченої	2209	2208
Віднесена заборгованість за процентами за кредитом фізичній особі на умовах фінансового лізингу до складу простроченої	2219	2218
Віднесена заборгованість за процентами за кредитом фізичній особі за врахованими векселями до складу простроченої	2229	2228
Віднесена заборгованість за процентами за короткостроковий іпотечний кредит фізичній особі до складу простроченої	2239	2238
Віднесена заборгованість за процентами за довгостроковий іпотечний кредит фізичній особі до складу простроченої	2239	2238
Погашення заборгованості за кредитом		
Погашення позичальником заборгованості за наданими короткостроковими кредитами на поточні потреби	1002, 2620	2022
Погашення позичальником заборгованості з довгострокового кредиту на поточні потреби фізичній особі	1002, 2620	2023
Погашення позичальником заборгованості з кредиту фізичній особі на умовах фінансового лізингу	1002, 2620	2211
Погашення позичальником заборгованості з кредиту фізичній особі за врахованими векселями	1002, 2620	2220
Погашення позичальником заборгованості з короткострокового іпотечного кредиту	1002, 2620	2232
Погашення позичальником заборгованості з довгострокового іпотечного кредиту	1002, 2620	2233
Погашення заборгованості за простроченим кредитом фізичним особам		
Погашення позичальником заборгованості за простроченими короткостроковими кредитами на поточні потреби	1002, 2620	2207
Погашення позичальником заборгованості за простроченими довгостроковими кредитами на поточні потреби	1002, 2620	2207
Погашення позичальником заборгованості за простроченими кредитами фізичній особі на умовах фінансового лізингу	1002, 2620	2217
Погашення позичальником заборгованості за простроченими кредитами фізичній особі за врахованими векселями	1002, 2620	2227
Погашення позичальником заборгованості за простроченими короткостроковими іпотечними кредитами	1002, 2620	2237
Погашення позичальником заборгованості за простроченими довгостроковими іпотечними кредитами	1002, 2620	2237
Погашення позичальником нарахованої пені у відповідності до умов кредитного договору	1002, 2620	6397

Продовження Додатку В

Отримання процентних доходів за кредитами фізичним особам		
Отримання процентних доходів за короткостроковим кредитом на поточні потреби фізичній особі	1002, 2620	2208
Отримання процентних доходів за довгостроковим кредитом на поточні потреби фізичній особі	1002, 2620	2208
Отримання процентних доходів за кредитом фізичній особі на умовах фінансового лізингу	1002, 2620	2218
Отримання процентних доходів за кредитом фізичній особі за врахованими векселями	1002, 2620	2228
Отримання процентних доходів за короткостроковий іпотечний кредит фізичній особі	1002, 2620	2238
Отримання процентних доходів за довгостроковий іпотечний кредит фізичній особі	1002, 2620	2238
Отримання прострочених процентних доходів за кредитами		
Отримання прострочених процентних доходів за короткостроковим кредитом на поточні потреби фізичній особі	1002, 2620	2209
Отримання прострочених процентних доходів за довгостроковим кредитом на поточні потреби фізичній особі	1002, 2620	2209
Отримання прострочених процентних доходів за кредитом фізичній особі на умовах фінансового лізингу	1002, 2620	2219
Отримання прострочених процентних доходів за кредитом фізичній особі за врахованими векселями	1002, 2620	2229
Отримання прострочених процентних доходів за короткостроковий іпотечний кредит фізичній особі	1002, 2620	2239
Отримання прострочених процентних доходів за іпотечний кредит фізичній особі	1002, 2620	2239
Закриття на поза балансі кредитної угоди		
Списання з позабалансу отриманої гарантії	9031	9900
Списання кредитної справи клієнта	9910	9819

Додаток Г

Анкета оцінки системи внутрішнього контролю

Оцінка ауди- тора	Основні питання	Відмітка про відповід- ність		При- мітка
		«Так»	«Ні»	
	1. Чи достатньо внутрішні положення, які доведені Банком регулюють кредитну діяльність та визначають її завдання, а саме:			
	<i>Регламентують співвідношення різних категорій кредитів у кредитному портфелі?</i>			
	<i>Встановлюють географічні обмеження кредитування (в тому числі обмеження кредитування нерезидентів)?</i>			
	<i>Встановлюють максимальні розміри кредитів, які можуть бути надані окремими працівниками кредитного відділу та кредитним комітетом?</i>			
	<i>Чітко класифікують споживчі кредити, що надаються банком?</i>			
	<i>Встановлюють максимальний термін погашення для різних типів кредитів?</i>			
	<i>Встановлюють механізм визначення процентних ставок за користування кредитом?</i>			
	<i>Регламентують оцінку вартості застави відповідно до вимог нормативно-правових документів?</i>			
	<i>Встановлюють вимоги до фінансової інформації, яку позичальник має надати для отримання кредиту?</i>			
	<i>Визначають правила кредитування керівників, провідних працівників банку та пов'язаних з ними осіб (інсайдерів)?</i>			
	<i>Встановлюють механізм погашення кредиту?</i>			
	<i>Визначають повноваження та обов'язки співробітників кредитного відділу та кредитного комітету?</i>			
	<i>Визначають завдання управління кредитним портфелем банку, де враховують:</i>			
	• <i>Концентрації кредитів банку в окремих галузях промисловості або окремих країнах?</i>			
	• <i>Залучення до роботи кваліфікованих та досвідчених працівників?</i>			
	• <i>Виконання обов'язків перед суспільством (надання «соціальних кредитів»)?</i>			
	2. Чи запроваджені Банком форма «Повідомлення про умови споживчого кредитування» та «Детальний розпис загальної вартості платежів та визначення сукупної вартості кредиту і реальної процентної ставки» та доведені до установи банку вищезазначені зміни та форми?			
	3. Чи кредитні договори та додатки містять детальну інформацію щодо сукупної вартості кредиту з урахуванням процентної ставки за ним, вартості всіх супутніх послуг, а також інших фінансових зобов'язань споживача та сукупну вартість кредиту?			

Продовження Додатку Г

Оцінка ауди- тора	Основні питання	Відмітка про відповід- ність		При- мітка
		«Так»	«Ні»	
	4. Чи розміщена Пам'ятка позичальника банку за споживчим кредитом в усіх місцях здійснення установою банку операцій споживчого кредитування?			
	5. Чи Кредитний комітет установи банку отримує на своїх засіданнях (раз на місяць) інформацію з таких питань:			
	<i>Прострочені кредити з одночасним погашенням основної суми в кінці строку дії кредитної угоди (вказіть мінімальну кількість днів прострочки?)</i>			
	<i>Кредити, за якими прострочені лише проценти (вказіть мінімальну кількість днів прострочки?)</i>			
	<i>Позики, погашення яких здійснюється регулярними внесками, за якими прострочений один платіж (вказіть мінімальну кількість днів прострочки?)</i>			
	<i>Кредити, що є потенційно проблемними?</i>			
	<i>Нові кредити?</i>			
	<i>Пролонговані кредити?</i>			
	<i>Реструктуризовані кредити?</i>			
	6. Чи звіти, що направляються до керівництва Дирекції, перевіряються призначеними для цього працівниками для виявлення можливих упущень?			
	7. Чи кредитний підрозділ установи банку веде кредитні справи за всіма позичальниками?			
	8. Чи в кредитних справах міститься інформація щодо:			
	<i>Цільового призначення кредиту?</i>			
	<i>Запланованого графіку погашення?</i>			
	<i>Використання кредиту?</i>			
	9. Чи кредитний підрозділ установи банку вимагає від всіх позичальників періодично оновлювати інформацію про фінансовий стан (довідка про доходи тощо)?			
	10. Чи узагальнюється і систематизується кредитним підрозділом установи банку інформація про фінансовий стан позичальника у кредитних справах?			
	11. Чи проводить кредитний підрозділ установи банку аналіз кредитоспроможності потенційних та існуючих позичальників, коли отримує заявки на нові кредити?			
	12. Чи проводиться принаймні раз на рік перевірка кредитування у формі овердрафту?			
	13. Чи перевіряє установа банку непогашену заборгованість позичальника, перш ніж надавати додаткові кошти на кредитування у формі овердрафту?			

Продовження Додатку Г

	14.	Чи існує в установі банку відділ внутрішньої перевірки кредитних операцій (послідуючий контроль), який контролює роботу усіх кредитних підрозділів, виконуючи такі завдання:			
Оцінка ауди- тора		Основні питання	Відмітка про відповід- ність		При- мітка
			«Так»	«Ні»	
		<i>Перевірка правильності нарахування відсотків та термінів погашення?</i>			
		<i>Перевірка оформлення кредитних договорів, отримання усіх необхідних документів, інформації про фінансовий стан позичальника?</i>			
		<i>Перевірка того, чи відповідають суми кредитів лімітам кредитування, встановленим для працівників кредитного відділу та комітету?</i>			
		<i>Перевірка того, чи затверджують працівники кредитного відділу кредитні угоди?</i>			
		<i>Перевірка даних балансових рахунків для забезпечення точного відображення в обліку усіх нових кредитів?</i>			
		<i>Перевірка підготовки та передачі позичальникам повідомлень про термін погашення кредиту та відсотків за його користування?</i>			
		<i>Перевірка бухгалтерського обліку кредитних операцій?</i>			
	15.	Чи направляються результати перевірки кредитних операцій кредитному комітету ?			
	16.	Чи готує відділ перевірок кредитних операцій обґрунтування класифікації кредитів?			
	17.	Чи зберігаються такі обґрунтування окремо (централізовано) або у відповідних кредитних справах?			
	18.	Чи здійснюється вибіркова перевірка:			
		- <i>застави?</i>			
		- <i>правомірності кредитних операцій з клієнтами?</i>			
	19.	Чи використовується відділом внутрішньої перевірки для відбору кредитів для перевірки:			
		- <i>метод відбору кредитів, що перевищують певну суму?</i>			
		- <i>метод відбору кредитних історій за рекомендацією працівників кредитного відділу?</i>			
		- <i>інший метод (якщо так, опишіть його докладніше)?</i>			
	20.	Чи передбачає система контролю роботи працівника кредитного відділу відповідальність за приховування кредитних справ?			
	21.	Чи існує в установі банку перелік перевірених кредитів із зазначенням дати перевірки та класу позичальника?			
	22.	Чи актуалізуються параметри визначення проблемних кредитів?			
	23.	Чи уточнюють кредитні працівники перелік проблемних кредитів установи банку?			

	24	Чи здійснюють працівники кредитного відділу контроль за кредитами, які установа банку вважає проблемним			
--	----	---	--	--	--

Продовження Додатку Г

Оцінка ауди- тора	Основні питання	Відмітка про відповідність		При- мітка
		«Так»	«Ні»	
	25. Чи забороняється працівникам установи банку зберігати підписані бланки для майбутніх кредитних угод?			
	26. Чи передаються до архіву виконані чи переоформлені кредитні угоди?			
	27. Чи існує в установі банку система заходів по стягненню прострочених кредитів?			
	28. Чи установа банку переглядає час від часу свої відсоткові ставки за користування кредитами (вказіть, як часто _____)?			
	29. Чи є облік кредитів в установі банку достатнім для отримання за кожним типом кредитів такої інформації, як:			
	<i>Собівартість кредитних ресурсів?</i>			
	<i>Вартість обслуговування кредиту?</i>			
	<i>Вартість можливих збитків за кредитами?</i>			
	<i>Рентабельність кредитного портфеля?</i>			
	30. Чи достатніми є доходи установи банку для покриття всіх збитків за кредитами?			
	31. Чи в повному обсязі формуються резерви для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями (у т.ч. простроченими та сумнівними нарахованими доходами)?			
Всього відповідей		X		

Річна звітність емітента

Код за ЄДРПОУ емітента: 23494714

Повне найменування емітента: АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АЛЬФА-БАНК"

Дата, на яку складено інформацію: 31.12.2019

Відомості про аудиторський звіт незалежного аудитора, наданий за результатами аудиту фінансової звітності емітента аудитором (аудиторською фірмою)

1	Найменування аудиторської фірми (П.І.Б. аудитора - фізичної особи - підприємця)	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «РСМ УКРАЇНА»
2	Розділ Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності (1 – аудитори, 2 –	4

суб' екти ауди торс ької діял ьнос ті, 3 – суб' екти ауди торс ької діял ьнос ті, які маю ть прав о пров одит и обов 'язк овий ауди т фіна нсов ої звітн ості, 4 – суб' екти ауди торс ької діял ьнос ті, які маю ть прав о пров одит и обов 'язк овий ауди т фіна нсов ої звітн ості	
--	--

	підприємств, що становлять суспільний інтерес.	
3	Ідентифікаційний код юридичної особи	(реєстраційний номер облікової картки* платника податків - фізичної особи)21500646
4	Місце знаходження аудиторської фірми, аудитора	03151, м. Київ, вул. Донецька, 37/19
5	Номер реєстрації аудиторської фірми (аудитора) в Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності	№ 0084

6	Дата і номер рішення про проходження перевірки системи контролю якості аудиторських послуг (за наявності)	№ 0549 30.10.2014
7	Звітний період, за який проведено аудиторської звітності	01.01.2019 - 31.12.2019
8	Думка аудитора	немодифікована
9	Пояснювальний параграф (за наявності)	<p>Результати приєднання АТ «УКРСОЦБАНК» до Банку АТ «УКРСОЦБАНК» у 2019 році та обрана облікова політика розкриті у примітці 4.14. Нашу думку щодо цього питання не було модифіковано. Припинення визнання шляхом списання кредитів, наданих клієнтам Неспісання кредитів, наданих клієнтам, які у звіті про фінансовий стан представлені за нульовою балансовою вартістю, є сферою застосування професійного судження управлінського персоналу Банку. Валова балансова вартість таких інструментів та застосоване професійне судження представлені у примітках 4.15 та 35 до фінансової звітності. Нашу думку щодо цього питання не було модифіковано. Події після дати фінансової звітності Звертаємо увагу на примітку 35 до фінансової звітності, в якій розкривається інформація про оцінку Банком впливу поширення коронавірусу COVID-19 на його діяльність. Банк не розцінює цю подію у якості коригуючої події, яка може змінювати дані, відображені у цій фінансовій звітності. Банком був проведений стрес-тест з використанням макроекономічних показників, у тому числі,</p>

		які є більш консервативними, ніж показники, які були застосовані Урядом України під час перегляду бюджету на 2020 рік. Результати стрес-тесту показали, що Банк спроможний виконувати нормативи капіталу, які встановлені постановою Правління Національного банку України №368 від 28.08.2001 «Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні». На дату затвердження фінансової звітності Банк мав суттєвий запас високоліквідних активів та має стратегію управління ліквідністю. Разом з вищезазначеним, звертаємо увагу на інформацію, яка розкрита у примітці 35 до фінансової звітності, щодо наявності невизначеності, результат якої залежить від майбутніх подій, що не є під безпосереднім контролем Банку, але які можуть впливати на його фінансові звіти в майбутньому. Банк зазначив, що негативний розвиток подій у політичній ситуації, макроекономічних умовах та у подальшій співпраці з Міжнародним валютним фондом є можливим і може негативно впливати на фінансовий стан та результати діяльності Банку у майбутньому у такий спосіб, що наразі не може бути визначений. Вплив, в першу чергу, може бути відчутним на такі статті звіту про фінансовий стан (баланс) як «Кредити та заборгованість клієнтів», «Відстрочений податковий актив» та «Власний капітал». Зазначена невизначеність на дату видачі нашого Звіту незалежного аудитора не підлягає обґрунтованому прогнозуванню. Нашу думку щодо цього питання не було модифіковано.
10	Номер та дата договору на проведення аудиту	№14-09/2018 В 700 (з додатками) 14.09.2018
11	Дата початку та дата закінчення аудиту	23.12.2019 - 24.04.2020
12	Дата аудиторського звіту	24.04.2020
13	Розмір винагороди за проведення річного аудиту, грн	3077160
14	Текст аудиторського	ЗВІТ НЕЗАЛЕЖНОГО АУДИТОРА Акціонерам та Правлінню АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «АЛЬФА-БАНК» ЗВІТ ЩОДО АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

ьког о звіту	<p>Думка Ми провели аудит фінансової звітності АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «АЛЬФА-БАНК» (далі - Банк), що складається зі звіту про фінансовий стан (баланс) на 31 грудня 2019 року, звіту про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (звіт про фінансові результати), звіту про зміни у власному капіталі (звіт про власний капітал) і звіту про рух грошових коштів за рік, що закінчився зазначеною датою, та приміток до фінансової звітності, включаючи стислий виклад значущих облікових політик. На нашу думку, фінансова звітність, що додається, відображає достовірно, в усіх суттєвих аспектах фінансовий стан Банку станом на 31 грудня 2019 року, його фінансові результати і грошові потоки за рік, що закінчився на зазначену дату, відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Основа для висловлення думки Ми провели аудит у відповідності до Міжнародних стандартів аудиту (МСА). Нашу відповідальність згідно з цими стандартами викладено в розділі «Відповідальність аудитора за аудит фінансової звітності» нашого звіту. Ми є незалежними по відношенню до Банку згідно з етичними вимогами, застосованими в Україні до нашого аудиту фінансової звітності, а саме: з вимогами Кодексу етики професійних бухгалтерів Ради з міжнародних стандартів етики для бухгалтерів (Кодекс РМСЕБ), а також виконали інші обов'язки з етики відповідно до цих вимог. Ми вважаємо, що отримані нами аудиторські докази є достатніми і прийнятними для використання їх як основи для нашої думки. Пояснювальний параграф Результати приєднання АТ «УКРСОЦБАНК» Результати приєднання до Банку АТ «УКРСОЦБАНК» у 2019 році та обрана облікова політика розкриті у примітці 4.14. Нашу думку щодо цього питання не було модифіковано. Припинення визнання шляхом списання кредитів, наданих клієнтам Несписання кредитів, наданих клієнтам, які у звіті про фінансовий стан представлені за нульовою балансовою вартістю, є сферою застосування професійного судження управлінського персоналу Банку. Валова балансова вартість таких інструментів та застосоване професійне судження представлені у примітках 4.15 та 35 до фінансової звітності. Нашу думку щодо цього питання не було модифіковано. Події після дати фінансової звітності Звертаємо увагу на примітку 35 до фінансової звітності, в якій розкривається інформація про оцінку Банком впливу поширення коронавірусу COVID-19 на його діяльність. Банк не розцінює цю подію у якості коригуючої події, яка може змінювати дані, відображені у цій фінансовій звітності. Банком був проведений стрес-тест з використанням макроекономічних показників, у тому числі, які є більш консервативними, ніж показники, які були застосовані Урядом України під час перегляду бюджету на 2020 рік. Результати стрес-тесту показали, що Банк спроможний виконувати нормативи капіталу, які встановлені постановою Правління Національного банку України №368 від 28.08.2001 «Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні». На дату затвердження фінансової звітності Банк мав суттєвий запас високоліквідних активів та має стратегію управління ліквідністю. Разом з вищезазначеним, звертаємо увагу на інформацію, яка розкрита у примітці 35 до фінансової звітності, щодо наявності невизначеності, результат якої залежить від майбутніх подій, що не є під безпосереднім контролем Банку, але які можуть впливати на його фінансові звіти в майбутньому. Банк зазначив, що негативний розвиток подій у політичній ситуації, макроекономічних умовах та у подальшій співпраці з Міжнародним валютним фондом є можливим і може негативно впливати на фінансовий стан та результати діяльності Банку у майбутньому у такий спосіб, що наразі не може бути визначений. Вплив, в першу чергу, може бути відчутним на такі статті звіту про фінансовий стан (баланс) як «Кредити та заборгованість клієнтів», «Відстрочений податковий актив» та «Власний капітал». Зазначена невизначеність на дату видачі нашого Звіту незалежного аудитора не підлягає обґрунтованому прогнозуванню. Нашу думку щодо цього питання не було модифіковано. Ключові питання аудиту Ключові питання аудиту – це питання, що на наше професійне судження були значущими під час нашого аудиту фінансової звітності за поточний період. Ці питання розглядалися у контексті нашого аудиту фінансової звітності в цілому та враховувались при формуванні думки щодо неї, при цьому ми не висловлюємо окремої думки щодо цих питань. Оцінка очікуваних кредитних збитків за кредитами, наданими юридичним і фізичним особам, та лізингових операцій Оцінка розміру очікуваних кредитних збитків за кредитами, наданими юридичним і фізичним особам, та лізинговими операціями є ключовим питанням аудиту з огляду на обсяги кредитів та лізингових операцій. Застосування Міжнародного стандарту фінансової звітності 9 «Фінансові Інструменти» (далі – МСФЗ 9), який вимагає визнавати очікувані кредитні збитки на основі сценарного аналізу з використанням не тільки інформації про минулі події, поточні умови, а й прогнозів майбутніх економічних умов, є більшою мірою сферою застосування професійних суджень управлінського персоналу Банку і тому використання тих чи інших суттєвих суджень та оцінок може призвести до різного рівня очікуваних кредитних збитків. Процес визначення очікуваних кредитних збитків відповідно до МСФЗ 9 супроводжується значним обсягом вхідних даних, оцінок і систем, що аналізуються. Обсяг зазначених операцій та очікуваних кредитних збитків за ними станом на 31 грудня 2019 року зазначений у примітці 8 до фінансової звітності та становить 55 078 910 тисяч гривень та 15 879 076 тисяч гривень</p>
--------------------	--

відповідно. При цьому, балансова вартість цих кредитів становить 54.5% активів Банку, а рівень знецінення складає 28.8%. Наші аудиторські процедури включали аналіз методології оцінки очікуваних кредитних збитків, яку використовував Банк для відображення резервів у фінансовій звітності відповідно до вимог МСФЗ 9, зокрема: - тестування внутрішнього контролю під час здійснення кредитних та лізингових операцій; - аналіз бізнес-моделей Банку, в рамках яких виконується управління активами під час здійснення кредитних та лізингових операцій; - аналіз фінансової звітності позичальників, їх бізнес-планів та бізнес-моделей, взаємодії позичальників з групою, до якої відноситься позичальник; - аналіз оферт щодо викупу у Банку кредитної заборгованості; - аналіз інформації щодо погашення кредитної заборгованості позичальниками Банку; - аналіз справедливої вартості забезпечення, отриманого за кредитами; - аналіз професійного судження та облікових оцінок, які були застосовані управлінським персоналом під час визначення очікуваних кредитних збитків; - аналіз модифікацій кредитів, які відбулись протягом року; - аналіз подій після дати фінансової звітності; - перевірка вхідних даних для оцінки очікуваних кредитних збитків; - аналітичні процедури та тести по суті за кредитами у вибірці. Оцінка визнаних відстрочених податкових активів Оцінка адекватності балансової вартості визнаних відстрочених податкових активів є ключовим питанням аудиту у зв'язку із суттєвістю відповідних сум та застосованих суджень управлінського персоналу Банку під час визнання цих активів, що може призвести до неадекватного їх визнання. Обсяг відстрочених податкових активів станом на 31 грудня 2019 року зазначений у примітці 26 до фінансової звітності та становить 858 374 тисяч гривень. При цьому балансова вартість визнаних податкових активів складає 10.1% власного капіталу Банку. Наші аудиторські процедури включали аналіз рішень управлінського персоналу Банку та Наглядової ради щодо політики визнання відстроченого податкового активу. Ми розглянули обґрунтованість перенесення невикористаних податкових збитків на майбутні періоди. Так, у зв'язку із приєднанням у 2019 році до Банку АТ «УКРСОЦБАНК», сума податкових збитків, перенесених на майбутні періоди, збільшилась до 5 463 020 тисяч гривень (примітка 26 до фінансової звітності). Оцінюючі ймовірність достатнього оподаткованого прибутку в періодах, на які можна переносити податковий збиток, та користуючись принципом обережності, Банк не визнав у якості відстроченого податкового активу 86.6% вищезазначених податкових збитків або 4 733 490 тисяч гривень. Ми також провели аналіз спроможності Банку планувати податки та можливість утилізувати визнані податкові відстрочені активи, базуючись на поточних показниках діяльності Банку та його планів щодо розвитку у майбутньому, урахуваючи необмежений строк використання податкових збитків у податковому законодавстві. Класифікація та оцінка балансової вартості інвестиційної нерухомості. Класифікації та оцінка адекватності балансової вартості інвестиційної нерухомості є ключовим питанням аудиту у зв'язку із суттєвістю відповідних сум та суджень управлінського персоналу щодо класифікації активів. Обсяг зазначеної нерухомості станом на 31 грудня 2019 року наведений у примітці 10 та становить 2 104 157 тисяч гривень. Наші аудиторські процедури включали аналіз адекватності класифікації нерухомості, обґрунтованості її придбання та використання, вимог облікової політики щодо обліку зазначених активів та аналіз адекватності визначення їх балансової вартості, аналіз вхідних даних для оцінки справедливої вартості активів, тестування внутрішнього контролю та контролю ризиків під час здійснення операцій з цією нерухомістю. Інша інформація Управлінський персонал Банку несе відповідальність за Іншу інформацію. Інша інформація складається зі Звіту про управління та Річної інформації емітента цінних паперів, яка не є фінансовою звітністю Банку та не містить нашого Звіту аудитора щодо неї. У зв'язку з нашим аудитом фінансової звітності нашою відповідальністю є ознайомитися з Іншою інформацією та при цьому розглянути, чи існує суттєва невідповідність між Іншою інформацією та фінансовою звітністю або нашими знаннями, отриманими під час аудиту, або чи ця Інша інформація має вигляд такої, що містить суттєве викривлення. До дати нашого Звіту незалежного аудитора ми отримали Звіт про управління Банку за 2019 рік (далі - Звіт про управління), який був складений та затверджений Головою Правління Банку на підставі вимог розділу IV постанови Правління Національного банку України «Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України» №373 від 24.10.2011 (далі – Постанова НБУ №373). Наша думка щодо фінансової звітності не поширюється на зазначений Звіт про управління і ми не робимо висновок з будь-яким рівнем впевненості щодо нього. У зв'язку з нашим аудитом фінансової звітності нашою відповідальністю згідно з вимогами п.11 розділу IV Постанови НБУ №373 є ознайомлення зі Звітом про управління та розгляд того: - чи існує узгодженість зазначеного звіту з фінансовою звітністю Банку за 2019 рік, - чи відповідає Звіт про управління вимогам законодавства; - чи існують суттєві викривлення у Звіті про управління. Ми не знайшли неузгодженості Звіту про управління з фінансовою звітністю Банку за 2019 рік, ми також не знайшли невідповідності Звіту про управління вимогам законодавства щодо порядку його складання та подання. Нами не встановлені суттєві викривлення у Звіті про управління. Також

до дати нашого Звіту незалежного аудитора ми отримали частину Річної інформації емітента цінних паперів, а саме: Звіт про корпоративне управління Банку за 2019 рік (далі - Звіт про корпоративне управління), підготовлений на виконання вимог 401 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» №3480-IV від 23.02.2006 (далі - Закон №3480-IV). Наша думка щодо фінансової звітності не поширюється на зазначений Звіт про корпоративне управління і ми не робимо висновок з будь-яким рівнем впевненості щодо нього. На основі проведеної нами роботи стосовно зазначеної вище Іншої інформації, отриманої до дати нашого Звіту незалежного аудитора, ми не дійшли висновку, що існує суттєва невідповідність між цією Іншою інформацією та фінансовою звітністю або нашими знаннями, отриманими під час аудиту, або що ця Інша інформація має вигляд такої, що містить суттєве викривлення. Інша, крім зазначеної вище, інформація, що входить до складу Річної інформації емітента цінних паперів, як очікується, буде складена після дати нашого Звіту незалежного аудитора. Наша думка щодо фінансової звітності не буде поширюватися на Річну інформацію емітента цінних паперів і ми не маємо робити висновок з будь-яким рівнем впевненості щодо цієї Річної інформації емітента цінних паперів в цілому. Річна інформація емітента цінних паперів має подаватися Банком у строки, що зазначені у статтях 39 та 391 Закону №3480-IV. Коли ми ознайомимося з тією частиною Річної інформації емітента цінних паперів, яка буде опублікована після дати нашого Звіту незалежного аудитора, та якщо ми дійдемо висновку, що в ній існує суттєве викривлення, ми будемо зобов'язані повідомити про цей факт тих, кого наділено найвищими повноваженнями. Відповідальність управлінського персоналу Банку та Наглядової ради за фінансову звітність

Управлінський персонал Банку несе відповідальність за складання і достовірне подання фінансової звітності відповідно до МСФЗ та за таку систему внутрішнього контролю, яку управлінський персонал визначає потрібною для того, щоб забезпечити складання фінансової звітності, яка не містить суттєвих викривлень внаслідок шахрайства або помилки. При складанні фінансової звітності управлінський персонал Банку несе відповідальність за оцінку здатності Банку продовжувати свою діяльність на безперервній основі, розкриваючи, де це застосовно, питання, що стосуються безперервності діяльності, та використовуючи припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку, окрім випадків, якщо управлінський персонал або планує ліквідувати Банк чи припинити діяльність, або не має інших реальних альтернатив цьому. Наглядова рада несе відповідальність за нагляд за процесом фінансового звітування Банку. Відповідальність аудитора за аудит фінансової звітності Нашими цілями є отримання обґрунтованої впевненості, що фінансова звітність у цілому не містить суттєвого викривлення внаслідок шахрайства або помилки, та випуск звіту аудитора, що містить нашу думку. Обґрунтована впевненість є високим рівнем впевненості, проте не гарантує, що аудит, проведений відповідно до МСА, завжди виявить суттєве викривлення, якщо воно існує. Викривлення можуть бути результатом шахрайства або помилки, вони вважаються суттєвими, якщо окремо або в сукупності, як обґрунтовано очікується, вони можуть впливати на економічні рішення користувачів, що приймаються на основі цієї фінансової звітності. Виконуючи аудит відповідно до вимог МСА, ми використовуємо професійне судження та професійний скептицизм протягом усього завдання з аудиту. Крім того, ми:

- ідентифікуємо та оцінюємо ризики суттєвого викривлення фінансової звітності внаслідок шахрайства чи помилки, розробляємо й виконуємо аудиторські процедури у відповідь на ці ризики, а також отримуємо аудиторські докази, що є достатніми та прийнятними для використання їх як основи для нашої думки. Ризик не виявлення суттєвого викривлення внаслідок шахрайства є вищим, ніж для викривлення внаслідок помилки, оскільки шахрайство може включати змову, підробку, навмисні пропуски, неправильні твердження або нехтування заходами внутрішнього контролю;
- отримуємо розуміння заходів внутрішнього контролю, що стосуються аудиту, для розробки аудиторських процедур, які б відповідали обставинам, а не для висловлення думки щодо ефективності системи внутрішнього контролю Банку;
- оцінюємо прийнятність застосованих облікових політик та обґрунтованість облікових оцінок і відповідних розкриттів інформації, зроблених управлінським персоналом Банку;
- доходимо висновку щодо прийнятності використання управлінським персоналом Банку припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку та, на основі отриманих аудиторських доказів, робимо висновок, чи існує суттєва невизначеність щодо подій або умов, які поставили б під значний сумнів можливість Банку продовжити безперервну діяльність. Якщо ми доходимо висновку щодо існування такої суттєвої невизначеності, ми повинні привернути увагу в своєму звіті аудитора до відповідних розкриттів інформації у фінансовій звітності або, якщо такі розкриття інформації є неналежними, модифікувати свою думку. Наші висновки ґрунтуються на аудиторських доказах, отриманих до дати нашого звіту аудитора. Втім, майбутні події або умови можуть примусити Банк припинити свою діяльність на безперервній основі;
- оцінюємо загальне подання, структуру та зміст фінансової звітності включно з розкриттями інформації, а також те, чи показує фінансова звітність операції та події, що покладені в основу її складання, так, щоб досягти достовірного відображення. Ми

повідомляємо тим, кого наділено найвищими повноваженнями, інформацію про запланований обсяг і час проведення аудиту та суттєві аудиторські результати, включаючи будь-які суттєві недоліки заходів внутрішнього контролю, виявлені нами під час аудиту. Ми також надаємо тим, кого наділено найвищими повноваженнями, заяву, що ми виконали відповідні етичні вимоги щодо незалежності, та повідомляємо їм про всі стосунки й інші питання, які могли б обґрунтовано вважатись такими, що впливають на нашу незалежність, а також, де це застосовно, щодо відповідних застережних заходів. З переліку всіх питань, інформація щодо яких надавалась тим, кого наділено найвищими повноваженнями, ми визначили ті, що мали найбільше значення під час аудиту фінансової звітності поточного періоду, тобто ті, які були ключовими. Ми описуємо ці питання в своєму звіті аудитора крім випадків, якщо законодавчим чи регуляторним актом заборонено публічне розкриття такого питання, або якщо за край виняткових обставин ми визначаємо, що таке питання не слід висвітлювати в нашому звіті, оскільки негативні наслідки такого висвітлення можуть очікувано переважити його корисність для інтересів громадськості. ЗВІТ ЩОДО ВИМОГ ІНШИХ ЗАКОНОДАВЧИХ І НОРМАТИВНИХ АКТІВ (Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 року №2258-VIII) Інформація у цьому розділі Звіту незалежного аудитора надається у відповідності до п. 3 та 4 статті 14 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 року №2258-VIII. Нас було призначено для проведення обов'язкового аудиту фінансової звітності Банку рішенням Наглядової ради №58 від 13 вересня 2018 року; загальна тривалість виконання аудиторського завдання без перерв з урахуванням продовження повноважень, які мали місце, та повторних призначень становить 2 роки. Аудиторські оцінки Твердження про ідентифікацію та оцінку нами ризиків суттєвого викривлення фінансової звітності внаслідок шахрайства чи помилки викладена у розділі «Відповідальність аудитора за аудит фінансової звітності» цього Звіту незалежного аудитора. Опис та оцінка ризиків щодо суттєвого викривлення інформації у фінансовій звітності Під час планування аудиту ми визначили, що завдання з аудиту фінансової звітності Банку супроводжується високим аудиторським ризиком, складовими якого є: бізнес-ризик Банку та притаманний йому обліковий ризик. Інформація щодо ризиків суттєвого викривлення інформації у фінансовій звітності внаслідок шахрайства наведена у підрозділі «Основні застереження щодо ризиків суттєвого викривлення інформації у фінансовій звітності» цього розділу Звіту незалежного аудитора нижче. За нашими аудиторськими оцінками бізнес-ризик полягає у тому, що Банк належить до підприємств, які становлять суспільний інтерес, а також у економічному та політичному середовищі, в якому Банк здійснює свою діяльність, концентрації кредитного ризику, волатильності валютного курсу, високій обліковій ставці Національного банку України. Обліковий ризик під час планування аудиту нами ідентифікувався як можливий у питаннях, які описані у розділі «Ключові питання аудиту» цього Звіту незалежного аудитора. Посилання на інформацію у фінансовій звітності для опису та оцінки ризику суттєвого викривлення інформації у фінансовій звітності Опис бізнес-ризиків наведений у Звіті про фінансовий стан, примітках 2, 8, 15, 29 та 35 до фінансової звітності Банку. Опис облікового ризику наведений у розділі «Ключові питання аудиту», де наводяться посилання на відповідні примітки фінансової звітності. Опис заходів, вжитих для врегулювання ідентифікованих ризиків суттєвого викривлення інформації у фінансовій звітності На підставі ідентифікованих та оцінених нами ризиків суттєвого викривлення фінансової звітності ми провели наступні аудиторські процедури: - підвищили рівень професійного скептицизму (тобто, підвищили уважність до документації та необхідність у підтвердженні пояснень чи заяв управлінського персоналу Банку); - призначили відповідний до цих обставин персонал для виконання обов'язкового аудиту, у тому числі, у відповідності до Керівництва з аудиту RSM International було призначено другого партнера із завдання та контролера якості виконання завдання; - збільшили обсяг вибірки та обсяг проведених процедур аналітичного огляду; - досліджували чи були наявні істотні і/чи незвичні операції, що відбулися близько перед закінченням року та на початку наступного року; - оцінили прийнятність застосованих облікових політик та обґрунтованість облікових оцінок і відповідних розкриттів інформації у фінансовій звітності, зроблених управлінським персоналом Банку; - здійснили оцінку загального подання, структури та змісту фінансової звітності включно з розкриттями інформації, а також того, чи показує фінансова звітність операції та події, що покладені в основу її складання, так, щоб досягти достовірного їх відображення; - проаналізували висновок щодо прийнятності використання управлінським персоналом Банку припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку на основі отриманих аудиторських доказів. Період оцінки безперервної діяльності охоплював період не менше дванадцяти місяців від дати затвердження фінансової звітності; - проаналізували інформацію про те, чи існує суттєва невизначеність щодо подій або умов, які поставили б під значний сумнів можливість Банку продовжити безперервну діяльність. Основні застереження щодо ризиків суттєвого викривлення інформації у фінансовій звітності

Основним застереженням є застереження щодо ризику шахрайства. Відповідно до вимог МСА 240 під час планування аудиту ми розглядали схильність Банку до шахрайства з урахуванням бізнес-середовища, а також засобів і методів контролю, встановлених і підтримуваних управлінським персоналом, а також характером угод, активів і зобов'язань, відображених в бухгалтерському обліку. Під час планування нашого аудиту ми здійснювали запити управлінському персоналу Банку щодо наявності у нього інформації про будь-які знання про фактичні випадки шахрайства, які мали місце, підозрюване шахрайство, яке має вплив на Банк. У відповідь на такі запити управлінський персонал надав письмову оцінку ризику шахрайства Банку, згідно якого ризик шахрайства є контрольованим. Проте, основна відповідальність за запобігання і виявлення шахрайства лежить саме на управлінському персоналі Банку, який не повинен покладатися на проведення аудиту для уникнення своїх обов'язків, оскільки шахрайство може включати змову, підробку, навмисні пропуски, неправильні твердження або нехтування заходами внутрішнього контролю, які внаслідок властивих для аудиту обмежень можуть бути невиявлені. Властиві аудиту обмеження викладені у параграфі «Відповідальність аудитора за аудит фінансової звітності» цього Звіту незалежного аудитора. Результативність аудиту в частині виявлення порушень За результатами нашого аудиту у випадку виявлення викривлень, крім суто тривіальних помилок, ми повідомляємо про них Наглядовій раді та управлінському персоналу Банку та застосовуємо професійне судження для кількісної та якісної оцінки їх кумулятивного впливу на показники та розкриття у фінансовій звітності Банку, а також розглядаємо питання модифікації нашого Звіту незалежного аудитора. За результатами нашого аудиту ми не виявили не виправлених викривлень, які б потребували модифікації нашого Звіту незалежного аудитора. Узгодженість Звіту незалежного аудитора з додатковим звітом для Аудиторського комітету Звіт незалежного аудитора узгоджується з додатковим звітом Аудиторському комітету Наглядової ради, який складався у відповідності до вимог статті 35 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Надання послуг, заборонених законодавством, та незалежність ключового партнера з аудиту та аудиторської фірми по відношенню до Банку Нами не надавались Банку послуги, заборонені законодавством, як це передбачено статтею 6 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Твердження про нашу незалежність по відношенню до Банку, у тому числі ключового партнера з аудиту фінансової звітності, викладене у параграфі «Основа для висловлення думки» та «Відповідальність аудитора за аудит фінансової звітності» цього Звіту незалежного аудитора. Інформація про інші надані Банку або контрольованим ним суб'єктам господарювання послуги, крім послуг з обов'язкового аудиту На дату цього Звіту: - проводився перший етап оцінки стійкості Банку у відповідності до вимог Технічного завдання для здійснення оцінки стійкості банків та банківської системи України у 2020 році (далі – Технічне завдання), затвердженого рішенням Національного банку України №105-рш від 07 лютого 2020 року, яке було розроблено на підставі вимог постанови Правління Національного банку України №141 від 22 грудня 2017 року; - перевірка Звіту про управління, складеного у відповідності до вимог Постанови НБУ №373; - підтвердження звіту про результати розміщення (обміну) акцій Банку з метою виконання вимог рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку №2187 від 08.10.2013; - послуги з проведення узгоджених процедур з питань встановлення відповідності англійської та російської версій фінансової звітності Банку її українській версії. З дати призначення нас в якості аудитора фінансової звітності Банку за 2019 рік та до дати цього Звіту незалежного аудитора нами не надавались інші послуги Банку. Пояснення щодо обсягу аудиту та властивих для аудиту обмежень Властиві для аудиту обмеження викладені у параграфі «Відповідальність аудитора за аудит фінансової звітності» цього Звіту незалежного аудитора. Через властиві для аудиту обмеження разом із властивими обмеженнями системи внутрішнього контролю існує неминучий ризик того, що деякі суттєві викривлення можна не виявити, навіть якщо аудит належно спланований і виконаний відповідно до МСА. Основні відомості про аудиторську фірму: - повне найменування відповідно до установчих документів: **ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «РСМ УКРАЇНА»**; - місцезнаходження юридичної особи та її фактичне місце розташування: м. Київ, 04080, вул. Нижньоюрківська, буд. 47 та м. Київ, 03151 вул. Донецька, 37/19 відповідно; - інформація про включення до Реєстру – за №0084 (п/н 5) у Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, у тому числі за п/н 2 у Розділі «Суб'єкти аудиторської діяльності, які мають право проводити обов'язковий аудит фінансової звітності» та за п/н 1 у Розділі «Суб'єкти аудиторської діяльності, які мають право проводити обов'язковий аудит фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес». Ключовим партнером завдання з аудиту, результатом якого є цей Звіт незалежного аудитора, є Галина Рибак. Україна, м. Київ, вул. Донецька, 37/19 24 квітня 2020 року=+-+=д/н